

NOVÝ

Slovenský jazyk

8 ročník
ZŠ

Autorka

PaedDr. Jarmila Krajčovičová

Lektorky

Mgr. Vlasta Štefanovičová

PaedDr. Dana Vasilová, PhD.

Cover dizajn

Mgr. art. Mária Čorejová

Dizajn

Ing. Danka Pohlodová

Ilustrácie

Viktor Csiba

Fotografie

**Fakulta chemickej a potravinárskej
technológie STU v Bratislave
shutterstock.com**

Vydal ©

**Orbis Pictus Istropolitana, spol. s r. o.
Miletičova 7, 821 08 Bratislava
v roku 2021 (1/NG)**

Zodpovední redaktori

Mgr. Lucia Demková

Mgr. Ľubomír Lábaj

Prvé vydanie

Všetky práva vyhradené.

**Kopírovať, rozmnožovať a šíriť
toto dielo alebo jeho časť bez
súhlasu vydavateľa je trestné.**

Naše vydavateľstvo sa snaží o maximálnu
kvalitu a Váš názor nám nie je ľahostajný.
Vaše pripomienky a návrhy radi uvítame
na adrese redakcia@orbispictus.sk.

ISBN 978-80-8120-886-7

www.orbispictus.sk

www.e-orbispictus.sk

ÚVODNÉ SLOVO

Milí žiaci!

Nová **PRACOVNÁ UČEBNICA** spája v sebe učebnicu a pracovný zošit. Už nemusíte odpisovať poučenia do zošita a úlohy môžete riešiť bez prerušovania a vymieňania pomôcok. Získaný čas na hodinách určite využijete na zaujímavé diskusie či tvorivú činnosť. Podnecovať ju budú obrázky, dopĺňovačky, úlohy na rozvoj slovnej zásoby a hravé úlohy.

Učebnica vám však umožní aj sebakontrolu vedomostí: bez strachu zo známky si môžete sami overovať, ako ste učivo zvládli. Do pracovnej učebnice si píšete, vyznačujete a zvýrazňujete, kreslite, vpisujete si vlastné poznámky, príklady, riešenia. Pracovná učebnica sa tak stane vašou neoceniteľnou pomôckou pri spoznávaní, utvrdzovaní a opakovaní učiva.

Autorka

Ústne úlohy.

Diskusia.

Zbierka žiakových slohových útvarov vytvorených v priebehu školského roka a uložených do vlastného portfólia.

Všetko, čo si treba zapamätať.

Zopakovanie dôležitých poznatkov.

Aktivizačné úlohy pre celú triedu.

Úlohy pre špekulantov, na ktoré sa treba pozrieť zblízka.

Tvorivé úlohy na rozvoj vnímania, myslenia, predstavivosti, fantázie, reči ap.

Hľadanie informácií ako súčasť učenia sa.

Úlohy na dôkladné upevnenie vedomostí.

Pravda či omyl?/Pravda či hoax?

Viete, že? Zaujímavosti.

Za každou kapitolou je zhrnuté **Čo už viem**.

TEST

Na konci každého celku učiva je **Test** na overenie vedomostí žiakov.

Doplňkový materiál na www.e-orbispictus.sk alebo www.orbispictus.sk.

NOVÝ

Jarmila Krajčovičová

Slovenský jazyk

8

ročník
ZŠ
a 3. ročník
GOŠ

Orbis Pictus Istropolitana
Bratislava

Čo už viem

Významová rovina jazyka

Slová podľa spisovnosti

• spisovné	<i>pondelok, hojdačka, hned</i>
• nespisovné	<i>pondzell, matika, štígro</i>
– slangové	<i>legitka, foter, gúgliť</i>
– nárečové	<i>pondzelek, húpačka, ščúl</i>

Slová podľa pôvodu

• domáce	<i>rúško, dýchať, oko</i>
• cudzieho pôvodu	<i>prevencia, vakcína, smartfón</i>

Slová podľa dobového výskytu

– historizmy	<i>hintov, zlatka, dereš</i>
– archaizmy	<i>mravy, vладыka, prírodospyt</i>
– zastarané slová	<i>gánok, bukréta, okázalý</i>
– neologizmy	<i>tablet, wifi, medziúver</i>

Tvorenie slov

- skracovanie

– skratky	<i>atď., č. d., t. j.</i>
– značky	<i>cm, ha, ml</i>
– iniciálové skratky	<i>SND, DPH, PSČ</i>
– skratkové slová	<i>NAPANT (Národný park Nízke Tatry)</i>

Tvaroslovie

Ohybné slovné druhy

Podstatné mená

Pomnožné podstatné mená

hody, noviny, husle, ústa, Michalovce

- mužský rod

– dub – duby	<i>Kúty (v Kútoch, z Kútov)</i>
– stroj – stroje	<i>Ladce (v Ladkoch, z Ladiec)</i>
- ženský rod

– žena – ženy	<i>Tatry (v Tatrách, z Tatier)</i>
– ulica – ulice	<i>Košice (v Košiciach, z Košíc)</i>
- stredný rod

– mesto – mestá	<i>Košariská (v Košariskách, z Košarísk)</i>
– srdce – srdcia	<i>Hlivištia (v Hlivištiach, z Hlivišť)</i>

Prídavné mená

- akostné *dokonalý, najlepší*
- vzťahové *papierový, domáci*
- privlastňovacie

– individuálne	<i>poštárkin</i>
– druhové	<i>hroší, rybí</i>

Vzory

- pekný, cudzí
- otcov/matkin, pávi

Podľa vzorov prídavných mien sa skloňujú aj:

- spodstatnené

prídavné mená	<i>triedna, štartovné</i>
---------------	---------------------------
- priezviská *Dobšinský, Čírová*
- miestne a zemepisné názvy *Revúca, Bešeňová, Blatné*
- zámená, číslovky, niektoré slovesné tvary *niečí, desaťnásobná, volajúci*

Zámená

- osobné

– základné	<i>ja, ty, on, ona, ono, my, vy, oni, ony (samostatné skloňovanie)</i>
– privlastňovacie	<i>môj, tvoj, jeho, jej, náš, váš, ich (vzor môj pre môj, tvoj, náš, váš)</i>

Číslovky

určité		neurčité
štyri	↓ ↓	veľa, málo
štvrtý	základné	posledný
štyrikrát	radové	viacnásobný
	násobné	

Skloňovanie

- základné číslovky
 - jedna, dva, tri, štyri → samostatné skloňovanie *jednému hostovi, dvom dievčatám*
 - päť až deväťdesiatdeväť → vzor päť *o ôsmich perách/učiteľkách/susedoch/listoch*
 - zložené z prvku „-jeden“ → nesklonné *štyridsaťjeden stromov*
- radové číslovky
 - vzor pekný *prvý bežec, štrnástej knihe, osemdesiateho prvého návštevníka*
 - vzor cudzí *tretou cestou, tisíca reportáž*
- násobné číslovky
 - zložené z prvku „-násobný“ → vzor pekný *(s) päťnásobnou šancou*

Slovesá

zvratné	<i>pýtať sa, smiať sa, priať si, všímať si</i>
nezvratné	<i>vidieť, odísť, umývať, počkať</i>
plnovýznamové	<i>kráčať, myslieť, spievať</i>
nepľnovýznamové	<i>chcieť, môcť, smieť, musieť, začať, ostať, byť, mať</i>

Gramatické kategórie osoba, číslo, čas, spôsob,

vid – nedokonavý *čítať, odpočívať, pomáhať*
– dokonavý *dočítať, odpočinúť si, pomôcť*

slovesný tvar

– jednoduchý *ješ, píšem, vráťte sa*
– zložený tvar *uveril by som, počítali sme, budeme čakať*

Neohybné slovné druhy

Príslovky

– miesta *dnu, hore*
– času *včera, hneď*
– spôsobu *ticho, opatrne*
– príčiny *zámerne, omylom*
• stupňovanie prísloviek *tichšie, najhoršie*

Predložky *do, od, bez, cez, pri, na, za, pre, pred, o, s/so, z/zo, v/vo, k/ku*

Spojky *a, i, aj, ani, alebo, či; ba, ba aj, nielen – ale aj, no, lež, lenže, však, ibaže, že, aby, žeby, keď, či, ako, hoci, kým, len čo, a tak, a teda, a preto*

Citoslovčia *fiha, hijó, bée, čau*

Skladba (jednoduchá veta)

Jednoduchá veta

• dvojčlenná = prisudzovací sklad
→ *Holuby zakrúžili nad dvorom.*

základné vetné členy

→ **podmet** + **prísudok**

• jednočlenná = vetný základ
→ *Náhle sa zotmelo.*

základný vetný člen

→ **vetný základ**

– slovesná *Blýska sa.*
– neslovesná *Čau!*

Rozvíjacie vetné členy

• predmet *Dostal som pochvalu.*
• príslovkové určenie
– miesta *Bývame na námestí.*
– času *Dávno sme sa nepočuli.*
– spôsobu *Vodič autobusu jazdí opatrne.*
– príčiny *Od hladu už ani dobre nevidel.*

Vetný člen

• holý *Lúky sa zazelenali.*
• rozvitý *Široké lúky sa po dažďoch zazelenali.*
• viacnásobný *Horné Považie, Kysuce, Liptov, Orava a Turiec ležia v Žilinskom samosprávnom kraji.*

Zvuková rovina jazyka a pravopis

- tvrdá výslovnosť v slovách cudzieho pôvodu *detektív, tenis, manekýn, lečo, diplom, tím, nikol, limuzína*
- pôvodný pravopis v slovách cudzieho pôvodu
 - po mäkkých spoluhláskach *citrus, citát, cylinder, recyklovať*
 - po tvrdých spoluhláskach *girlanda, chirurg, gyros, skicár*
 - po obojakých spoluhláskach *birmovka, fikcia, azimut, mýtus, fyzika*

Komunikácia a sloh

- **komunikačná situácia**
 - odosielateľ – prijímateľ
- **komunikácia**
 - slovná – neslovná
 - ústna – písomná
 - priama – nepriama
 - monológ – dialóg
 - súkromná – verejná
 - neoficiálna – oficiálna
 - asertívna – neasertívna
 - efektívna – neefektívna
- **charakteristika**
- **umelecký opis**
- **prívet**
- **tabuľka**
- **graf**

Priemerná mesačná teplota vzduchu v roku 2020 (Poprad)

Podľa SHMU.sk

- **pointa**

Šťastie

zvukové vlastnosti reči (melódia, prízvuk, dôraz, prestávka, sila hlasu, tempo) • rolové čítanie, komunikačná situácia, verbálna a neverbálna komunikácia • priama reč a uvádzacia veta • pointa

– Mám len jeden lístok, – povedala som žiakom a vrava v triede razom stíchla.

– Viac lístkov škola nemá, z každej triedy pôjde jeden žiak. Odmenou pre ostatných bude, že sa namiesto vysedávania v kine budú môcť vzdelávať v milovanej škole.

Na túto malú zlomyseľnosť reagovali žiaci hundraním.

– A kto pôjde? – spýtal sa Dano Remenár, triedna hlásna trúba. – Zase Čipková, čo?

– Tento lístok, – vytiahla som zo zošita vstupenku, – dám tomu, kto mal najhoršie prázdniny.

– Tak my napríklad, – povedal nahlas Dano Remenár a neunúval sa postaviť, – sme prerábali byt a skoro celé prázdniny sme nemali internet.

– No to muselo byť hrozné! – zvolala som s hraným zdesením. – Dúfam, že si to prežil!

– Nielenže prežil, ja som dokonca nezomrel! – zasmial sa Dano a zabubnoval si pästami na hrud' ako gorila.

– Gratulujem! Kto mal ešte ťažké prázdniny? No hláste sa, inak ten lístok budem musieť dať Danovi.

Nataša mlčky sedela v zadnej lavici vedľa Anky Králikovej a bez akéhokoľvek záujmu o dianie v triede sa dívala do okna. Potom sa nám s Natašou stretli pohľady a spontánne, bez rozmyslu, som ju vyzvala:

– A čo ty, Nataša?

Postavila sa a mlčky sa dívala do zeme. Nataša Vološinová mala trinásť rokov a niekedy vo februári sa prisťahovala do Košíc z akejsi dedinky pri ukrajinskom meste Mariupol'. Po otcovi je Ukrajinka, ale mama je Slovenka, čo im umožnilo utiecť pred vojnou k slovenskej rodine.

V triede sa rozhostilo ticho. Už-už som ju chcela vyzvať, aby si sadla, keď prehovorila:

– V noci začali ostreľovať dom a jeden granát zasiahol moju izbu. Strýkovi Ihorovi skoro odtrhlo ruku. Tu, takto, – nakreslila si prstom na lakeť druhej ruky pomyselnú čiaru.

Nataša odrazu zmĺkla, akoby sa zľakla, že povedala príliš veľa. Keď už mlčky stála niekoľko sekúnd, začala som ja:

– Vojna je strašná. My si to ani...

Nataša sa z ničoho nič pustila rozprávať, akoby ma ani nepočula:

– Na druhý deň otec odišiel do nemocnice za strýkom a Andrejuškom a zase ostreľovali našu ulicu. V mojej izbe chýbala stena a v celom byte bola strašná zima. Krčili sme sa v kuchyni pod stolom a plakali sme...

Keď Nataša dorozprávala, nikto sa ani nepohol.

– No, myslím, že tu nie je čo riešiť, – povedala som. – Lístok je tvoj.

Nataša pokrútila hlavou.

– Neeee, – zatiahla a usmiala sa. – Bol by môj, keby som tam ostala. Ale ja som mala šťastie.

Ján Babarík: Šťastie

1. a) Rozdeľte si úlohy (učiteľka, Dano, Nataša) a text viac ráz predneste ako rolové čítanie. Uplatnite svoj jedinečný hlas vo všetkých zvukových vlastnostiach reči.

b) Od čoho závisí náš pohľad na to, čo je dobré alebo zlé, príjemné alebo nepríjemné? Povedzte svoje názory.

c) Našli by ste po prečítaní úryvku vo svojich prázdninách niečo zlé, nepríjemné, ťažké? Prečo áno? Prečo nie?

2. a) Vyhľadajte na internete informácie o súčasných vojnových konfliktoch na Zemi. Spracujte si stručnú informáciu a diskutujte o tom, aké dôsledky má vojnový konflikt na deti v týchto krajinách.

- b) Povedzte pohotovo svoju definíciu *šťastia*.

3. Po prednese textu s uplatnením zvukových vlastností reči si precvičte aj teóriu a vyznačte v nasledujúcom úryvku melódiu viet, vo vetách dôraz a prestávky v reči.

– Mám len jeden lístok, – povedala som žiakom a vrava
v triede razom stíchla.

– Viac lístkov škola nemá, z každej triedy pôjde jeden žiak.
Odmenou pre ostatných bude, že sa namiesto vysedávania
v kine budú môcť vzdelávať v milovanej škole.

Na túto malú zlomyselnosť reagovali žiaci hundraním.

– A kto pôjde? – spýtal sa Dano Remenár, triedna hlásna
trúba. – Zase Čipková, čo?

– Tento lístok, – vytiahla som zo zošita vstupenku, – dám
tomu, kto mal najhoršie prázdniny.

4. a) V ktorej osobe hovorí rozprávač v ukážke úlohy 1 a prečo?

- b) Vyhľadajte v rozprávaní pointu a vysvetlite jej účinok na čitateľa.

- c) Všimnite si, ako je graficky vyznačená priama reč. Rozdeľte si text a každý žiak prepíše z textu štyri vety, pričom priamu reč vyznačí úvodzovkami.

- d) Podčiarknite v texte ukážky úlohy 1 priamu reč, do ktorej je vložená uvádzacia veta.

5. a) Charakterizujte podrobne komunikačnú situáciu v triede, v ktorej sa ocitla Nataša z úryvku úlohy 1. Pomôžte si otázkami.

- Kto bol odosielateľ, kto prijímateľ?
- Ako sa realizovala komunikácia?
- Čo vyvolalo komunikáciu?
- Dosiahla komunikácia svoj zámer? atď.

b) Vžite sa do polohy Nataše a odhadnite, aké pocity mohli sprevádzať jej výpoveď. Svoj názor vysvetlite.

c) Napište, ktoré komunikačné situácie môžu byť pre žiaka/dieťa náročné alebo neprijemné.

d) Vžite sa do úlohy učiteľa a napíšte, ktoré komunikačné situácie môžu byť v jeho povolání náročné a stresujúce.

6. Vyhládajte v úryvku úlohy 1 vety, v ktorých je opísaná neverbálna komunikácia. Vysvetlite, čo gestikulácia a pohľady osôb prezrádzali.

7. Zamyslite sa nad svojimi novými skúsenosťami z prázdnin a napíšte odpovede na otázky.

1. Ktorý zážitok z prázdnin si najviac cením a prečo?

2. Na čo nerád/nerada z leta spomínam a prečo?

8. a) Možno ste zistili, že v triede/v ročníku je nový žiak/nová žiačka. Pripravte si pre neho/pre ňu krátky úprimný prívät.

Oslovenie: _____

- b) Pripravte sa na *Kreslo pre hosta* a napíšte otvorené otázky do interview s novým žiakom/novou žiačkou.

1. _____

2. _____

3. _____

9. Doplňte správne písmená, diakritické a interpunkčné znamienka.

Mohla b___ si sa nám predstaviť oslov___la novú žiačku triedna učiteľka Dievča sa postavilo, pozdravilo ešte ra___ pani učiteľku a oslovilo žiakov

Ahojte Volám sa Linda Šrámková. Pochádzam z tohto mesta ako aj v___. Po druhú triedu som navštevovala ___ákladnú školu Na závetr___. Potom naši šli pracovať do ___emecka a mňa aj s bratom zobrali ___o sebou. V ___emecku som chodila do školy šesť rokov, ale keďže sa priblížil koniec mojej povinnej školskej dochá___ky, naši chcú, aby som sa tu dobre pripravila na stredoškolské štúdium. Chcú, aby som si ___šetko zopakovala a precvičila na ___lovenskej škole a dobre zvládla Testovanie v 9. ročníku. A ak vás ešte niečo zaujíma, p___tajte sa

Chv___ľu bolo ticho no potom sa s otázkami rozs___palo vrece

V ktorom meste ste b___vali Chcela si sa vrátiť Prečo si si v___brala túto ___ákladnú školu Otá___ky však zanedlho prerušil zvonec ohlasujúci koniec hodiny

10. Napíšte šesť pojmov (bez nazerania na predchádzajúce strany), ktoré vám v tejto téme opakovania utkveli v pamäti.

Ako sa múdry kompót obetoval

členenie slovnej zásoby – spisovné slová a nespisovné slová (nárečové slová a slang) • domáce slová a slová cudzieho pôvodu • slová podľa dobového výskytu (historizmy, archaizmy, zastarané slová, neologizmy) • skracovanie slov (skratky, skratkové slová, iniciálové skratky, značky) • komunikačné situácie, efektívna komunikácia, asertívna komunikácia

V blízkosti bioodpadu v sektore, kde sa vyhadzujú použité chladničky a televízory, bol vyhodnený päťlitrový marhuľový kompót, ktorý si už niekoľko dní v tom neporiadku nikto nevšimol.

„Asi je nezariadený!“ mudroval kotúčik papiera.

Rúž trčiaci z útrobov vylízanej paštétovej konzervy s úplnou istotou dodal: „Keď sa minie jeho obsah, zaradia ho. Pôjde do skla, fešáček.“

Deň ubehol skrývaním sa medzi vyhodnenými chladničkami a konečne po fajronte, keď zberný dvor opustili zamestnanci, prileteli čajky na pravidelné prehrabávanie v nových odpadkoch. Samozrejme, kamoška čajka ich prišla pozrieť, stále hrdá na svoj papierový šál omotaný okolo krku.

„Čaute, volám sa Desibola. Čo nové priviezli? Je do čoho dobnúť?“ riešila svoj najväčší problém, keď zrazu zbadala na zemi ležať marhuľový kompót. Dvakrát mávla krídlami a už aj bola pri päťlitrovom pohári plnom dobroty.

Branislav Jobus: Zberný dvor

1. a) Prečítajte text.

b) Akú náladu vo vás vyvoláva úryvok? Posúďte, čím je zaujímavý a výnimočný.

c) Roztriedte slová z úryvku na jednovýznamové a viacvýznamové.

kompót, krídla, deň, chladnička, dobrota, kamoška, sklo, televízor, rúž, krk

Jednovýznamové slová	Viacvýznamové slová

d) Napíšte čo najviac významov slova *vyhodit'*. V prípade potreby hľadajte na juls.savba.sk v sekcii *Slovníky*.

e) Napíšte synonymá. (Môžu byť aj expresívne.)

neporiadok –

odpadky –

triediť –

f) Vyhľadajte v texte po dva príklady na:

zložené slová –

odvodené slová –

- 2.** Inšpirujte sa nadpisom ukážky z úlohy 1 a vymyslite pokračovanie príbehu zo zberného dvora. Odmeňte navzájom svoje príbehy potleskom.

- 3. a)** Zakrúžkujte v ukážke z úlohy 1 slová cudzieho pôvodu.

b) Napíšte cudzím slovom nasledujúce slová.

celosvetový

neporiadok, zmätok

triedit'

zberná nádoba na odpad

rozrušovanie, narúšanie celistvosti

znečistiť

opätovne spracovať

starostlivosť o životné prostredie

oživenie, obnova niečoho

- 4.** Vymyslite a napíšte krátky príbeh o dvoch rozhorčených veciach, ktoré sa ocitli na zbernom dvore. (Skúste v ich priamej reči okrem neutrálnych a spisovných slov použiť aj expresívne a nespisovné slová. V úvodných vetách opíšte ich neverbálnu komunikáciu. Napr.: *Hrdzavý bicykel zalomil riadidlami: „A toto mi robili za moje služby?“*)

This image shows a full page of blank, lined paper. It features approximately 20 evenly spaced horizontal blue lines across its entire width. The paper is otherwise completely empty, with no margins, text, or other markings.

- 5. i** Vyhľadajte informácie k téme *Protipandemické opatrenia a životné prostredie*. Potom diskutujte o tvrdení: *Opatrenia prijaté počas pandémie koronavírusu pomohli nášmu životnému prostrediu*. Vyberte si postoj ÁNO alebo NIE a pripravte si argumenty a protiargumenty. Urobte si najprv stručné poznámky, vyberte si tú časť životného prostredia, o ktorej máte najlepšie informácie.

- 6. a)** Uhádnite, ktorá bežná choroba má v našich nárečiach nasledujúce pomenovania.

dépa
(Brodské, okr. Skalica)

nátka
(Letanovce, okr. Spišská Nová Ves)

rima
(Malcov, okr. Bardejov)

hnátka
(Rajec, okr. Žilina)

ňiažik
(Sása, okr. Revúca)

náčisko
(Radošovce, okr. Skalica)

prskačka
(Trenčín)

- b)** Napíšte názvy tejto alebo inej bežnej choroby, ktoré poznáte zo svojho regiónu.

- 7.** Doplňte antonymá.

choroba – _____	odvaha – _____
pohyb – _____	hygiena – _____
hluk – _____	obetavosť – _____
slabosť – _____	vytrvalosť – _____
nezodpovednosť – _____	samota – _____

- 8. a)** Uhádnite druhú časť zložených slov, ktorá je spoločná pre všetky slová okrem jedného? (V prípade potreby vložte vhodnú samohlásku.)

trať	hlad	vákuum	spotreba
sneh	+	škára	

- b)** Nájdite spoločnú časť slov. Ktoré slovo do skupiny podľa významu nepatrí?

hotel	auto	gló	ski	trolej
		+		

- c)** Na čo slúžia prístroje a dopravné prostriedky pomenované zloženými slovami v úlohách **a)** a **b)**?
d) Slová skúste určiť podľa doby vzniku.

9. a) Pravda či omyl?

Na vyjadrenie nesúhlasu treba v Grécku kývnuť hlavou smerom zhora nadol.

b) Vyskúšajte si grécku neverbálnu komunikáciu v krátkom dialógu.

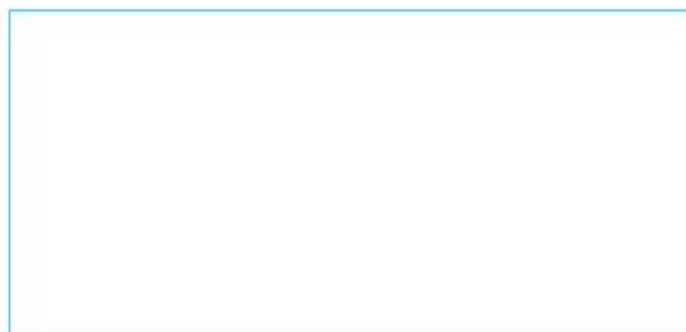
Viete, že...

... vedci vynašli spôsob, ako premeniť prasací hnoj na bionaftu, ktorá by slúžila ako palivo pre autá. Jedno prasiatko vyprodukuje za život okolo 80 litrov bionafty.

Louse Spilsbury: Otázky a odpovede. VYNÁLEZY. Ako? Prečo? Kde? Kedy?

10. Napíšte aspoň tri zložené slová s časťou **bio-**.
Čo si pod nimi predstavujete? Skúste jedno z tých slov vyjadriť obrázkom.

11. a) Prečítajte nahlas text, správne vyslovujte slová cudzieho pôvodu.

b) Podčiarknite slová cudzieho pôvodu.

Čo podľa psychológov prezrádzajú o nás farby?

☐ **Biela** – Ľudia, ktorí si radi obliekajú biele oblečenie, majú snahu o perfektnosť. Obľuba bielej môže znamenať aj emocionálnu nezrelosť.

☐ **Sivá** – Ľudia, ktorých vidíme často v sivom, sú schopní kompromisov. V práci táto farba podčiarkuje kompetentnosť.

☒ **Čierna** – Pri slávnostných príležitostiach vnímame túto farbu pozitívne, pri bežných situáciách skôr negatívne. Ľudia, ktorí si obliekajú s obľubou čierne oblečenie, bývajú neprístupní, ale je to aj farba ľudí originálnych a talentovaných.

☐ **Hnedá** – Ľudia obľubujúci hnedú sú vraj málo spontánni. Najprv zvažujú všetky argumenty, až potom konajú.

c) Pohotovo a výstižne povedzte význam podčiarknutých slov.

d) Vypíšte si štyri slová cudzieho pôvodu, ktorých význam si chcete zapamätať, a napíšte k nim synonymá.

- 12.** Žiak povie vetu, v ktorej použije **cudzie slovo**. Ďalší musí použiť **posledné slovo z vety** a nové cudzie slovo.

Vzor: Moje **sympatie** má **Milan**. **Milan** má nový **mobil**. Rodičia mi kúpili **mobil** s veľkým **displejom**.
Môže sa **displej** na **smartfóne** pádom poškodiť?

- 13. a)** Pohotovo vysvetlite význam slov.

charita, pandémia, repatriácia, karanténa, vírus, baktéria, anamnéza, panika, prevencia, disciplína

- b)** Vyberte si dve zo slov a navrhните logo (symbol), ktoré ich najlepšie vyjadri.

- 14.** Diskutujte na tému *Komunikácia v období pandémie* a vyjadrite svoje postrehy a názory pomocou otázok.

- Oslabila sa alebo sa posilnila vaša komunikácia v rodine?
- Aké prostriedky ste využívali na komunikáciu s priateľmi?
- V ktorých komunikačných situáciách ste sa necítili dobre a prečo?
- Zmenila pandémia váš pohľad na význam ľudskej komunikácie? Akým spôsobom?

- 15. a)** Presvedčte sa, že online komunikácia a spolupráca môže priniesť motivujúci výsledok a vypočujte si *Koronasong*.

- b)** Navrhnete a pripravte projekt pre skupinu/triedu na tému *Rok po* (koronavíruse, dištančnom vzdelávaní ap.). Obsah, spracovanie a žáner projektu sú ľubovoľné (správa, báseň, povesť, rozprávka, interview, pieseň, umelecký opis, sci-fi...).

[illegible]

- 16. a)** Vysvetlite si význam slov, ktoré sa častejšie začali používať nedávno a nenájdete ich všetky v slovníkoch.

pendler, infodémia, hoax, kyberšikana, spam, fejk, lajkovať, hejtovať

- b)** Pracujte v skupinách. Vyberte si jedno zo slov v úlohe **a)** a použite ho (aj jeho odvodeniny) vo vetách. Najlepšie príklady si napíšte v triede spoločne.

- 17. Pravda či hoax?**

Slovenčina je najťažší jazyk na svete.

- 18. Roztriedte slová podľa dobového výskytu.**

groš, cvičba, dereš, bukréta, brexit, knihovňa, vratka, mušketa, bájkopisec, gánok, časoslovo, šarkaniáda

Neologizmy	Zastarané slová	Historizmy	Archaizmy

- 19. Pravda či omyl?**

- UFO znamená: „lietajúci tanier“.
- Signál SOS, ktorý znamená „pomoc“, predstavuje začiatkové písmená slov vety: „Save our souls“, čo je po slovensky „Zachráňte naše duše“.
- WHO znamená to isté, čo who.

250 otázok a odpovedí. Pravda či omyl?

- 20. Vyhľadajte na juls.savba.sk a pod. význam slov omyl a hoax. Vysvetlite rozdiel vo význame týchto slov.**

- 21. Napíšte po tri príklady na skrátené slová.**

Skratky	Iniciálové skratky	Skratkové slová	Značky

22. a) Ako tvoríme v slovenčine slová? Zistite v doplnovačke. _____

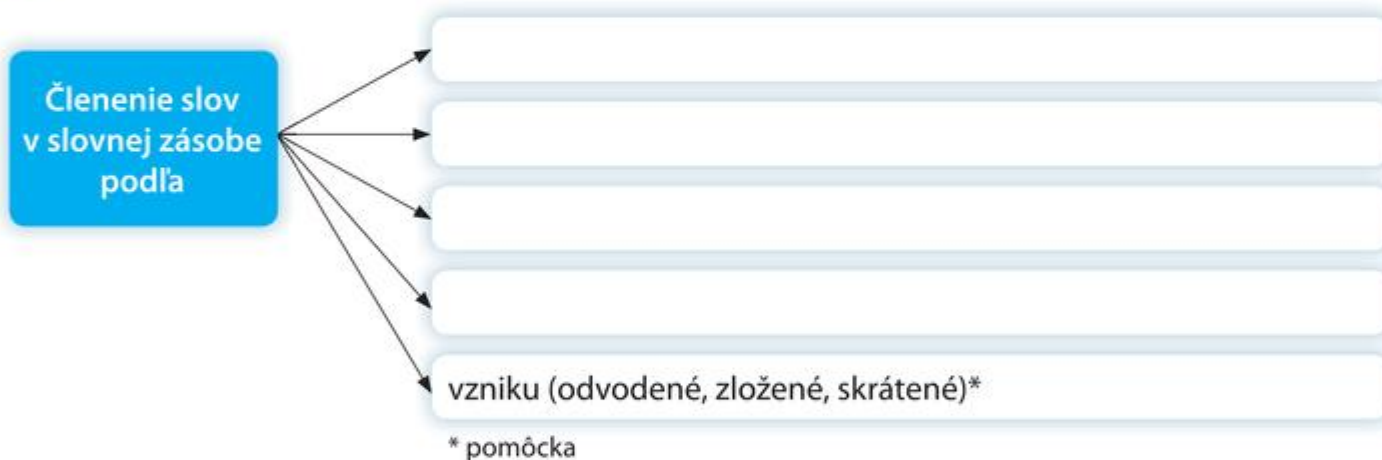
b) Z očíslovaných písmen zložte slovo a napíšte ho. _____

1. predložka s A a L
2. predložka s G
3. druhá časť zložených slov
(*cukro-*, *kávo-*, *samo-*)
4. slovotvorná prípona ženského rodu označujúca miesto
5. v nárečí vyslovoval *dz* namiesto *d'*
6. mláďa orla
7. nádrž na vodu
8. prostriedky automobilovej hromadnej dopravy
9. človek nadšený niečím
10. doklad o prospechu (odzadu)

[illegible]

23. Vyskúšajte si v *reťazovom skúšaní*, ktoré pojmy vám z tejto témy opakovania utkveli v pamäti. Pred tabuľu príde päť žiakov. Prvý dá otázku druhému, ten odpovie a dá otázku tretiemu atď. Pokračujete, dokiaľ viete klásť otázky.

24. a) Utvrdte si vedomosti a doplňte schému/prehľad/pojmovú mapu o slovnej zásobe.

b) Vytvorte schému/prehľad/pojmovú mapu, v ktorej zaznačíte zvukové vlastnosti reči.

25. Hovorte bezchybne a čo najrýchlejšie jazykolam.

Popukané pukance popukali na plne popukanej panvici plnej popukaných pukancov.

David Šimurka: Hovor ako hovorca

Brata musíš poslúchať!

ohybné a neohybné slovné druhy • podstatné mená – konkrétne, abstraktné, pomnožné a ich skloňovanie • prídavné mená – akostné, vzťahové, privlastňovacie individuálne a druhové a ich skloňovanie • zámená • číslovky – základné, radové, násobné, určité a neurčité a ich skloňovanie • slovesá – jednoduchý a zložený slovesný tvar, nedokonavé, dokonavé • charakteristika • dynamický opis • umelecký opis • tabuľka • graf

Dodo je ôsmak a dočasná hlava rodiny, pretože otec pracuje v Anglicku. V jeho živote zostali tri baby – mama, frajerka Zuzka a malá vyškerená sestra Žaba. A práve tá je najväčším kameňom úrazu. Všade strká nos a robí mu neskutočnú hanbu. Vážne hrozí, že ho napokon pripraví o kamarátov aj o frajerku.

Žabka je prváčka. Nerobí to naschvál, Doda strašne zbožňuje a niekedy ho aj strašne nenávidí. To vtedy, keď jej robí zle. Ale nikdy sa s ním nenudí, lebo pre ňu vymýšľa tie najneuveriteľnejšie hry. Niekedy dopadnú katastrofálne, mama by bola zhrozená...

Vtipné príbehy v podaní veľkého brata a malej sestry napriek všetkým „naschválom“ odhaľujú hrejivé a pevné súrodenecké puto a v prípade potreby a obetavosť.

Gabriela Futová: *Brata musíš poslúchať* (o knihe)

1. a) Prečítajte text.

b) Text predstavuje

- A. úryvok z knihy. B. charakteristiku Doda.
C. opis rodiny. D. obsah knihy.

c) Názov knihy prezrádza

- A. prosbu autora. B. výzvu súrodenca.
C. mamino želanie. D. starodávny zvyk.

2. Utvrdte si vedomosti z tvaroslovia.

- a) Doplňte do tabuľky chýbajúce pojmy v modrých políčkach (názvy riadkov).
b) Vyhľadajte v texte úlohy 1 jednotlivé slovné druhy a napíšte do tabuľky po tri príklady. Ak slovný druh v texte chýba, napíšte vlastné príklady.
c) V poslednej vete textu úlohy 1 farebne rozlíšte konkrétne a abstraktné podstatné mená.

Ohybné slovné druhy		
Neohybné slovné druhy		

3. a) K abstraktným podstatným menám napíšte štyri ďalšie abstraktné podstatné mená, ktoré s nimi súvisia.

hanba

obetavosť

- b) Pomocou svojej predstavivosti „zviditeľnite“ vybrané abstraktné podstatné meno z úlohy a). Pomôžu vám otázky.

• Ako vyzerá?	• Akú má tvár?	• Aké má oči?
• Aký má hlas?	• Akú má povahu?	• Aké má záľuby?
• Čoho sa bojí?	• Čo alebo koho pripomína?	• Aké má plány?

- c) Napíšte piatimi súvislými vetami, ako vyzerá „hanba“ alebo „obetavosť“.

4. a) V rade slov podčiarknite pomnožné podstatné mená. (Nezabudnite, že ich nemôžete povedať v jednotnom čísle.)

drobné smeti, detské choroby, útroby, odpadky z domácností, pevné plecia, zdravé pľúca, nosné mandle, plné ústa, malé uši, ovčie kiahne, detské osýpky, zlámať si väzy, liečivé kúpele, Turčianske Teplice

- b) Určte vzor pomnožných podstatných mien.

5. Predstavte si v mysli zážitok, v ktorom by hrala dôležitú úlohu vec označená pomnožným podstatným menom. Napíšte päť viet s pomnožnými podstatnými menami. Napr.: Cez prázdniny som chodil na huby.

6. Pozrite si komunikačné situácie na obrázkoch. Osobe na obrázku by ste chceli pomôcť alebo poradiť. Oslovte ju vokatívom.

7. Určte vzor podstatných mien v skupinkách a napíšte ich v určených pádoch.

Vzor	Slovo	Pád		Pád	
	displej	L sg.		N pl.	
	peň	G sg.		D pl.	
	klúč	D sg.		I pl.	
	koľaj	L sg.		N pl.	
	pieseň	D sg.		G pl.	
	zem	G sg.		G pl.	
	kovboj	G sg.		G pl.	
	politik	D sg.		N pl.	
	strýko	L sg.		N pl.	
	kamélia	G sg.		G pl.	
	prevencia	I sg.		I pl.	
	distribúcia	L sg.		D pl.	
	hus	G sg.		G pl.	
	radosť	I sg.		I pl.	
	lož	I sg.		N pl.	
	plece	G sg.		G pl.	
	more	L sg.		L pl.	
	pole	D sg.		I pl.	

8. a) Prečítajte text a predstavujte si postavu z úryvku.

Ako sa do hory nevolá

Volala sa Kvetoslava, ale skoro nikto jej nehovoril inak ako Kvetinka. Bola siedmačka, vysoká ako pouličná lampa aj taká tlstá. Teda chudá. Mala rada palacinky, pečenú klobásu a lesné jahody. Niekedy škaredo rozprávala. Nepekné slová pochytila od svojich bratov, ktorí sa občas takto zabávali.

Kvetinka sa dobre učila, falošne spievala a písala, ako keď si vrabec namočí pazúriky do atramentovej kaluže a poskáče po papieri. Rozlúštiť tie háky-báky vedela len triedna a hoci sa na Kvetinkiných slohoch natrápila, mala ju pre všeličo rada. Kvetinka mala veľké modré oči, dlhé plavé vlasy a už od desiatich rokov nohy číslo 6. Výborne vedela uvariť čokoládový puding. Robievala aj bábovku, tá sa však nie vždy dala jesť, lebo niekedy pripomínala pneumatiku.

Michal Grondžák: Ako sa do hory nevolá

- b) Vyberte pravdivé tvrdenie.

Postava v úryvku má...

A	prijemný hlas.	A	priemerný prospech.
B	hnedé vlasy.	B	škaredé meno.
C	chudú postavu.	C	pekné písmo.
D	malé nohy.	D	asi dvanásť rokov.

Z úryvku vyplýva, že postava...

A	zbiera lesné jahody.	A	nemá rada palacinky.
B	nie je veľmi obľúbená.	B	má viac výrazných vlastností.
C	vie falošne spievať.	C	nerada píše slohy.
D	sa po nikom neopakuje.	D	ničím zvláštnym nevyniká.

9. a) V texte úlohy 8 vyhľadajte a podčiarknite červenou farbičkou prídavné mená a modrou príslovky.
b) Vypíšte po štyri príklady do každého stĺpca v tabuľke.

Prídavné mená s podstatným menom	Príslovky so slovesom

10. Charakterizujte heslovite:

• aký je váš priateľ/vaša priateľka
(pomocou prídavným a podstatných mien);

• čo rád/rada robí, čo dokáže urobiť
(pomocou sloves a prísloviek).

11. Určte vzory podstatných aj prídavných mien v skupinkách. Napíšte ich v určených pádoch.

Vzor príd. mena	Slovné spojenie	Vzor podst. mena	Pád	
	nový stážista		I sg.	
	podnikový strážca		N pl.	
	súci futbalista		I pl.	
	zubrí chvost		G pl.	
	Vladov hlas		I sg.	
	múdry pohľad		I pl.	
	Katkina záľuba		I sg.	
	horúca voda		G pl.	
	trnavská cesta		I pl.	
	starcovo čelo		L sg.	
	plné ústa		I pl.	
	motýlie krídlo		L pl.	
	pichľavé trnie		L sg.	
	Jankino pranie		L pl.	
	budúce obilie		I sg.	
	líščie mláďa		D sg.	
	Luckino dvojča		I pl.	
	mladé knieža		L sg.	

12. a) Podľa významu doplňte do viet osobné (základné alebo privlastňovacie) zámená.

Máme nový dom. _____ dom stojí na miernom kopci. _____ šírka je 12 m. Od ulice k _____ vedie dláždený chodník. _____ sa ide tromi schodmi k domovým dverám. Za _____ je neveľká predsieň a z _____ sa vchádza do priestrannej haly. V hale je štvoro dverí. _____ sa dá vojsť do kuchyne, detskej izby, kúpeľne a na terasu. Z terasy je pekný pohľad do záhrady a na malý dvor. Vedie _____ chodník ku garáži a k otcovej dielni. V _____ trávim často pri otcovi svoj voľný čas. Pomáham _____, keď _____ o to požiada. Je s _____ zábava a páči sa _____ aj poriadok, ktorý v dielni udržiava. Mama sa niekedy hnevá, že nepočujeme, keď na _____ volá. Chce sa s _____ o niečom poradiť, no _____ máme v dielni vždy čosi súrnejšie. Mama sa teší z nového bývania a často vraví: „_____ dom, _____ hrad.“ _____ predsavzatím je pozvať k _____ čo najskôr _____ spolužiakov. Zoznámia sa s _____ rodičmi, ale najmä s _____ tajným kútikom v dielni.

- b) Podčiarknite osobné privlastňovacie zámená.

13. a) Prečítajte a podčiarknite vo vetách zámená. Vysvetlite, prečo sú v rámkoch A a B a v rámkoch C a D použité odlišné tvary osobných základných zámen.

A

Na mňa ste zabudli?
Veľmi sme sa na teba tešili.
Mne sa ten film nepáčil.
Jeho som už vôbec nespoznala.
Prečo podozrievate mňa?

B

Konečne ma sestračka zavolała dnu.
Počkám ťa pred školou, dobre?
Páčil sa mi herecký výkon hlavnej postavy.
Vidíš ho stále zreteľne?
Nepodozrievajú ma.

C

Pes pri plote naňho začal silno brechať.
Počkáme na neho pred školou.

D

Pes naň rozzúrene skákal.
Pozrieme sa naň lupou.

- b) Utvorte vety, v ktorých použijete zámená *poňho, poň, zaňho, zaň, tebe, ti*.

14. a) Prečítajte si text potichu dva- až trikrát a potom urobte z neho konspekt. Vyberte fakty, píšete prehľadne, použite skratky, značky.

Bludisko v Longleat

Myšlienka bludiska fascinuje ľudí už od dávnych vekov – veď Gréci spomínajú labyrinty už okolo roku 1200 pred n. l. Na obrázku vidíte najdlhší labyrint zo živého plota na svete, ktorý naprojektoval Greg Bright pri Longleat House vo Wiltshie vo Veľkej Británii. Vytvoril ho zo 16 000 kríkov a pre verejnosť ho otvoril roku 1978. Pôvodne sa bludisko so šiestimi drevenými mostíkmi rozkladalo na obdĺžnikovej ploche 116 x 57 metrov a dĺžka chodníkov merala 2,7 km. Nedávno ho však zväčšili. Bludisko sa skladá z dvoch častí, a ak ho chcete prejsť, budete potrebovať jeden a pol hodiny a pevné nervy, keď sa stratíte.

Veľké divy sveta

- b) Podčiarknite v texte všetky číslovky.
c) Napíšte druhy čísloviek, ktoré sa v texte nenachádzajú.

15. a) Doplňte a určte druh čísloviek.

Prv¹ návštevníci vstúpili do bludiska pred takmer päťdesiat² mi rokmi. V spleti chodníkov veľa³krát blúdili. Dva raz⁴ aj tr⁵ raz⁵ sa ocitli na tom istom mieste. Nebolo dôležité vyjsť z bludiska prv⁶, druh⁷ alebo posledn⁸. Dôležité bolo, aby sa prv⁹ i posledn¹⁰ dobre zabavili. Mnoh¹¹ z prv¹²ch detských návštevníkov bludisko navštívili v deväťdesiat¹³ rokoch 20.¹⁴ storočia opäť, ale ako dospelí so svojimi deťmi. A v dvadsiat¹⁵ch rokoch 21.¹⁶ storočia sa možno vyberú tret¹⁷krát na výlet so svojimi vnúčatami.

1 _____	2 _____	3 _____	4 _____
5 _____	6 _____	7 _____	8 _____
9 _____	10 _____	11 _____	12 _____
13 _____	14 _____	15 _____	16 _____
17 _____			

b) Podčiarknite neurčité číslovky.
16. Slovné spojenie napíšte v správnom tvare/v správnych tvaroch.

6 (žiačka) _____	6 (žiak) _____ / _____
12 (mesiac) _____	12 (radca) _____ / _____
21 (rok) _____	21 (host') _____ / _____

17. Číslovky zaradte do príslušnej tabuľky a do správneho stĺpca. (Zapíšte ich všetky slovom.)

s (1) známym	s (3) dievčatami	v (7) prípadoch	dvojnásobný majster sveta
viacnásobný víťaz	55. divák	60 pacienti	dobehol predposledný
za 3. radom	posledná hodina	málo času	zazvonilo posledný raz
dvakrát merať	veľa rečí	tisíci sľub	šestnásobnému otcovi
ostatný vozeň vlaku	po milióny	z miliárd	mnohokrát neprišiel
4. rok	štyri razy	mnohí ľudia	

Určité číslovky							
základné				radové		násobné	
vzor päť	vzor		samostatné skloňovanie	vzor pekný	vzor cudzí	vzor pekný	nesklonné
	dub	žena					

Neurčité číslovky		
základné	radové	násobné

18. Vyhľadajte v texte úlohy 14 predložky. Podčiarknite ich a vokalizované predložky zakrúžkujte.

19. „Vypočítajte“.

• Koľko to je?

osmoro topánok _____

dvoje lyží _____

štvoraké príchute _____

trojaké ponožky _____

• Pred koľkým návštevníkom príde stoprvý návštevník?

• Po koľkých návštevníkoch nasleduje tisíci návštevník?

20. **Diktát.**

Medzi prvým a dvadsiatym rokom života prebiehajú v našom tele významné zmeny. Spevňujú sa svaly, predlžujú kosti, výška sa viac ako stonásobí a hmotnosť narastá až desaťnásobne. U dievčat dochádza k najprudším zmenám vo veku 10 až 15 rokov, u chlapcov o niečo neskôr, vo veku 12 až 19 rokov. Mení sa aj potreba kalórií – kým u ročného batolaťa je to 1 200 kcal denne, u päťročného dieťaťa 1 600, šesťročného dieťa 2 100 a rovnako starý chlapec 2 700.

21. Z diktátu vypíšte:

• nedokonavé slovesá a zmeňte ich na dokonavé.

_____ → _____ → _____
 _____ → _____ → _____
 _____ → _____ → _____

• dokonavé slovesá, zmeňte ich na nedokonavé a použite ich vo vetách.

_____ → _____ → _____

22. a) Prečítajte text, v ktorom „úradoval“ tlačiarenský škriatok. Pozorne čítajte znova a očísľujte vety v opise podľa správneho poradia.

Ako fungujú chladničky a mrazničky?

___ Chladivo je plyn, ktorý prechádza kompresorom, kde sa mení na kvapalinu. ___ Chladničky a mrazničky fungujú na základe špeciálnej látky nazývanej chladivo. ___ Kompresiou sa chladivo zohreje. ___ Teplá kvapalina prechádza cikcakovito usporiadanými rúrkami umiestnenými zvonka na zadnej strane chladničky a ochladzuje sa na izbovú teplotu. ___ Studený plyn prúdi rúrkami vnútri chladničky a mrazničky a udržiava potraviny a nápoje studené.

___ Chladivo pod tlakom prúdi cez ventil a vzápätí sa rozpína, mení sa na plyn a ochladzuje sa.

___ Plyn sa zohrieva, prechádza cez kompresor a celý cyklus sa začína odznova.

Louse Spilsbury: Otázky a odpovede. VYNÁLEZY. Ako? Prečo? Kde? Kedy?

b) Určte druh opisu v texte. _____

23. a) Vo vetách vyhľadajte a podčiarknite slovesá.

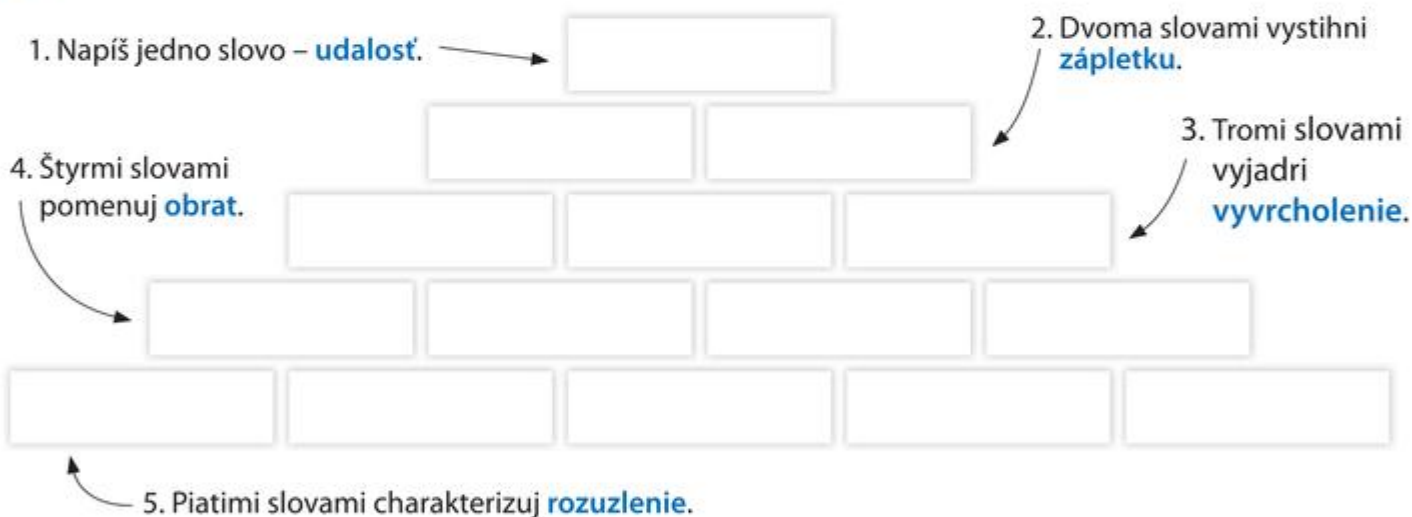
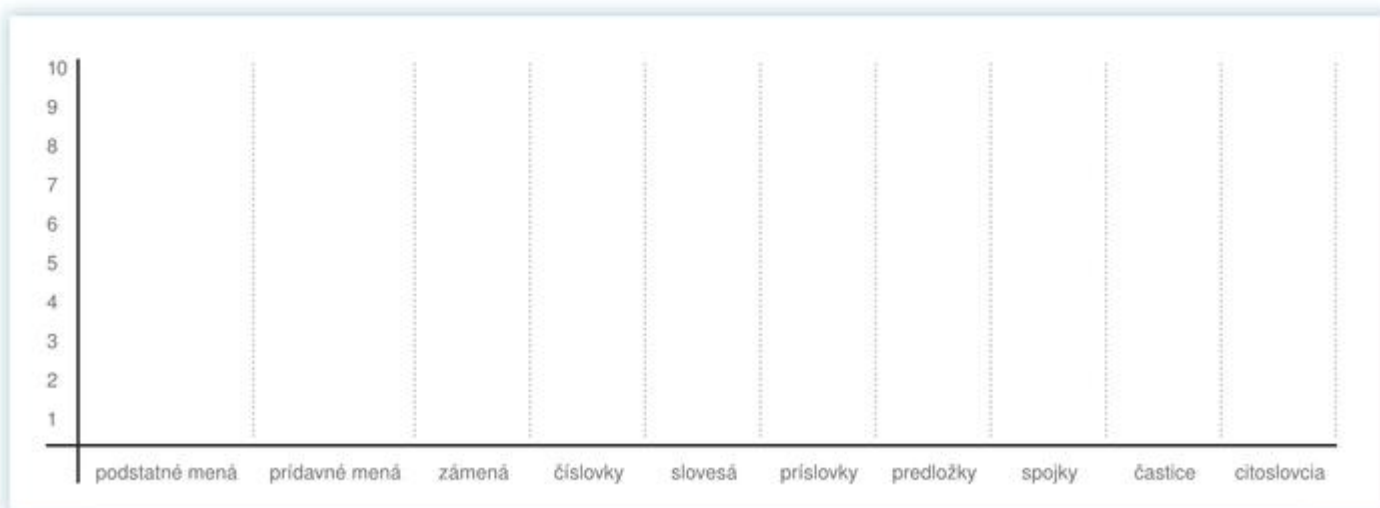
Chcel by si jablčko? Odtrhnem ti. Ochutnaj! Jablká treba jesť. Krásne voňajú, však? V sobotu ich budeme oberať. Prídeš nám pomôcť? Budeme ťa čakať. Minulý rok nám vydržali až do januára. Uložili sme ich do pivnice.

b) Vypíšte slovesné tvary a zatriedte ich do tabuľky.

Jednoduchý slovesný tvar	Zložený slovesný tvar

24. Znáznornite samostatne alebo v dvojiciach pantomímou dynamický opis.

uvariť čaj	variť zeleninovú polievku	chrániť sa pred koronavírusom
kŕmiť mačiatka	bicyklovať sa	učiť sa online
vymyslieť hudbu k piesni	ošetriť zranené koleno	pomáhať starým rodičom
urobiť si táborák	nahráť skladbu	ušiť si vrecúško

25. Vymyslite svoj príbeh s prekvapením – v podobe pyramídy. Postupujte podľa krokov.

26. Pracujte v dvojiciach. Vyberte si ľubovoľný text v tejto kapitole a urobte jeho analýzu podľa výskytu slovných druhov. Zvoľte si svoju stratégiu a výsledok znázornite v grafe.

Ako opísať obrázok – hlavolam?

základné vetné členy – podmet, prísudok, vetný základ • prísudzovací sklad

- rozvíjacie vetné členy – predmet, príslovkové určenie miesta, času, spôsobu, príčiny • viacnásobný vetný člen
- jednočlenné a dvojčlenné vety

1. a) Pozrite si obrázok a opíšte ho jednoduchými vetami.
b) Pozrite sa na obrázok ešte raz a odhalte jeho pointu.
c) Opíšte odhalenú skutočnosť jednoduchými vetami.

- d) V nasledujúcom opise určte vetné členy.

Na obrázku je starší chlap. Na hlave má klobúk. Spod klobúka vytrča prameň vlasov.
Na čele má vrásky. Oči sú mierne prižmúrené. Chlap má nos ako uhorku. Líca sú zarastené.
Pod nosom visia fúziská. Fúzy a brada takmer zakrývajú ústa.

2. a) Vo vetách podčiarknite podmet **modrou**, prísudok **červenou** farbičkou. Ak veta nemá vyjadrený podmet, napíšte ho nad vetu.

Zaspal som. Nezvonil budík. Raňajky boli slabé. Mlieko sa minulo. Chýbali rožky.
Bol som hladný. Autobus sa pohol. Cesta ubiehala. Svietilo slnko. Fúkal vetrík. Vystúpil som.

- b) Predstavte si opísanú situáciu a opíšte ju bohatšie. Ako? Päť holých viet zmeňte na rozvité vety.

- c) Ku ktorému druhu viet podľa členitosti (jednočlenné/dvojčlenné) patria vety z úlohy a) aj úlohy b)?

3. a) Zabavte sa s prechladnutou básničkou. Skúste básničku „zbaviť nádchy“.

Dádcha

Brzne. Steží. A je tba. Pobóc! Babá! Už ba bá!
 Chytila ba v docí dádcha,
 už ba dašla.
 Vystreľuje dávky kašľa.
 Pobôže bi iba čaj.
 Dádcha beží, volá: Jaj!

Daniel Hevier: Veľké Bum a malé Bum

- b) Vypíšte z básničky jednočlenné vety, „zbavené“ nádchy.

- c) Čo sa mohlo s nádchou stať? Vymyslite pokračovanie, v ktorom použijete jednočlenné vety v priamej reči. (Např.: Hapčí! Na zdravie! Ach. Lekárň Alek, dobrý deň! Dovidenia!)

4. Podčiarknite jednočlenné vety.

Od rána sa mračí. Obloha je pokrytá tmavými mrakmi. Zrána nefúkal vietor. Na poludnie zahrmelo. Rozfúkal sa silný vietor. Vzápätí sa rozpršalo. Chvilami sa zablyslo. Z diaľky sa blížil zvuk hromu. Búrka trvala chvíľu. Dážď prudko šľahal do okien. Zrazu sa vyjasnilo. Na umytú oblohu vyskočilo slnko.

5. Do viet doplňte vhodný viacnásobný vetný člen. Určte jeho druh.

_____ a _____ sa ponáhľali do školy.

Pred _____ aj v _____ už čakali žiaci ôsmeho ročníka.

Chýbala už len _____ a _____.

Slnko _____ a _____ hrialo.

Po chvíli sa žiaci _____ i _____ dočkali.

Autobus sa pohol. Na exkurzii budú žiaci poznávať naše stredoveké _____
 a _____.

6. a) Prečítajte si nedokončený príbeh a predstavujte si jeho atmosféru.

Knihomol'

Sofiu zobudili čudné zvuky.

Akoby niekto stonal.

Bola hlboká noc.

Na okennej tabuli svietil mesiac. Izbičku zalieval tajomným svetlom.

Nábytok vrhal straaašidelné tieň.

Sofii sa rozbúchalo srdce. Rýchlo zažala nočnú lampu.

Zvuk vychádzal z knihy. Knihu jej včera požičal Tomáš. Ležala pod lampou na nočnom stolíku.

Vzala ju opatrne do rúk. Otvorila. Od úžasu onemela.

Kniha bola prázdna. Listy boli čisté ako sneh.

Niečo zašramotilo. Vtedy z knihy...

Slavomíra Kotradyová: *Knihomol'* (upravené)

- b) Čo sa mohlo diať ďalej? Napíšte aspoň tri svoje nápady.

- c) Určte vo vetách ukážky vetné členy, ktoré poznáte.

7. a) Podčiarknite vo vetách prísudok.

- b) Určte druh prísudkov.

Často pomáhám starkej v záhrade.

Konečne si povedala pravdu.

Prosím si pohár minerálky!

Kam sa tak náhlite?

Škola bola v karanténe.

Môžem ti pomôcť s úlohami.

Chcela by som vám niečo povedať.

Smiem vás o niečo poprosiť?

Dnes sa musím veľmi ponáhľať.

Na námestí bude výstava kvetov.

Sestra je odo mňa mladšia.

Boli ste so stravou spokojní?

Zvieratá zostali nepokojné.

Jozef chce byť kuchárom.

Chceš byť pilotom?

Dnes je úrad zatvorený.

8. Vo vetách vyhládajte prísudok a jeho rozvíjacie vetné členy. Rozlíšte príslovkové určenie a predmet. Podčiarknite ich rozdielnymi farbičkami.

Cyklista vedľa cesty kľúčom priťahoval uvoľnenú skrutku. Spod kolesa prichádzajúceho auta odfrkol kamienok. Cyklista pocítil tupú bolesť. Ostrý kamienok mu zasiahol koleno. Cyklista nemohol urobiť nohou žiaden pohyb. Preto mobilom privolať záchrannú službu. Záchranár prezrel zraneného cyklistu. Obviazal mu nohu obvazom. Privolaní známi autom odviezli cyklistu aj jeho bicykel. Dnes mal tento výlet našťastie dobrý koniec.

9. O každej situácii na obrázku utvorte tri rozvité vety.

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

TEST 1

Ako ocko varil

Ocko niekedy hovorí, že naša babka je prírodný úkaz. Pripúšťam, že môže mať štipku pravdy, ale dnes bol tým prírodným úkazom on. Mama totiž bola na akomsi školení a ocko mal chuť na slivkové gule.

– Internet hovorí, že najprv si urobíme krupicovú kašu, ale budeme ju variť vo vode, a nie v mlieku, – zdvihol ocko prst, aby som si to zapamätala na večné veky. Historická chvíľa. Môj tvorca začína variť slivkové gule.

Kým ocko povkladal do cesta všetko, čo mal doma, a gule vyvaril, bolo jedenásť hodín večer. V troch veľkých misách bolo nakoniec stopäťdesiat gúl. Dvadsať slivkových a tých zvyšných stotridsať tak rôzne: tridsať jablkových, dvadsať banánových, do päťdesiatich dal rôzne džemy a do tridsiatich strčil mrkvu.

– Tie mrkvové budú pre babku, keď teraz diétuje, – a zasmial sa, ale hneď stíchol, lebo vo dverách kuchyne stála babka a neveriacky sa pozerala na všetky tie guliská.

– Nechcem veriť vlastným očiam! – zhíkla. – O chvíľu je polnoc! To chcete teraz jesť? Viete, čo na to povie váš metabolizmus?

– Len nech skúsi niečo povedať! – zašomral ocko a naložil si plný tanier slivkových gúl.

Marta Hlušíková: Neznášam, keď ma hladkajú po hlave

1. Z textu vyplýva, že

- A. babka bola mimo domu – na školení.
- B. mama sa vrátila neskoro večer.
- C. dieťa čítalo recept na internete.
- D. otec sa pustil do varenia.

2. Z textu nevyplýva, že

- A. rozprávačom je dievča.
- B. babka sa pridrža zdravého stravovania.
- C. mama má rada ovocné gulky.
- D. otec bol voči babke trochu škodoradosťný.

3. Vyberte najpriateľnejšie vysvetlenie vety

Otec babku nazval prírodným úkazom, lebo

- A. ju považoval za silne spätú s prírodou.
- B. sa líšila od väčšiny ľudí v jej veku.
- C. ju zriedkakedy vídal doma.
- D. vnímal jej premenlivú náladu.

4. Ktoré z tvrdení je nepravdivé?

V texte sa nachádzajú

- A. zvolacie vety.
- B. opytovacie vety.
- C. rozkazovacie.
- D. oznamovacie vety.

5. V texte stoja uvádzacie vety

- A. pred priamou rečou.
- B. za priamou rečou.
- C. uprostred priamej reči.
- D. pred priamou aj za priamou rečou.

6. Slovo (slivkové) guliská je

- A. neutrálne slovo.
- B. zdrobnené slovo.
- C. zveličené slovo.
- D. vulgárne slovo.

7. V ktorej možnosti sú len odvodené slová?

- A. ocko, slivkové, zašomral
- B. v mlieku, jablkový, kašu
- C. veľký, nechcem, vo vode
- D. tvorca, pravda, mama

8. V ktorej možnosti sa nenachádza zložené slovo?

- A. polnoc, zhíkla, úkaz
- B. hovorí, stotridsať, rôzne
- C. historická, školenie, internet
- D. tanier, povedať, neveriacky

9. Slovo cudzieho pôvodu nie je

- A. diéta. B. banán.
C. mrkva. D. džem.

10. Slovo mrkváče je

- A. nárečové a pomenúva mrkvové gule.
B. zastarané a pomenúva veľké mrkvy.
C. slangové a pomenúva Microsoft.
D. slangové a pomenúva nohavice zúžené pri členkoch.

11. Aká bola komunikácia postáv v úryvku?

- A. neasertívna B. efektívna
C. agresívna D. empatická

12. Ktoré vlastnosti sa hodia do charakteristiky otca z textu?

- A. má zmysel pre humor, je asertívny, vytrvalý
B. je rozvážny, rád plánuje, rád prideliuje úlohy
C. má zmysel pre povinnosť, dbá na poriadok a čistotu
D. niekedy je nerozhodný, potrebuje poradiť, neverí si

13. V ktorej možnosti je použitý vokatív?

- A. babička, otecko B. babka, ocko
C. babi, oci D. baba, otec

14. V ktorej možnosti nie je v privete vhodné oslovenie?

- A. Milý oci, milá rodina!
B. Drahý otec, milí príbuzní!
C. Vážení prítomní, milí hostia!
D. Drahá sestra, drahí rodičia!

15. V ktorej možnosti sú iba abstraktné podstatné mená?

- A. úkaz, školenie, prst
B. kaša, mlieko, chuť
C. hodina, cesto, misa
D. pravda, chvíľa, poľnoc

16. V ktorej možnosti sú pomnožné podstatné mená?

- A. s babkami, vo chvíľach
B. o vodách, v džemoch
C. vo dverách, v džínsach
D. so slivkami, na školeniach

17. Ktorý vzor pri pomnožnom podstatnom mene je nesprávny?

- A. bez okuliarov – stroj
B. v teplákoch – mesto
C. do nohavíc – ulica
D. v plavkách – žena

18. V ktorej možnosti sú číslovky napísané nesprávne?

- A. pätnástikrát vložil
B. v dvadsiatich dvoch guliach
C. s päťdesiatimi kolieskami
D. dvadsiaty prvý kúsok

19. V ktorej možnosti sú správne určené vetné členy vo vete *Otec začína v kuchyni variť večeru.*?

- A. podmet, slovesno-menný prísudok, príslovkové určenie času, predmet
B. predmet, slovesno-menný prísudok, príslovkové určenie miesta, podmet
C. podmet, slovesný prísudok, príslovkové určenie miesta, predmet
D. slovesný prísudok, podmet, príslovkové určenie spôsobu, predmet

20. V ktorej vete nie je viacnásobný vetný člen?

- A. Krupicovú kašu nebudeme variť v mlieku, ale vo vode.
B. Otec a ja sme vyvarili posledné ovocné gulky takmer o jedenástej.
C. Na prípravu guliek sme použili jablká a banány, ba aj mrkvu a džem.
D. Prekvapená babka nechcela veriť svojim vlastným očiam.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.

Ako nadviazať reč, ako ju doplniť či spresniť?

oslovenie • vsuvka • prístavok

1. a) Čítajte nahlas, výrazne a primeraným tempom nasledujúci text.

Je posledná hodina. S ťažkosťami dokončujem svoje pravítko-vo-kružidlové dielo. Nemám rád, keď to musí byť presné. Škero a Mucha (pravými menami Jožo a Ema) sú už dávno hotoví. Škero sa na mňa škerí a Mucha otravuje. Každodenná scénka, na ktorú som si už zvykol. Ale dnes im nepoviem nič. Sú mi ukradnutí. Ich nepríjemné tváre mi teraz pripadajú skôr smiešne. Fíha, Dano, včera by si to ešte takto nepovedal.

Včera sa Mucha otravne otáčala a kontrolovala:

– Máš to? Nemáš? Poviem triednej.

Rozčúlil som sa, začal som na ňu kričať a búchať do operadla jej stoličky. Ona začala vrieskať. Triedna mi kázala postaviť sa pred tabuľu na hanbu všetkým. Ja som vnútri zúril, ale nechcel som to dať najavo. Zadržoval som hnev, no nešlo to a rozplakal som sa (to si nechajte pre seba). [...]

Mám ADHD. Odkedy ho mám, môj život sa dosť zmenil, teda asi som ho mal vždy, ale predtým sa tomu hovorilo len *Dano, ukludni sa* alebo *Dano, sústred' sa*, prípadne *Dano, nesprávaj sa ako trojročný*. Nedávno to dostalo záhadnú skratku ADHD. Predpokladám, že neviete, čo to znamená. Skoro nikto nevie. Zdá sa, že len mama a Lenka. Lenka, naša kamoška, je odborníčka na ADHD.

Keď Lenka povedala mame, že mám záhadnú skratku, mama sa tvárila nechápavo a doma hneď googlila, aby zistila, čo to je. Snažil som sa nakúkať poza chrbát – veď sa to týka mňa, mal by som vedieť, o čo ide, ale mama ma odháňala. Potom mi to napísala aj do slovníčka – vraj ju o to požiadala triedna...

Hodina geometrie sa končí, Škero a Mucha to so mnou vzdali a ja myslím na Lenkine slová: *Keď nestlačíš vypínač, nezasvieti*. Musím jej zajtra povedať, že to fungovalo a naozaj nezasvietilo. Áno, práve sa mi podarilo nemožné, čiže vôbec si ich nevšímam.

S dobrou náladou hádzem tašku na plecía a utekám domov. Sadám si za stôl a vyťahujem zošity – takmer ako vzorný žiak.

Mirianna Čaučíková: Záhadná skratka alebo Už ma to nerozhádže

b) Kto je rozprávačom príbehu? Čo ho trápi, rozčuľuje, stresuje?

c) Aká zmena nastala v Danielovom správaní? (Podčiarknite vety v prvom odseku, ktoré hovoria o Danovej zmene.)

d) Prečo nastala zmena v Danovom správaní?

2. a) Vyhľadajte a podčiarknite vety s oslovením. Vysvetlite intonáciu a pravopis vo vetách s oslovením.

b) Vymyslite a napíšte vety s oslovením, v ktorých Dano každej postave v príbehu adresuje prosbu či výzvu.

🔄 **Oslovením** nadväzujeme kontakt s iným človekom. Oslovením môže byť **rodné meno** (Júlia), **priezvisko** (Kováč), **titul** (magister) alebo **všeobecné podstatné meno** (pán, pani) v **nominatíve**. Oslovenie odčleňujeme vo vete **čiarkou**:

Daniel, poď k tabuli! Pani učiteľka, chcem sa niečo spýtať.

Niektoré podstatné mená majú oslovenie (človeče, chlapče, mami, Karči) v tvare vokatívu (zaniknutý 6. pád).

3. 🗨️ Vylúštite, koho a aké vzťahy prezrádzajú oslovenia.

Zlatko!

Dušinka!

Haló, vy tam!

Ha-hó!

Šéfko,
sme hotoví!

Chrobáček!

Ty, počúvni ma!

Viete, že...

... čím je v rozhovore viac oslovení (a pohľadov) partnera/partnerky, tým je reč citovejšia, dynamickejšia. Kde oslovenia chýbajú, vzťah je chladnejší.

4. a) Vyhľadajte v nasledujúcom texte vety, ktorými rozprávač dodáva vysvetlenie.

Ako je vysvetlenie vo vetách vyznačené?

Zadržiaval som hnev, no nešlo to a rozplakal som sa (to si nechajte pre seba).

Snažil som sa nakúkať poza chrbát – veď sa to týka mňa, mal by som vedieť, o čo ide, ale mama ma odháňala. Potom mi to napísala aj do slovníčka – vraj ju o to požiadala triedna...

Áno, práve sa mi podarilo nemožné, čiže vôbec si ich nevšímať.

b) Nájdene vety prečítajte ešte raz nahlas a všimnite si, aká je ich intonácia a tempo reči.

🔍 Do vety niekedy vkladáme **vsuvku** – t. j. výraz,

- ktorý **doplňa informácie** do výpovede: *Potom mi to napísala aj do slovníčka – **vraj ju o to požiadala triedna...***
- alebo **vyjadruje subjektívne poznámky**: *Snažil som sa nakúkať poza chrbát – **veď sa to týka mňa, mal by som vedieť, o čo ide** – ale mama ma odháňala.*

V **ústnom** prejave vsuvku od ostatnej vety odčleňujeme najmä **pauzou, zmenou hlasu** alebo **rýchlejším tempom**.

V písanom texte môžeme vsuvku odčleňovať:

- **čiarkami**: *Áno, práve sa mi podarilo nemožné, **čiže vôbec si ich nevšímať.***
- **pomlčkami**: *Snažil som sa nakúkať poza chrbát – **veď sa to týka mňa, mal by som vedieť, o čo ide** – ale mama ma odháňala.*
- **zátvorkami**: *Mama už nemala čierne vlasy, presvitelo jej v nich striebro (**podľa babky je to vraj moja zásluha**).*

5. a) Pozorne počúvajte diktovaný text, a keď začujete vsuvku, tlesknite.

Odkedy sa vie, že mám záhadnú skratku, život sa mi zmenil asi v piatich veciach. Prvá je, že každý niečo rieši, každý sa pýta. Mal by som byť rád? Trochu aj som, lebo doteraz mi každý skôr nadával alebo sa mi vysmieval. Napríklad triedna na mňa žalovala mame, ako zle pracujem na vyučovaní (no to nemôžem poprieť, najradšej by som tam nepracoval).

Na mame zas oceňujem to, že so mnou začala behať. Je to jediný čas, kedy ma nekontroluje a nekritizuje (lebo má energiu iba na dychčanie), a ja môžem byť taký, aký som.

b) Prečítajte vety a vynechajte vsuvky. Posúďte, či veta stratila zmysel alebo nie.

6. a) Vyhľadajte a podčiarknite vsuvku.

V nedeľu budú obchody (ešte to nie je celkom isté) zatvorené. Tou správou boli niektorí ľudia – a ja sa tiež priznávam – znepokojení. V obchodoch, často o tom hovoria ekonómovia, pracuje veľa ľudí.

b) Vyberte si z ponuky správne vsuvky a vložte ich do viet. Môžete ich vyčleniť zátvorkami, pomlčkami alebo čiarkami.

bolo to však ešte
pred operáciou kolena

bože, čo sa ich stará
mama navalkala

moji rodičia
ho zbožňujú

zas hrozila
kontumačná prehra

Najradšej mám makové lokše s lekvárom _____.

Futbalový zápas _____ prebehol našťastie dobre.

Lístky na koncert Mekyho Žbirku _____ sa objednávajú pár mesiacov vopred. Môj otec prechodil _____

krížom-krážom celú Veľkú aj Malú Fatru.

7. a) Všimnite si, že v týchto vetách sú tiež pridané nové informácie. Ktoré sú to a čo konkrétne spresňujú?

Škero a Mucha (pravými menami Jožo a Ema) sú už dávno hotoví.

Lenka, naša kamoška, je odborníčka na ADHD.

b) Podčiarknite podstatné meno, ku ktorému je pridané (pristavené) nové, spresňujúce pomenovanie.

Mária Lukáčová, naša triedna učiteľka, učí geografiu.

Andrej, môj spolužiak, sa mi nikdy neposmieval.

Gabike, sesternici z Gabčíkova, pošlem fotky z výletu.

c) Prečítajte vety, všimajte si ich intonáciu a tempo a porovnajte ich s intonáciou viet so vsuvkou.

Prístavok je nové pomenovanie **podstatného mena**, za ktorým prístavok stojí:

Andrej, môj spolužiak, sa mi nikdy neposmieval.

Prístavok stojí hneď **za podstatným menom**, ktorého **význam spresňuje** alebo **vysvetľuje**.

Vo vete ho odčleňujeme:

– čiarkami: **Bratislava, hlavné mesto Slovenska**, leží na Dunaji.

– pomlčkami: V škole sa učíme cudzie **jazyky – angličtinu, nemčinu alebo francúzštinu** – podľa podmienok v škole.

– dvojbodkou: Pri zoštíhlujúcej diéte sa neodporúča biele **pečivo: sendvič, rožky, žemle**.

8. a) Vety si polohlasne prečítajte, správne intonujte, dodržiavajte prestávky.

b) Vo vetách podčiarknite prístavok a doplňte čiarky.

Kostolík svätého Michala významná románska pamiatka stojí v Dražovciach. O Svätoplukovi mocnom vládcovi Veľkej Moravy sme čítali niekoľko povestí. Po Váhu najdlhšej rieky Slovenska splavovali kedysi drevo na pltiach. Na festivale v Trenčíne koncertovali aj La Payaco mladá hudobná skupina. Matej kľúčový hráč v poslednom zápase zlyhal. Turisti sa hrnú do Egypta krajiny piesku a pyramíd. Lev púšťový mačkovitá šelma žije v stepiach Afriky.

9. Ako poznáte svojich spolužiakov a spolužiačky? Napíšte o nich štyri vety s prístavkom.

Vzor: Lukáš Molnár, úprimný chalan, mi vie vždy poradiť.

10. a) Poznáte známe osobnosti športu, kultúry a vedy? Doplňte potrebné čiarky.

Petra Vlhová úradujúca majsterka sveta v obrovskom slalome sa narodila 13. júna 1995 v Liptovskom Mikuláši. Jozef Murgaš vynálezca bezdrôtového telegrafu sa narodil v Tajove pri Banskej Bystrici. Gabriele Futovej autorky úspešných a obľúbených kníh pre deti vyšla v roku 2019 kniha o výnimočných ženách Kvapky na kameni.

b) Utvorte vety s prístavkom o troch osobnostiach našej histórie i súčasnosti.

Matej Korvín, _____

Milan Rastislav Štefánik, _____

Michal Kováč, _____

11. a) Prečítajte polohlasne text, správne intonujte a vhodne uplatňujte prestávky.

- Na oslovenie – kontakt – sa využívajú aj citoslovčia, napríklad *hej, haló*. Používajú sa najmä vtedy, keď chce hovoriaci nadviazať kontakt s osobou, ktorej nevidí do tváre alebo s veľmi blízkou a dobre známou osobou. Vtedy – môže, ale nemusí s ňou stáť zoči-voči – použije aj oslovenie *prosím vás, prepáčte*.
- Zvuková zložka reči – hlas – je citlivý výrazový prostriedok. Farba hlasu (timbre) je daná predovšetkým geneticky. Človek môže farbu svojho hlasu len čiastočne zmeniť aj s určitým osobným zámerom: pri prosbe, žiadosti, zákaze, varovaní a podobne.
- Človek je schopný vydávať hlas až do sily 60 decibelov (dB). (Tichý šepot môže mať silu asi 15 dB, hluk v reštaurácii asi 70 dB, štartujúce lietadlo približne 120 dB.) Sila hlasu v reálnom rozhovore – podľa počtu účastníkov – sa pohybuje medzi 40 – 50 dB.

Oľga Škvareninová: Rečová komunikácia

b) Odlišnými farbičkami podčiarknite vsuvku a prístavok. Farebne vyznačte aj interpunkčné znamienka.

Čo už viem

- ☐ Viem, ako osloviť a nadviazať kontakt, a ovládam písanie čiarky za *oslovením*.
- ☐ Viem v reči odlíšiť *vsuvku* a *prístavok* a ovládam ich vyčleňovanie (čiarkami, pomlčkami či zátvorkami).

Ako sa nestratiť v mori informácií?

výtah

1. a) Prečítajte text. Pri čítaní si podčiarknite neznáme pojmy, neznáme slová.

Ako sa vyrábajú flísové bundy?

Mnohé flísové bundy sa vyrábajú z polyesteru, ale keďže ropa je limitovaný zdroj, začali sa flísové bundy vyrábať z recyklovaných plastových fliaš. Použité fľaše sa nasekajú na kúsky, vyčistia, vysušia a roztopia. Z roztopeného plastu sa vyrobí dlhé vlákna. Z priadze sa tká látka a z nej sa povystrihujú a ušijú bundy. Na výrobu flísovej bundy z recyklovaného plastu treba asi 25 dvojlitrových fliaš.

*Louse Spilsbury: Otázky a odpovede.
VYNÁLEZY. Ako? Prečo? Kde? Kedy?*

- b) Spoločne si vysvetlite neznáme pojmy či slová.
- c) Ktoré tvrdenie je podľa textu pravdivé?
- A. Všetky flísové bundy sa vyrábajú z polyesteru.
 - B. Polyester sa vyrába z neobmedzeného zdroja – z ropy.
 - C. Všetky plastové fľaše sa používajú na výrobu flísových bund.
 - D. Z plastovej priadze sa tká látka na ušitie flísových bund.
- d) Vysvetlite, z akého zdroja pochádza úryvok o flísových bundách. Považujete tento zdroj za dôveryhodný? Prečo?

2. Predstavte si, že sa pripravujete na súťaž o životnom prostredí a hľadáte nové, zaujímavé informácie k tejto téme. Ako si overíte pravdivosť informácií z internetu?

3. a) Povedzte, ako si viete zaznamenať nové (vypočuté, prečítané) informácie.
- b) Zaznačte krátky text z úlohy 1 a) v stručných poznámkach.

Čo? _____

Prečo? _____

4. a) Prečítajte dlhší text a zároveň v ňom podčiarknite neznáme slová. Pri opätovnom čítaní podčiarknite inou farbou v texte kľúčové slová.

Pavol Alexy a jeho tím. Bioplast

Svet neustále rozmýšľa, ako vyriešiť stále narastajúci problém s veľkým množstvom plastového odpadu. Aj slovenskí vedci prišli so svojím riešením. Profesor Pavol Alexy a jeho tím z Fakulty chemickej a potravinárskej technológie zo Slovenskej technickej univerzity (STU) v Bratislave vyvinuli bioplast.

Práve vďaka tomuto objavu sa uchádzajú o slovenský i svetový patent. Kým klasický plast sa vyrába zväčša z polymérov na báze ropy, bioplast je vyrobený z polymérov založených na škrobe a na organických kyselinách. Kľúčom k úspechu bolo podľa slov profesora Alexyho nájsť ten správny pomer surovín. Profesor Alexy bol v roku 2012 ocenený aj titulom Technológ roka.

Výhodou bioplastov je, že sa dajú kompostovať. Bioplasty môžu v budúcnosti hrať veľmi významnú úlohu v oblasti zdravotníctva a medicíny.

Z bioplastu sa dajú vyrobiť skrutky, ktoré držia pokope komplikovanú zlomeninu a následne sa v tele úplne rozpustia. Tým by sa eliminovala ďalšia operácia potrebná na ich odstránenie, ako je to v súčasnosti pri titánových skrutkách bežnou praxou.

soda.o2.sk

- b) Informácie z textu zaznačte v prehľadnom konspekte. Použite vybrané kľúčové slová.

Záznam textu A (konspekt)

- c) Prečítajte si iný záznam textu o bioplastoch a porovnajte ho so svojím konspektom pomocou otázok pod textom. Označte správne tvrdenia.

Záznam textu B (výťah)

Na svete vzniká veľké množstvo plastového odpadu vyrobeného z ropy. Nové riešenie priniesli slovenskí vedci na čele s J. Alexym. Vyvinuli bioplast vyrobený zo škrobov a organických kyselín. Dôležitý je správny pomer týchto zložiek. Bioplast sa dá kompostovať. V budúcnosti sa bude dať využiť v medicíne. J. Alexy za objav získal v roku 2012 titul Technológ roka a uchádza sa o udelenie patentu.

A. ☐ Oba záznamy zachytávajú hlavné informácie z textu.	B. ☐ Konspekt je heslovitý.
C. ☐ Konspekt využíva grafické usporiadanie informácií.	D. ☐ Záznam B tvoria celé vety.
E. ☐ Záznam B je súvislý text.	

Pri štúdiu si z učebnice, z článku, z knihy alebo z internetu vyberáme a zaznamenávame **najdôležitejšie informácie**. Môžeme k tomu použiť **klúčové slová**, **poznámky**, **konspekt**, **pojmovú mapu** alebo **výťah**.

Výťah je zhustený obsah textu alebo článku. Zvyčajne je spracovaný ako **krátky súvislý text**.

5. a) Prečítajte rozsiahly článok o bioplaste. Pri čítaní podčiarknite informácie, ktoré sú nové (neboli v predchádzajúcom texte).

Slovenskí vedci na pomoc našej planéte

Bioplast novej generácie

Profesor Pavel Alexy a jeho tím z Fakulty chemickej a potravinárskej technológie Slovenskej technickej univerzity (FCHP STU) v Bratislave inovoval prevratný vynález „nonoilen“, čo je bioplast prvej generácie, ktorý nie je vyrobený z ropy, a požiadal o ďalší patent. Tento bioplast je ešte ekologickejší, pretože na jeho produkciu môže poslúžiť aj polymér z použitého fritovacieho oleja.

Foto: A. Hajdúchová (najlepsiaskola.sk)

Pre človeka a v človeku

Výrobky z bioplastu označovaného ako Nonoilen druhej generácie sa biologicky rozkladajú nielen v priemyselnom komposte, ale aj v podmienkach domáceho kompostu či v pôde a ukazuje sa, že bude rozložiteľný aj vo vode. Momentálne sa pracuje na tom, aby sa dokázal nový bioplast rozložiť v sladkej a dokonca slanej, čiže morskej vode. Tieto plasty majú pomerne široký aplikačný potenciál. Tím pod vedením prof. Alexyho spolupracuje s dizajnérmi, s priemyselnými partnermi, ale aj s vedcami z oblasti biomedicíny. Vďaka tomu sa možno čoskoro stretneme v obchodoch s okuliarmi, ktoré bude možné likvidovať rozkladom v záhradnom komposte. Zásluhou Nonoilenu II. generácie bude pravdepodobne možné pomocou tkanivového inžinierstva vytvárať oveľa kvalitnejšie implantáty ako náhrady orgánov alebo ich častí, pričom Nonoilen II. by mal tvoriť opornú konštrukciu pre rast potrebných tkanív, ktorá sa sama po čase v tele rozloží a vstrebá bez akéhokoľvek negatívneho vplyvu na ľudský organizmus.

Prvý na svete spĺňa všetky parametre

V čase, keď našu planétu pomaly zahaľujú ostrovy plastových odpadov v moriach a tie sa dostávajú do potravinového reťazca cez ryby, ktoré ich nedobrovoľne hltajú, a haldy plastových výrobkov nás pomaly zahlcujú, prišiel profesor Alexy s úžasným vynálezom. Spolu so svojím tímom z STU vynášiel plastový materiál, ktorý sa sám rozloží, nie je z fosílnych surovín (ropa) a dokonca je možné na výrobu jeho hlavných komponentov použiť odpad. Tento bioplast je prvý na svete, ktorý zároveň spĺňa základné požiadavky na mechanické vlastnosti, je vyrobiteľný čisto z obnoviteľných surovín, zároveň je plne rozložiteľný v prírodnom biologicky aktívnom prostredí, čo umožňuje označovať ho ako „full eco plast“.

Niet inej cesty

Unikátny vynález, ktorý pochádza zo Slovenska, konkrétne z FCHPT v Bratislave, možno považovať právom za vynález tohto desaťročia. Ved' nielen Európska únia, ale aj celý svet už vie, že plastové produkty vyrobené z ropy sa hromadia, a nikto zatiaľ nevie, ako sa ich zbaviť. Postupne sa obmedzujú slamky, plastové poháre, tanier. K pôvodným obalovým materiálom sa však ľudstvo tiež nemôže vrátiť. Sklo, drevo a kov sú ekonomicky príliš náročné na prepravu z hľadiska energií a v dôsledku zvýšenej spotreby fosílnych palív a energií sú paradoxne aj ekologicky nevýhodné. A keďže ani plasty z ropy nie je možné vyrábať donekonečna, objav bioplastu Nonoilen II. generácie znamená bezpochyby pomoc našej planéte a možno jedinou cestu, ako vyriešiť tento závažný ekologický problém. „Chcel som dokázať, že chémia sa dá použiť aj k prírode šetrným spôsobom, je to malý krôčik k ekologizácii života človeka,“ hovorí profesor Alexy s tým, že bežný plast vyrobený z ropy ostane v pôde desiatky, možno až stovky rokov, ale bioplast druhej generácie tam behom niekoľkých týždňov až mesiacov nebude – pokiaľ ho zakopeme do kompostu a rozloží sa na biomasu, ktorú záhradkári používajú na vylepšenie pôdy vo svojej záhradke.

najlepsiaskola.sk

b) Porovnajte náročnosť textov z úloh:

1 a) Ako sa vyrábajú flísové bundy;

2a) Pavol Alexy a jeho tím. Bioplast;

3 a) Slovenskí vedci na pomoc našej planéte.

Zamerajte sa na výskyt cudzích slov, množstvo informácií, rozsah.

c) Ako by ste si najradšej zaznamenali obsah textu z úlohy 3a) *Slovenskí vedci na pomoc našej planéte?*

Vyberte si z možností (I. – IV.) a zdôvodnite výber.

Záznam textu:

l. pomocou poznámok vedľa textu.

II. ako konspekt,

III. ako výťah,

IV. pomocou pojmovej mapy.

d) Pomocou textu sformulujte celými vetami odpovede na otázky tak, aby ste vytvorili súvislý záznam – výťah.

- Čo je nonoilen?
- Kto ho objavil a inovoval?
- Z čoho sa bioplasty môžu vyrábať?
- Ktoré vlastnosti má bioplast druhej generácie?
- Kde sa dá bioplast využiť?
- Čo by sa mohlo z bioplastu vyrábať?
- Aký význam má objav bioplastov pre našu planétu?

Miesto na záznam obsahu textu (úloha 5 c))

Čo už viem

- ☐ Viem, ako sa robí *pojmová mapa*, *poznámky*, *konspekt* a *výtah*.
- ☐ Viem ich vhodne použiť na zaznamenanie informácií z textov (v učebnici, časopise, knihe, na internete).
- ☐ Pracujem s textami z dôveryhodných zdrojov.

TEST 2

Ešte sa žiada zmienka o stupni poznania jazyka. Kedy, v akom štádiu môže človek tvrdiť, že ovláda jazyk. Keď pozná základný slovný fond plus základy gramatiky (turistickú úroveň)? Alebo keď spontánne hovorí príslušným jazykom v spoločnosti (familiárna a spoločenská reč)? Alebo keď perfektne z onoho alebo do onoho jazyka prekladá? A čo je ľahšie – naučiť sa základy, a či dostať sa od základov na profesionálnu úroveň? Ani tu sa nemožno jednoznačne vyjadriť. Záleží na tom, či ide o vzdelaného filológa, alebo o amatérskoho adepta. Niekedy je totiž ťažšie vzdelanému a odborne „prefíkanému“ filológovi dostať sa na turistickú úroveň nového jazyka (pretože myslí lingvisticky), než z turistickej úrovne prejsť na profesionálne ovládanie jazyka. Dobré známy systém sa totiž niekedy stáva strohým parametrom, ktorý je v učení brzdou, a inokedy prizmou, ktorá pomáha osvetľovať poznávané javy v druhom jazyku.

V celej úvahe sme sa vyhýbali jednoznačnej odpovedi na veľmi zjednodušenú a často kladenú otázku, ktorý jazyk je ľahký a ktorý ťažký. Podčiarkovali sme však subjektívnosť veci. Nútil k tomu ten fakt, že jazyk je taký zložitý fenomén ako sám človek a že jeho poznanie ovplyvňuje mnoho a mnoho činiteľov. Tak ako o žiadnom človeku nemožno jednoznačne povedať, že je dobrý alebo zlý, tak ani o žiadnom jazyku nemožno tvrdiť, že by bol ľahký alebo ťažký. A ako si človek sám o sebe myslí, že je dobrý, rovnako o svojom materinskom jazyku tvrdí, že je ľahký. Ale čo na to iní?

Jozef Mistrík: Variácie reči

1. Vyberte nepravdivé tvrdenie.

Autor v texte kladie otázky, lebo chce

- A. získať od čitateľov odpoveď.
- B. zaujať pozornosť čitateľa.
- C. objasniť súvislosti.
- D. vysvetliť zložitý jav.

2. Vyberte pravdivé tvrdenie.

Ovládanie cudzieho jazyka

- A. znamená používanie základnej slovnej zásoby.
- B. dovoľuje čiastočne sa dorozumieť.
- C. závisí od viacerých faktorov.
- D. dokáže iba prekladateľ.

3. Určiť ľahké a ťažké cudzie jazyky

- A. je možné podľa počtu ovládaných slov.
- B. sa dá podľa možnosti prekladať z jedného jazyka do iného.
- C. je možné podľa dorozumenia turistu v inom jazyku.
- D. sa so všeobecnou platnosťou pre všetky jazyky a všetkých ľudí nedá.

4. V podčiarknutých opytovacích vetách je koncová melódia

- A. klesavá vo všetkých vetách.
- B. stúpavá vo všetkých vetách.
- C. klesavá iba v prvej vete.
- D. stúpavá iba v poslednej vete.

5. Prečo sú výrazy vo vete v zátvorke?

Keď pozná základný slovný fond plus základy gramatiky (turistickú úroveň)?

- A. Spestrujú stavbu vety, aby bola zaujímavá.
- B. Dopĺňajú informácie vo vete, no dajú sa aj vynechať.
- C. Dopĺňajú informácie, bez nich by veta nemala význam.
- D. Spestrujú zvukovú podobu vety, aby nebola monotónna.

6. V ktorej vete nie je prístavok?

- A. Slovenská reč, časopis pre výskum slovenského jazyka, vychádza takmer 100 rokov.
- B. Znalci jazykov – polygloti – sú schopní rozumieť mnohým jazykom.
- C. Viaceré mestá u nás majú zložený názov, v ktorom je slovo Bystrica.
- D. Rádio Junior, digitálny program Slovenského rozhlasu, je určený najmladším poslucháčom.

7. Šesť slabík je v slove

- A. turistický. B. familiárna.
C. podčiarkovať D. profesionálne.

8. Dvojhĺska nie je v slove

- A. štádium. B. niekedy.
C. k poznaniu. D. žiada sa.

9. K spodobovaniu na hraniciach slov neprichádza v možnosti

- A. keď pozná. B. je totiž ťažšie.
C. v celej úvahe. D. dostať sa od základov.

10. K spodobovaniu vnútri slova prichádza v možnosti

- A. jednoznačne, niekedy.
B. perfektne, poznanie.
C. podčiarkovali sme, ľahšie.
D. spontánne, prekladali.

11. V ktorej možnosti sa spoluhláska v spodobuje?

- A. v akom štádiu, vyjadriť sa
B. v spoločnosti, všeobecne
C. vzdelaný, nového
D. v učení, v jazyku

12. V ktorej možnosti sa tvrdo vyslovuje podčiarknutá slabika?

- A. v spoločnosti, záleží
B. turistický, lingvisticky
C. činiteľov, nemožno
D. tvrdiť, materinskom

13. Písmeno y píšeme v slovách

- A. jaz_k, s_stém.
B. gramat_ka, f_lológ.
C. zlož_tý, č_niteľ.
D. pref_kaný, tur_sta.

14. Správne vysvetlenie významu slova je v možnosti

- A. parameter – prístroj na meranie pary.
B. prizma – priznanie viny obžalovaným.
C. fenomén – človek meniaci si často meno.
D. adept – začiatokník v odbore.

15. V ktorej vete je pri pokojnej reči správne vyznačený vetný dôraz?

- A. V celej úvahe sme sa vyhýbali jednoznačnej odpovedi.
B. V celej úvahe sme sa vyhýbali jednoznačnej odpovedi.
C. V celej úvahe sme sa vyhýbali jednoznačnej odpovedi.
D. V celej úvahe sme sa vyhýbali jednoznačnej odpovedi.

16. V ktorej vete je správne vyznačený slovný prízvuk?

- A. O žiadnom človeku nemožno jednoznačne povedať, že je dobrý alebo zlý.
B. O žiadnom človeku nemožno jednoznačne povedať, že je dobrý alebo zlý.
C. O žiadnom človeku nemožno jednoznačne povedať, že je dobrý alebo zlý.
D. O žiadnom človeku nemožno jednoznačne povedať, že je dobrý alebo zlý.

17. V ktorej možnosti je slovo s predponou?

- A. vzdelanie B. spontánny
C. ovplyvňovať D. prefikany

18. V ktorej možnosti sa v oboch slovách uplatňuje pravidlo o rytmickej krátení?

- A. spontánny, v otázkach
B. zložitý, hovorí
C. na úrovni, pomáha
D. poznávané, vyhýbal sa

19. V ktorej možnosti nie je správne použitá vokalizovaná predložka?

- A. vo vestibule, zo zvyku
B. ku základom, vo škole
C. ku kruhu, so smiechom
D. vo dvore, zo spánku

20. Ako sa nazýva zhustený obsah textu z učebnice, z časopisu, z knihy?

- A. dialóg B. opis
C. výťah D. správa

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.

Svet obliekame do všedných i do nevšedných slov

priame a nepriame pomenovania

1. a) Prečítajte dva krátke texty. Porovnajte ich tému a spôsob, akým sú napísané. Svoj názor vysvetlite príkladmi z textu.

A. Cestoval som lietadlom. Z obloka som videl pod sebou zem. Jasne sa na nej črtalo veľa ciest a križovatiek.

B. Pozerali ste niekedy na svet zhora? Rozsiahlu pláň od obzoru k obzoru pretkávajú nite ciest: cesty zeme – tajomné písmo dejín, pavučiny utkané z rázcestí a križovatiek – stopy nôh, kopýt, saní, kolies stúpajú a klesajú, plazia sa a miznú v hmle za horizontom.

Daniel Pastirčák: Rozprávka o píšťalke a chlapcovom dychu

- b) Určte, o aký druh textu ide v ukážke A a o aký v ukážke B.
c) V ukážke B podčiarknite slovné spojenia, ktoré sú obrazné.
d) Skúste vysvetliť, ako vznikli (podčiarknuté) nepriame pomenovania.

 Skutočnosť môžeme **pomenúvať priamo** alebo **nepriamo** (obrazne).

Priame pomenovania pomenúvajú veci, deje a javy bežným, zaužívaným spôsobom.	Nepriame pomenovania pomenúvajú veci, deje, javy pomocou obrazov, nepriamo.
... <i>veľa ciest a križovatiek.</i>	<i>pláň pretkávajú nite ciest; pavučiny utkané z rázcestí a križovatiek.</i>

2. a) Prečítajte si potichu básničku a predstavujte si jej verše ako obrazy.
b) Predneste básničku nahlas.

Rozprávka o glóbuse

V baliarni zemegúl' prikurujú.
Ozónovou dierou vnika vesmírny chlad
a pichá ako ihla.

Kým vysychajú vyhladené mapy po stenách,
iskrí sa v obdĺžnikoch morí nenávisťný prach.

Veľhory si závistlivo prezerajú temená,
až kým im horúca magma nestisne ramená.
Priskočia neochotne k sebe
gravitáciou, bez odpovede
na otázku,
z ktorého bodu sa zem začne krútiť.

Zakliesnia stáročné brady do seba
a konečne zrušia krutý názor,
že zem je doska, na ktorej
sa gúľajú vojny.

V baliarni glóbusov
otvárajú okná: Je jar.

- c) Porovnajte prvý a posledný verš a vysvetlite, prečo sa líšia.
d) Vyhľadajte v básničke nepriame (obrazné) pomenovania a prečítajte ich.
e) Ktoré z nepriamych (obrazných) pomenovaní viete pomocou vedomostí z literatúry pomenovať?

K nepriamym (obrazným) pomenovaniam patria básnické prostriedky:

- **prirovnanie:** *pichá ako ihla, studený ako ľad;*
- **zosobnenie** (personifikácia): *velhory si závistlivo prezerajú temená, velhory priskočia k sebe;*
- **epiteton:** *nenávisťný prach, krutý názor, stáročné brady.*

3. Vyhľadajte v textoch nepriame (obrazné) pomenovania. Pomocou vedomostí z literatúry ich skúste pomenovať.

A. O Slovensku sa tvrdí, že je na každých desiatich kilometroch iné, slovenská krajina sa prudko mení, z roviny sa rýchlo driape do hôr a aj tie hory sú všetky iné, každé pohorie má svojský charakter, svoju dušu.

Ladislav Mňačko: Kde končia prašné cesty

B. Bolo tma ani v kochu, ale táto tma nepochádzala z noci, lebo nebolo ešte neskoro. Bolo to tak koncom jari, keď šípy u nás kvitnú, keď slnce dlho visí nad horami, a keď aj zapadne, nepriblíži sa hneď noc, lebo svietia ešte zore. Lenže toho dňa začali po nebi blúdiť oblaky. Boli najprv biele ako bruchá letiacich husí, no čím bližšie k večeru, hustli a zatemňovali sa, akoby na ne nasadala sadza z komínov. Plávali hore dolinou a zastavovali sa nad vrchmi.

František Švantner: Malka

C. Domy v dedine ako šperky zo slonoviny žiarili v rannom slnku uprostred zeleného hodvábu hôr. Medzi domami bol domček a v domčeku izba pre otca a mamu a izba pre chlapca, ktorý práve vybehol oproti slnku do polí. Teraz stál chlapec v hore. Cez bránu dvoch starých dubov s korunami spletenými do listnatej klenby vstúpil chlapec na lúku. Les nad ním otvoril krídla listia a roztavený bronz slnka sa mu roztiekol po vlasoch.

Daniel Pastirčák: Rozprávka o píšťalke a chlapcovom dychu

- **Prirovnanie** vzniká **prirovnávaním** jedného predmetu k inému predmetu:
domy ako šperky zo slonoviny.
- **Zosobnenie** (personifikácia) vzniká **prenesením vlastností a činov ľudí** na neživé veci:
oblaky začali blúdiť, kvapky dažďa tancovali.
- **Metafora** vzniká **prenášaním pomenovania** z jedného predmetu na iný na základe ich **vonkajšieho vzťahu** (najčastejšie podobnosti):
krídla listia; zelený hodváb hôr; cesty zeme – tajomné písmo dejín; pavučiny utkané z rázcestí a križovatiek.
- **Metonymia** vzniká **prenášaním pomenovania** z jedného predmetu na iný na základe ich **vnútorného vzťahu**:
to je múdra hlava; učím sa Detvana.

4. Nazrite do svojho peračníka a „zosobnite“ z neho štyri predmety. Personifikácie použite v rozvitých vetách.

Kružidlo sa náhle veľkými krokmi rozbehlo po papieri.

5. Vymyslite k predmetom a javom originálne prirovnania.

hlas ostrý ako _____ prestávka krátka ako _____

oči zelené ako _____ úsmev široký ako _____

vlasý zlaté ako _____ les tmavý ako _____

6. a) Prečítajte báseň najprv potichu, potom nahlas. Vyhľadajte a podčiarknite metafory.
b) Spoločne hľadajte a napíšte význam metafor.

Raňajky

Nieko ti drobí
slová do bielej kávy.
Niet lepšej chuti
v slnečnom ráne.

Voňavé slovo
objaté chuťou
až mľaská pod kožou.
A potom nadeľuje
úhladné bochníčky
ešte teplé – veď mama tu je –
do dlaní tvojich dní.

7. Utvorte po dve metafory v každej skupine slov – a to v podobe jednoduchých viet.

leto
slnko
obzor
mesiac
ráno

kúpať sa
topiť sa
zaplaviť
brodiť sa
vyšplachnúť

jeseň
lístie
chlad
údolie

žiarit'
blikať
hrdzavieť
tmavnúť

myšlienky
slová
nádej
verše

lámať sa
poletovať
skamenieť
rást

Leto sa kúpalo v slnku.

8. a) Prečítajte a porovnajte slová v troch stĺpcoch.

Aký vnútorný vzťah je medzi slovami v dvojiciach v stĺpci A? _____

b) Ako by znelo priame pomenovanie? Doplňte ho v stĺpci C.

A.

Nemá strechu nad hlavou.

Konečne sa dočkal vavrínov.

Čítam Sládkoviča.

Popýtal ju o ruku.

Pomíňal všetko do haliera.

B.

dom – strecha

víťazstvo – vavríny

Andrej Sládkovič – poézia

manželka – ruka

peniaze – halier

C.

Nemá _____.

Konečne sa dočkal _____.

Čítam _____.

Popýtal ju za _____.

Pomíňal všetky _____.

c) Ako sa nazývajú nepriame pomenovania v stĺpci B? _____

9. Všimnite si, ako neočakávane a príťažlivo vyjadria básnické prostriedky príbeh lásky.

Ako prázdny člň na mori
Srdce hore dnom
To sa práve dvaja šťastne
Utopili v ňom

Kamil Peteraj: Breviár lásky

Viete, že...

... kaligram je
báseň, ktorej
písmená
sú usporiadané
do určitého
tvaru, obrazca.

Vojtech Kondrát: Park

TU
každý človek
má svoj strom –
a ešte jeden
r
a
s
t
i
e
v ňom

10. Pokúste sa napísať štvorveršové básne o rozličných témach – o pohľade, o konári, o obluku, o sestre...

Pomenovania podľa prvého alebo preneseného (obrazného) významu sú:

- **priame:** je vysoký; je dobrý;
- **nepriame** (obrazné): rastie až do neba; je ako chlieb.
 - **metafora:** hrad svieti na vysokom bralí; stupaje povíchrice;
 - **personifikácia:** tma objala celý kraj; nohy si pamätajú;
 - **metonymia:** počúva Mozarta; nemajú haliera;
 - **prirovnanie:** ľahučký ako páperie; myšlienky ako roj motýľov.

Čo už viem

- ☐ Viem rozlíšiť priame a nepriame pomenovania.
- ☐ Viem rozlíšiť, vysvetliť aj vytvoriť prirovnanie, personifikáciu, epiteton, metaforu a metonymiu.

Svet obliekame do jednodielnych i viacdielnych pomenovaní

jednoslovné pomenovania a viacslovné pomenovania • združené pomenovania

1. a) Prečítajte text. Všimnite si rozdiel medzi pomenovaniami vyznačenými modrou a červenou farbou. Z koľkých slov sa skladajú?

Ako funguje GPS?

Sieť GPS využíva 24 satelitov poháňaných solárnou energiou, ktoré obiehajú okolo Zeme vo výške asi 19 000 kilometrov. Tieto satelity, vybavené veľmi presnými atómovými hodinami, vysielajú rádiové signály, ktoré môžu zachytiť antény prijímačov na Zemi. Prijímač porovná, ako dlho trvá, kým k nemu dorazia signály zo štyroch rôznych satelitov, a túto informáciu využije na vypočítanie svojej presnej polohy.

Louse Spilsbury: Otázky a odpovede.
VYNÁLEZY: Ako? Prečo? Kde? Kedy?

- b) Z textu vyplýva, že sieť GPS
- A. využíva solárnu energiu.
 - B. riadi vesmírne atómové hodiny.
 - C. využívajú vesmírne satelity.
 - D. sa riadi informáciami zo satelitov.
- c) V ktorej možnosti sú obe pomenovania viacslovné?
- A. atómové hodiny, presné hodiny
 - B. sieť GPS, solárna energia
 - C. slabé signály, rádiové signály
 - D. nefunkčný prijímač, televízny prijímač
- d) Pridajte k pomenovaniám ďalšie, ktoré potrebujú viac slov.

atómové hodiny → nástenné hodiny → náramkové hodiny → digitálne hodiny

rádiové signály _____

televízna anténa _____

Veci, javy a deje vôkol nás pomenúvame:

- **jedným slovom:** Zem, výška, kilometer;
- **viacslovným pomenovaním:** solárna energia, atómové hodiny, rádiové signály.

Viacslovné ustálené pomenovanie, ktoré pomenúva skutočnosť **vecne, priamo**, sa nazýva **združené pomenovanie**. Pomenúva jedinú vec, dej alebo stav: *nástenné hodiny, televízny kanál*.

2. Prečítajte text a podčiarknite združené pomenovanie.

Ako fungujú čiarové kódy?

Čiarové kódy na obale tovaru sa skladajú zo zvislých čiernych čiar a bielych medzier. Ušetrí veľa času pri platení. Laserový snímač vyšle lúč svetla, ktorý čiarový kód prečíta. Registračná pokladnica vzápätí automaticky zistí, o ktorú položku ide, a pripočíta jej cenu na účet. Prvý tovar, ktorý mal čiarový kód, bol balíček žuvačiek Wrigley's v 70. rokoch 20. storočia.

Louse Spilsbury: Otázky a odpovede. VYNÁLEZY: Ako? Prečo? Kde? Kedy?

3. Napíšte po šesť príkladov na viacslovné pomenovanie zariadení alebo predmetov a tovaru v obchode.

mraziaci box

mrazená zelenina

4. a) 🧠 Uhádnite chýbajúce slová v texte? Využite svoje vedomosti o staroveku.

Prvým človekom, ktorý dostal nápad zriadiť v centre mesta pešiu zónu, bol Julius _____. Príliš veľa _____ vlastnilo dvojkoľesové vozy, a tak klasici dostávali svoje vavrínové vence uprostred rachotu kolies a erdžania koní. Z tohto dôvodu teda _____ zakázal vozom vchádzať do centra _____. Nič nového pod Slnkom.

(amír, raseaC suilu, vonamiR, raseaC)

250 otázok a odpovedí. Pravda či omyl?

- b) Vyhľadajte a podčiarknite v texte združené pomenovania.

c) 🗨️ Vysvetlite poslednú vetu textu a porovnajte ju so združenými pomenovaniami. Čo podobné a čo rozdielne ste zistili?

d) Kto sú *klasici*, ktorých odmeňovali vavrínovými vencami? Vyberte si správnu možnosť. *Klasici sú*

- A. ľudia uznávajúci starobylé stavby.
C. uznávaní umelci v literatúre, hudbe.

- B. klasifikovaní ako všeobecní odborníci.
D. ľudia obdivujúci seba a svoju tvorbu.

5. a) Pozrite si obrázky a pomenujte športové disciplíny.

b) Napíšte desať združených pomenovaní, ktoré súvisia s vaším obľúbeným športom alebo koníčkom.

6. Cestou zo školy si všimnite dopravné značky, nakreslite ich a pomenujte. V prípade potreby sa poraďte s dospelými.

7. Pravda či omyl?

Poštový úrad, ktorý sa nachádza kdesi v zapadákovke, sa nazýva „slimačia pošta“.

Viete, že...

... cestné značky nazývané mačacie oči vynášiel Angličan Percy Shaw v roku 1934. Nápad mu vnukli oči mačky, ktoré sa zaleskli vo svetle reflektorov jeho auta a zachránili ho v hmle pred vybočením z cesty.

Louse Spilsbury: Otázky a odpovede.
VYNÁLEZY. Ako? Prečo? Kde? Kedy?

8. S textom niečo nie je v poriadku. Doplňte doň chýbajúce časti združených pomenovaní.

okresného

práce, sociálnych vecí a rodiny

rodičovský

rodinné

materskej

úradné

Otec pôjde v stredu do _____ mesta

na úrad _____.

V stredu sú _____ hodiny od 8. do 17. h. Narodila sa mi sestrička a otec pôjde

vybaviť _____ prídavky. Mama bude počas _____ dovolenky

dostávať od štátu _____ príspevok.

9. Doplňte združené pomenovania, ktoré súvisia so školou.

	ZÁKLADNÁ ŠKOLA	

10. Rozmotajte popletené združené pomenovania a napíšte ich správne.

ospravedlnená rúra pouličná hodina sčítanie smútku školské korčule
 mikrovlnný dvor žiacke osvetlenie komunálny zápas dom ľudu koliesková preukážka
 futbalové voľby

11. Pomocou Caesarovej šifry zakódujte jedno združené pomenovanie, ktoré súvisí s oddychom alebo športom. Pomôžte si tabuľkou s abecedou.

Každé písmeno posuň v abecede o tri miesta ďalej, takže A bude D, B bude E atď. Naša správa TAJOMSTVOKODOV sa zmení na WDMRPVWYRNRGRY.

Simon Adams: Kódy. Od hieroglyfov k hackerom

12. Vyhľadajte a podčiarknite slovné spojenia, ktoré nie sú združenými pomenovaniami.

prázdny štadión, postranný rozhodca, ostrieľaný brankár, trestná lavica, poškodená bránka, rohový kop, futbalový štadión, súperova prevaha, športový komentátor, televízny prenos, nadšení fanúšikovia, majstrovský zápas, rázny hvizd, žltá karta, moderné šatne, priamy kop, presná strela, kontumačná výhra

Čo už viem

- ☐ Viem rozlíšiť v reči aj v texte združené pomenovania a chápem ich význam.

Poznávame krásy Slovenska

výťah

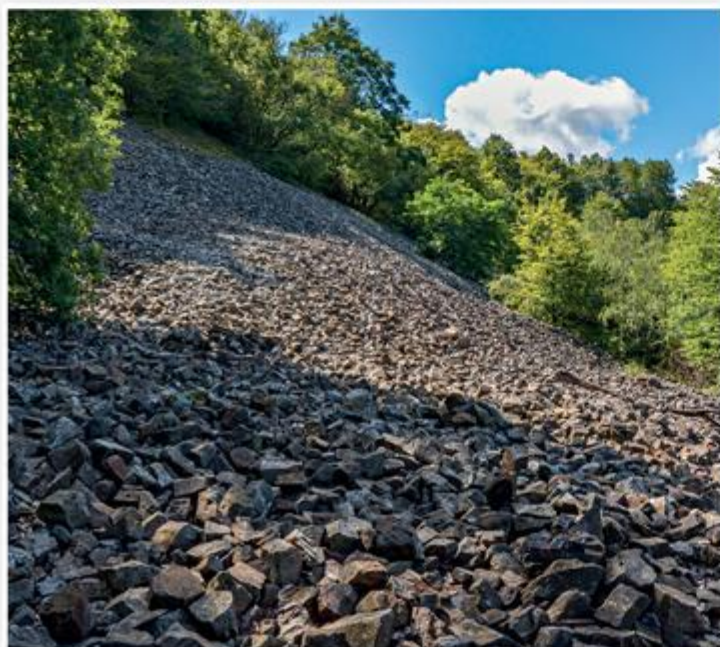
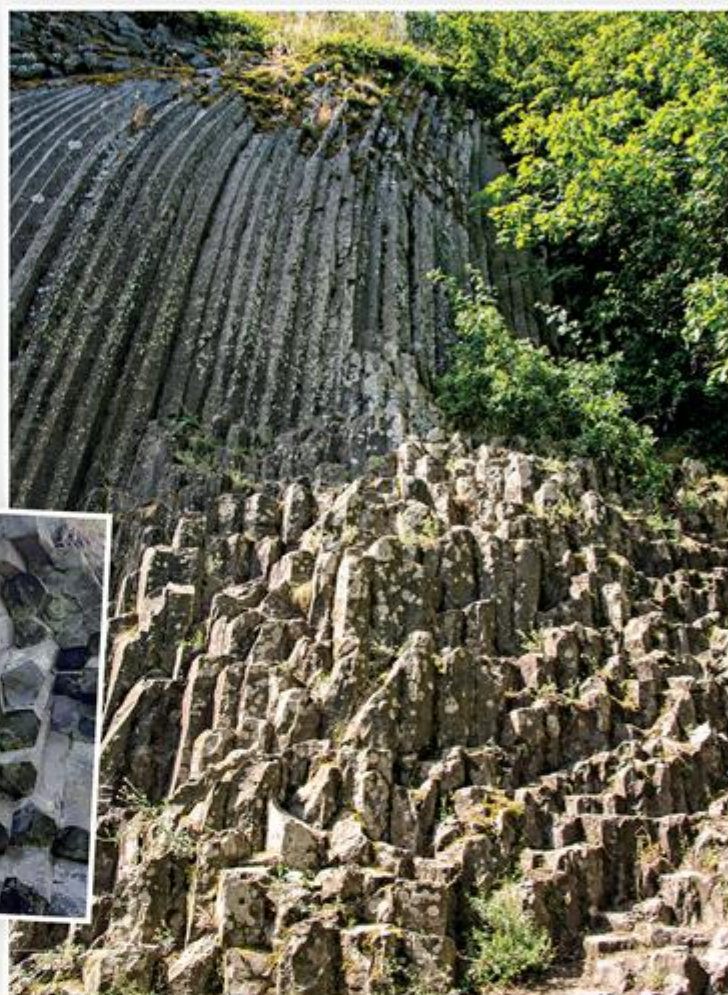
Pred niekoľkými miliónmi rokov sa na Slovensku diali nevídané veci – liali sa skaly. A to konkrétne vo forme lávy v sopečných pohoriach. Najmladším z nich je Cerová vrchovina, ktorá vznikla v posledných fázach sopečnej činnosti na Slovensku pred približne 2 až 6 miliónmi rokov. Jej súčasťou je Národná prírodná rezervácia Šomoška nachádzajúca sa na hraniciach s Maďarskom neďaleko obce Šiatorská Bukovinka. Najväčším prírodným skvostom Šomošky je kamenný vodopád tvorený stĺpcami čadiča, nazývaného aj bazalt. Kamenný vodopád je súčasťou hradného vrchu, na ktorého vrchole je hrad Šomoška z prelomu 13. a 14. storočia postavený z čadičových kvádrov.

Vodopád uzrel svetlo sveta práve vďaka stavbe hradu, pretože bol odkrytý počas ťažby čadiča, ktorý bol použitý ako stavebný materiál na hrad. Jeho vek sa odhaduje na približne 4 milióny rokov a je ukážkou tzv. stĺpcovitej odlučnosti typickej pre čadič, keď hornina vytvára útvary v podobe dlhých stĺpcov. Príčinou jeho vzniku bolo vytvorenie zlomov v pieskovci na povrchu, cez ktoré vystúpila čadičová láva a rozliala sa po povrchu. Na povrch sa však nedostala všetka láva, časť ostala v pukline, a preto chladla pomalšie ako láva na povrchu. Vznik stĺpcovitej odlučnosti je podmienený práve týmto pomalým chladnutím lávy, pričom kamenné stĺpy majú tvar päťbokých a šesťbokých hranolov. Kamenné stĺpy sa nachádzajú na viacerých miestach Cerovej vrchoviny, ale tieto sú výnimočné svojimi malými rozmermi (približne 15 cm) a veľkou pravidelnosťou. Stĺpy sú navyše oblúkovito prehnuté, čím vytvárajú z vodopádu európsky unikát vysoký 9 metrov.

Vodopád je možné vidieť pri prechode náučným chodníkom cez prírodnú rezerváciu dlhým 1,6 km, ktorý sa začína v Bukovinskej doline za Šiatorskou Bukovinkou a vedie až na hrad Šomoška.

Na hradnom vrchu pod hradom Šomoška sa nachádza okrem kamenného vodopádu aj ďalšia „vodná atrakcia“ na ploche 40 x 100 m, ktorou je kamenné more tvorené úlomkami čadiča.

Lenka Veselovská: Mimoszemské gule, ropa a veľryby
alebo Tipy na výlet (mladyvedec.sk)

1. a) Prečítajte text a určte, či je z umeleckej alebo odbornej literatúry.
 b) Vyhľadajte na mape lokalitu, o ktorej sa hovorí v texte.
 c) Predstavte si, že pred exkurziou na Šomošku máte pre spolužiakov pripraviť výstižné informácie. Navrhните, ako by ste úlohu riešili.
 d) Osvedčeným prostriedkom je písomne spracovaný výťah z textu. Vyskúšajte ďalšie spôsoby tvorby výťahu (A, B).

A Po dôkladnom prečítaní textu si k nemu kladte otázky, napr.:

1. Čo je témou textu?

3. Kde sa to udialo?

5. Ako sa to udialo?

2. Čo sa udialo?

4. Kedy sa to udialo?

6. Aký význam má udalosť?

Napíšte si podrobnejšie a presnejšie odpovede na otázky.

B Ďalší spôsob je podčiarkovanie najpodstatnejších, kľúčových slov v dlhých vetách a doplnenie vlastných slov.

Napr.: Pred niekoľkými miliónmi rokov vznikali
sa na Slovensku diali nevídané veci – liali sa skaly.
A to konkrétne vo forme lávy v sopečné pohoria.

Vysvetlivky: kľúčové slovo, doplnené slovo

Z vyznačených, upravených a doplnených slov ľahšie utvoríte výťah. Skúste to.

Pred miliónmi rokov vznikali na Slovensku sopečné pohoria.

2. Precvičte si tvorbu výťahu z dlhšieho článku.**a) V prípravnej fáze postupujte spoločne.**

1. Potichu si prečítajte text a podčiarknite neznáme slová a slovné spojenia.
2. Neznáme slová si vysvetlite alebo nájdite na juls.savba.sk.
3. Vyhľadajte vetu, ktorá pomenúva základný problém opísaný v texte. Zamyslite sa: v čom problém spočíva?
4. V každom odseku ceruzkou podčiarknite kľúčové slová/vetu.

b) Pri tvorbe výťahu si zvolte pre vás najvhodnejšiu stratégiu z navrhovaných možností:

- A. pracovať sám/B. pracovať v dvojici,
- A. urobiť k textu pojmovú mapu a potom napísať výťah/B. podčiarknuť kľúčové slová a pomocou nich napísať výťah.

Zelená pamäť internetu

Digitálne a komunikačné technológie sú dnes zodpovedné za 2,7 percenta globálnych emisií. Začalo sa to v roku 1969, keď profesor Kleinrock z kalifornskej univerzity poslal počítačom správu do Stanfordu.

Dnes, v roku 2019 má pripojenie k internetu veľká časť sveta. K internetu má dnes prístup polovica svetovej populácie. A zariadenia, ktoré vedia digitálne dáta zdieľať vďaka internetu, postupne nahrádzajú iné formy našej pamäti.

Internet pôsobí veľmi vzdušne, abstraktne, ale v skutočnosti je za tým veľmi silná infraštruktúra s miliónmi kilometrov medených a optických káblov.

Naše fotky z dovolenky, emailové objednávky, správy z chatov či filmy, online televízie nelietajú kdesi na obláčiku, ale káble ich dovedú do počítačov v dátovom úložisku, odkiaľ ich môžeme kedykoľvek prostredníctvom internetu privolať do nášho počítača či smartfónu. Podobne ako sme kedysi v knižnici vyberali z poličiek knihy, dnes zo serverov na druhom konci sveta vyberáme dáta.

Kým v roku 2006 stačilo spoločnosti Facebook ukladať dáta do serverov v jednej prenajatej miestnosti, dnes pre svoje dve a pol miliardy používateľov potrebuje serverovne veľké ako továreň.

S vývojom technológií a dostupnosti internetu už postupne nedržíme ani svoje vlastné dáta v počítači či mobile, ale umiestňujeme ich na internetový cloud. Neznamená to, že sa stratia niekde vo vzduchu. Všetky sú uložené na pevných diskoch. Na uloženie a okamžité zdieľanie takéhoto množstva dát však už nestačia diskety či CD. Preto po svete vyrástli nové typy budov.

Zvonku vyzerajú ako nemocnice či vesmírne výskumné stanice – sú akési chladné a bez života. Vnútri však doslova horia. Desaťtisíce supervýkonných počítačov tam prenášajú a ukládajú naše údaje. Poukladané v dlhých radoch poprepájaných káblíkmi sú často také obrovské, že zamestnanci medzi nimi jazdia na kolobežkách. Aj ich anglický názov serverové farmy im pridáva akúsi živočíšnosť. Miesto krmiva potrebujú všetky tieto miesta elektrickú energiu. Priemerné dátové centrum s rozlohou 1 000 m² má spotrebu energie porovnateľnú s francúzskym mestom s 10-tisíc obyvateľmi. So spotrebou energie prichádzajú aj emisie skleníkových plynov.

Aj IT firmy sa snažia zmenšovať svoj dosah na životné prostredie. Trendom je umiestňovať dátové centrá na miesta, kde je ich ekologická stopa čo najmenšia. V tomto smere vyhrávajú severské lokality. Pri Facebooku je celkom možné, že sa náš profil aj s fotkami nachádza na diskoch vo švédskom meste Lulea. Chladné podmienky a nízke riziko prírodných katastrof, ako sú zemetrasenia či povodne, vyhovujú serverovniam najviac.

Vyhľadávaný výraz na Googli zas môže odpočívať vo Fínsku v dátovom centre Hamina. Toto energeticky efektívne centrum používa na chladenie studenú morskú vodu a tiež prečistenú odpadovú vodu z domácností. IBM zas svojím dátovým centrom vykuruje miestnu plaváreň, inde zas vyhrievajú dátové servery botanickú záhradu.

Obmedziť náš hlad po dátach môže byť jednou z ciest, ako zabezpečiť, že sa spotreba energie pre internet nevymkne spod kontroly. A keďže sa nám nepodarí vzdať využívania internetu úplne, môžeme sa aspoň zamyslieť nad tým, aké množstvo dát odosielame a prijímame a či to nevieme zmenšiť.

Kristína Hudeková: *Zelená pamäť internetu*

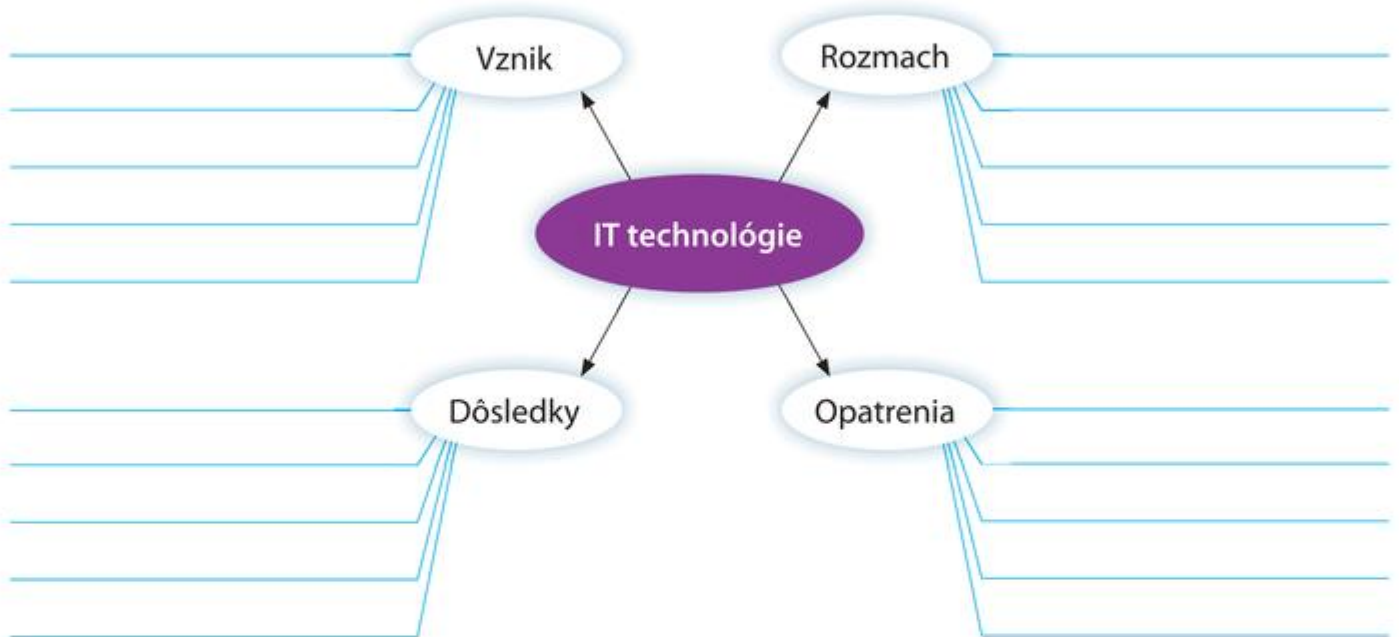
Viete, že...

... väčšina dát odosielaných počítačmi a aj iné formy počítačovej komunikácie putujú vysokou rýchlosťou ako impulzy laserového svetla. Prechádzajú optickými vláknami vyrobenými zo skla a tenkými ako ľudský vlas!

Louse Spilsbury: Otázky a odpovede. VYNÁLEZY. Ako? Prečo? Kde? Kedy?

c) Do pojmovej mapy dokreslite k hlavným „vetvám“ ďalšie „vetvičky“.

Zelená paměť internetu (výťah)

V obrazárni jazyka

frazeologizmy

1. a) Prečítajte si úryvok z denníka.

5. novembra

Stará múdrosť hovorí: Čo je napísané, kocúr nevylíže. A ja si dnešný deň chcem dobre zapamätať, preto si začínam písať tento denník.

Od rána som sa necítila vo svojej koži. Nestihla som si urobiť poznámky z biológie. Preto som na hodine sedela ako na ihlách. Vtom ku mne priletel listok: Požičaj mi zošit! Anina. Zakúvala som hlavou, že nemôžem. Anina na mňa krivo fľochla a prišiel ďalší listok: Koruna by ti z hlavy nespádla, keby si mi pomohla. Práve vtedy učiteľ vyvolal Aninu k tabuli a chcel vidieť jej zošit s poznámkami. Dopadlo to zle a Anina to cez prestávku zvalila na mňa. Zahlásila: „Myslí si, že všetku múdrosť pojedla, ale kamarátke sa otočí chrbtom!“ Baby na mňa zazerali, akoby som im zjedla večeru. Anine zhltnú všetko aj s navijakom, no mňa sa nikto nespýtal, čo je vo veci. Na Aninu si musím posvietiť: či mi bola doteraz ozajstnou kamarátkou, alebo či mi len medové motúzy preľahovala popod nos?

b) Posúďte správanie Aniny ku kamarátke.

c) Prečítajte si text ešte raz.

Čím je zaujímavé vyjadrovanie pisateľky denníka? Svoj názor doložte príkladmi.

d) Podčiarknite všetky ustálené slovné spojenia a vysvetlite ich význam.

e) Porovnajte ustálené slovné spojenia v stĺpci A a stĺpci B.

A.

rozvrh hodín

slovenský jazyk

literárna výchova

B.

Čo je napísané, kocúr nevylíže.

Sedieť ako na ihlách.

Zhltnúť aj s navijakom.

2. a) Pohotovo povedzte význam ustáleného slovného spojenia.

Má to pod nosom.

Všade pchá nos.

Vidieť mu to na nose.

Vodí ho za nos.

Brnká mu po nose.

Má to pod palcom.

Má to v paži.

Ukázal nám päty.

Je to pritiahnuté za vlasy.

Nepohol preňho ani prstom.

Padol mi do oka.

Má niečo za ušami.

Odtŕha si od úst.

Drží jazyk za zubami.

Dám na to krk.

b) Ako sa nazýva táto skupina ustálených slovných spojení?

3. Nakreslite malé obrázky častí tela, ktoré sa spomínajú vo vetách v úlohe 2 a).

4. a) Dokončite nasledujúce ustálené slovné spojenia. Majú vecný (V) alebo obrazný (O) význam?

Beží ako _____. ☐ Sľuby splasli ako _____. ☐
 Radšej sa vrátiť z kratšej _____. ☐ Dá si aj po hlave _____. ☐
 Čo si kto navaril, _____. ☐ Má obidve ruky _____. ☐
 Ťahať sa s niekým _____. ☐ Prejsť niekomu cez _____. ☐
 Nešťastie nechodí po horách, _____. ☐ Čuší ako _____ v diere. ☐

b) Vysvetlite ustálené slovné spojenia. Napíšte, ako ich nazývame. _____

5. Dokončite a pomenujte ustálené slovné pomenovania. _____

Komu niet rady, _____. Komu sa nelení, _____.
 Ako si ustelieš, _____. Hovoriť je striebro, _____.
 Keď vtáčka lapajú, _____. Bez práce _____.
 Vrana k vrane sadá, _____. Dva razy meraj a _____.

6. a) Vysvetlite, ktoré ľudové skúsenosti sú vyjadrené obrázkami.

b) Ako tieto ľudové múdrosti nazývame? _____

Ustálené slovné spojenie, ktoré pomenúva skutočnosť **nepriamo, obrazne**, sa nazýva **frazeologizmus**. Tvoria ho najmenej dve slová alebo má podobu vety. Význam má iba ako celok a vyznačuje sa expresívnosťou (citovým zafarbením).

K frazeologizmom patria:

- **príslovia:** *Nikto múdry z neba nespadol. Hovoriť je striebro, mlčať zlato. Sýty hladnému neverí.*
- **porekadlá:** *Každý vie, kde ho topánka omína. Prilievaj olej do ohňa. Ani muche by neublížil.*
- **prírovnania** (ustálené): *pyšný ako páv; mocný ako lev, silný ako dub.*
- **pranostiky:** *Studený máj, v stodole raj. Po Matúši čiapku na uši. (21. septembra).*
- **okrídlené výrazy:** *Nič nového pod Slnkom. Achillova päta; danajský dar.*

A iné frazeologizmy: *otváram oči; melie nezmysly; stratil reč, byť dobrá maska, dostal košom.*

7. Skúste spojiť diela s okrídlenými výrazmi, ktoré sa používajú dodnes.

Nič nového pod slnkom

Achillova päta

danajský dar

Sizyfovská práca

Odyssea

grécka báj

Biblia

grécka báj

8. Vo vetách vyhládajte okrídlené výrazy. Ich význam prezrádzajú slová a slovné spojenia v rámkoch. Utvorte príslušné dvojice.

To bola jeho labutia pieseň. Robí sizyfovskú prácu. Roní krokodílie slzy. Jožo je jeho predĺženou rukou. Ten pozemok je jablkom sváru medzi susedmi. Keď to uvidel, akoby mu červeným súknom zamávali pred očami. Teta spomínala na svoju platonickú lásku mladosti. Mama prišla so šalamúnskym riešením.

rozzúrila sa

múdрым

zdroj hnevu

zbytočne sa namáha

čistý vzťah

posledný čin

falošné

je pomocníkom

_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

9. Prečítajte vety a podčiarknite frazeologizmy. Napíšte ich význam.

Ty si sa dnes vyspala doružova!

Naši starkí veru nemali na ružiach ustlané.

Oči má ako buchty.

Vieš, že Tomáš má dlhé prsty?

Čo ste dnes počuli, si poriadne zapíšte za uši!

Drží sa funkcie zubami-nechtami.

10. a) Doplňte prirovnania:

- do ustálených slovných spojení.

hladký ako _____ vysoký ako _____ múdry ako _____
 biely ako _____ studený ako _____ rýchly ako _____
 pomalý ako _____ falošný ako _____ šťihly ako _____
 oči ako _____ nos ako _____ ruky ako _____
 rovný ako _____ tvrdý ako _____ červený ako _____

- zaujímavým, originálnym spôsobom.

obloha ako _____ úsmev ako _____ noc ako _____
 kvapka ako _____ strom ako _____ lúka ako _____
 hlas ako _____ lístie ako _____ dúha ako _____

b) Kde sa môžeme stretnúť s ustálenými prirovnaniami a kde s originálnymi, novými?

**11. Pomenujte nepriamo, pomocou známych frazeologizmov.
(V prípade potreby nazrite do pomôcky pod úlohou.)**

Je klebetný. _____
 Pohádali sa. _____
 Zavádza nás. _____
 Ty si niečo vyparatil! _____
 Nepomohol mu. _____
 Opustila ma. _____
 Z maličkostí robí veľké problémy. _____
 Nepredstaviteľne klame. _____
 Svojím konaním sa dostali do problémov. _____

(Pomôcka: vodí nás za nos; pustila ma k vode, dala mi kopačky; ty máš niečo za ušami; posekali sa, vošli si do vlasov; obrátil sa mu chrbtom; klame, až sa hory zelenajú/klame, až sa práši; uplietli si na seba bič; z komára robí somára; svrbí ho jazyk, má podrezaný jazyk;)

12. Ktoré frazeologizmy sú znázornené obrázkami? Napíšte ich a vysvetlite ich význam.

13. Vyberte si z *Malého frazeologického slovníka* jeden frazeologizmus a znázorníte ho obrázkom.

14. Iste poznáte frazeologizmy v cudzom jazyku, ktorý sa učíte. Napište dva z nich a pouvažujte, či existuje frazeologizmus s podobným významom aj v slovenčine.

15. Nájdite správne poradie latiek tak, aby ste v nich objavili príslovie. Príslovie napíšte.

O	S	L	Á	S	V
K	Ú	A	V	Č	O
Y,	E	L	A	J	M
E	Ú	M	I	Ž	D
A	I	H	L	O.	D
1.	2.	3.	4.	5.	6.

16. Vtipne inovujte (obmeňte) frazeologizmy.

Lajkuje, až sa _____.

Robí selfička ako _____.

Esemeskuje, akoby _____.

Ako sa na Instagram _____, tak _____.

Kto koho hejtuje, _____.

17. Vymyslite podľa svojej fantázie krátky príbeh s využitím frazeologizmov o smiechu.

Napr.: Smiech je najlepšší liek.

18. Živočíchy na obrázkoch sa objavujú aj v prísloviach a v porekadlách.
Napíšte ku každému obrázku aspoň jedno.

Čo už viem

- ☐ Poznám význam *frazeologizmov* a viem ich vo svojej reči vhodne použiť.
- ☐ Viem rozlíšiť a vysvetliť *porekadlo, príslovie, pranostiku* a *okrídlený výraz*.

Prečo rieka slov nikdy nevyschne?

obohacovanie slovnej zásoby

1. a) Prečítajte si dva úryvky z rozličných kníh.

A

22. november

Ahoj, svet!

Rozhodla som sa založiť si blog.

Tento blog.

Možno sa pýtate prečo.

Poznáte ten trik, keď potrasiete plechovou koly a potom ju otvoríte, strieka úplne všade? Presne rovnako sa cítim práve teraz ja. V hlave mi šumí všeličo, čo som chcela povedať, ale nemám dosť odvahy, aby som to vyslovila nahlas.

Oco mi raz povedal, že by som si mala začať písať denník. Vravel, že je to skvelý spôsob, ako vyjadriť svoje najtajnejšie myšlienky. Vraj, keď budem stará, s potešením sa pozriem do minulosti a naozaj ocením tínedžerské roky. Hm, od jeho puberty muselo ubehnúť naozaj veľa času, lebo už zabudol, aké to naozaj je. Ale pokúsila som sa – písala som si denník. Podarilo sa mi nahodiť asi tri záznamy, potom som to vzdala.

Písanie pre seba do denníka sa mi zdá naozaj zbytočné.

Chcem mať pocit, že niekto si niekde prečíta, čo chcem povedať.

Preto som sa rozhodla skúsiť to s blogom – aby som mala miesto, kde môžem povedať presne, čo chcem, kedy chcem a ako chcem – *pre vás ostatných*. A aby som sa nemusela starať, že to, čo poviem, nebude kúlové, že budem vyzerať hlúpo alebo prídem pre to o priateľov.

Preto je tento blog anonymný.

Aby som mohla byť naozaj sama sebou.

Môj najlepší priateľ Wiki by povedal, že keď musím byť anonymná, aby som mohla byť sama sebou, tak je to „brutálna tragédia“. Ale čo on o tom vie? Nie je tínedžerka trpiaca pocitmi úzkosti.

Zoe Sugg: Girl online. Lásková bloggerská

B

Na čo som myslel včera, kým som zaspal.

Babka bola katolíčka. Dedo odjakživa neznaboh. S mamou to máva od hinduizmu ku komunizmu. Tatko je sukníčkár. Sestra Geza zbiera vtipy. A aký je môj svetonázor¹?

Spýtam sa na môj svetový názor PPP². Pozná hĺbku mojich komplexov. Zásobil som ho maximom informácií potrebných na to, aby mi povedal, čo si myslím o svete. Je na to rozhodne kompetentnejší ako ja. Má chladnejšiu hlavu. Nedá sa ovplyvniť absurdnými snami.

Sen č. 1

Snívalo sa mi, že som bocian. Chodil som po veľkej močaristej lúke a chytal žaby. Zakaždým, keď som nejakú zovrel v zobáku, rozsvietilo sa mi v hlave, kto som. Bavilo ma loviť ich. Každú som zapil vodou. Bola to úžasne vzrušujúca hra a ktovie, ako dlho by som sa bol takto bavil, keby ma nebolo začalo bolieť brucho. Šiel som potme do večka a až tam pri známom dotyku bosých nôh so studenými dlaždicami som si uvedomil, že som Armin, vegetarián a že mám problémy so svojím svetonázorom. Nato som prišiel na ten nápad s PPP.

¹ svetonázor – náhľad na svet, zmýšľanie, presvedčenie

² PPP – robot, virtuálny poradca na webe

b) Porovnajte texty a doplňte svoje zistenia do tabuľky.

	A.	B.
Kto je rozprávačom?		
Kolko má asi rokov?		
Čo rozprávača zaujíma?		
S kým rozprávač komunikuje a udržiava istý vzťah?		
Čo o sebe postavy vedia?		
Čo postavu trápi, aký má problém?		
Čo dievčaťu prinesie pocit, že bude samo sebou?		
Kedy chlapec zažil pocit, že vie, kým je?		
Čo podniknú, aby lepšie spoznali sami seba?		

c) Porovnajte pocity postáv z úryvkov so svojimi pocitmi a problémami. V čom sú podobné a v čom sa líšia?

d) Pracujte v dvojiciach. Preskúmajte slovnú zásobu postáv v oboch textoch.

- I. Podčiarknite slová cudzieho pôvodu.
- II. Zakrúžkujte odvodené slová.
- III. Vypíšte zložené slová a skrátené slová.

IV. Označte hviezdičkou ustálené slovné spojenia (združené pomenovania i frazeologizmy).

2. Posúďte, ktoré zo slov cudzieho pôvodu a slovných spojení by vo svojom denníku nepoužili vaši rovesníci pred sto rokmi, a vysvetlite prečo (napr. *blog*, *tínedžerské*, *kúlové*).

3. Porozmýšľajte o tom, ako vzniklo slovo *kukláč*. Analyzujte ho pomocou otázok.

- Vzniklo slovo *kukláč* skrátením slovného spojenia *príslušník špeciálnej policajnej jednotky zúčastňujúci sa na akciách osobitného určenia vyžadujúcich rýchly zásah*?
- Je slovo utvorené odvodzovaním? Z ktorého základového slova nové slovo vzniklo? Bolo odvodené správnou slovotvornou príponou? Označuje prípona osobu vykonávajúcu nejakú činnosť? Povedzte svoje príklady.
- Do ktorej skupiny slov podľa dobového výskytu by ste slovo *kukláč* zaradili?

4. a) Presvedčte sa, koľko nových slov možno odvodiť predponou. Utvorte vety.

na- za- od- vy- po- učiť

b) Odvodte päť slov od základového slova *deň*.

c) Presvedčte sa, že zo zdomácneného cudzieho slova sa odvodzujú ďalšie a ďalšie slová. Odvodené slová použite vo vetách.

lajk Najviac lajkov som dostala od spolužiačok.

lajkovať _____

olajkovať _____

lajkovaný _____

lajkovanie _____

lajkeri _____

5. Vysvetlite recept na vznik nových slov a skúste vysvetliť, či majú nasledujúce slová význam, zmysel. Prečo áno, prečo nie?

Keď môže byť *prstoklad*, mohol by byť aj *prstozápor*.

Keď môže byť niekto *škodoradostný*, môže byť iný *škodohnevlivý*?

Keď môže byť *srdcervúci*, môže byť aj *rozumrvúci*.

Keď môže byť *svetlonos*, mohol by byť aj *tmavonos*.

6. Podčiarknite slová, ktoré nevznikli skladaním (nie sú to zložené slová).

čalamáda, slávobrána, prvosienska, druhohory, balamutiť, čučoriedka, drobnozrnko, nevesta, vícemiss, myšlienka, hlavonožec, kozmonaut, skarabeus, vtákopysk, hranostaj, palacinka, nosorožec, trasochvost, humoreska, dobráčisko, seba výchova, problematika, televízia, seba výchova

7. Inšpirujte sa dvojicami obrázkov a utvorte združené pomenovania.

8. a) Ktoré nové združené pomenovania používate v súvislosti s novými technickými prostriedkami?

online hodina,

b) Vysvetlite význam slovných spojení.

fake news –

mobilná aplikácia –

9. Do našej reči pribúdajú aj nové frazeologizmy. Vysvetlite ich význam.

ísť k riaditeľovi na koberec

dať gól do vlastnej brány

má dlhé vedenie

máš zelenú

pozerať ako bacil z lekárne

sledovať z rýchlika

stojíš mu na kábli

ani obraz, ani zvuk

10. Vysvetlite význam slova *vlog* a skúste zistiť, ako slovo vzniklo. Pomenujte tento spôsob tvorenia slov.

11. Vysvetlite, akým spôsobom vznikli nasledujúce významy slov.

- 12. a)** Vysvetlite si spoločne význam slov cudzieho pôvodu a použite ich vo vetách.

lobovať _____

outfit _____

skener _____

hotdog _____

logo _____

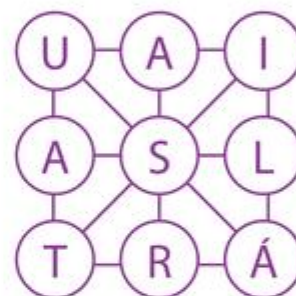
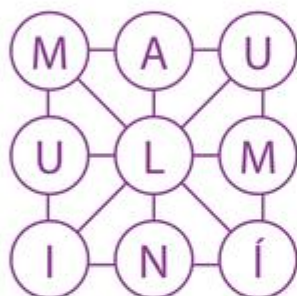
mobing _____

- b)** Rozlúštite slová cudzieho pôvodu.

LOTRL _____ ZAKRÍ _____

SUVÍR _____ NAGYHIE _____

- 13.** Nájdite slovo. Spojte čiarou písmená, každé môže byť použité iba raz a musia ísť za sebou.

Užitočná pravda

- 14. a)** Prečítajte veršovanku svižným tempom.

Týždeň je krátky ako cesta po rebríku.

Drzý pondelok sa prvý škerí na šteblíku.

Kradne ti teplo spod periny,

v škole musíš byť do hodiny.

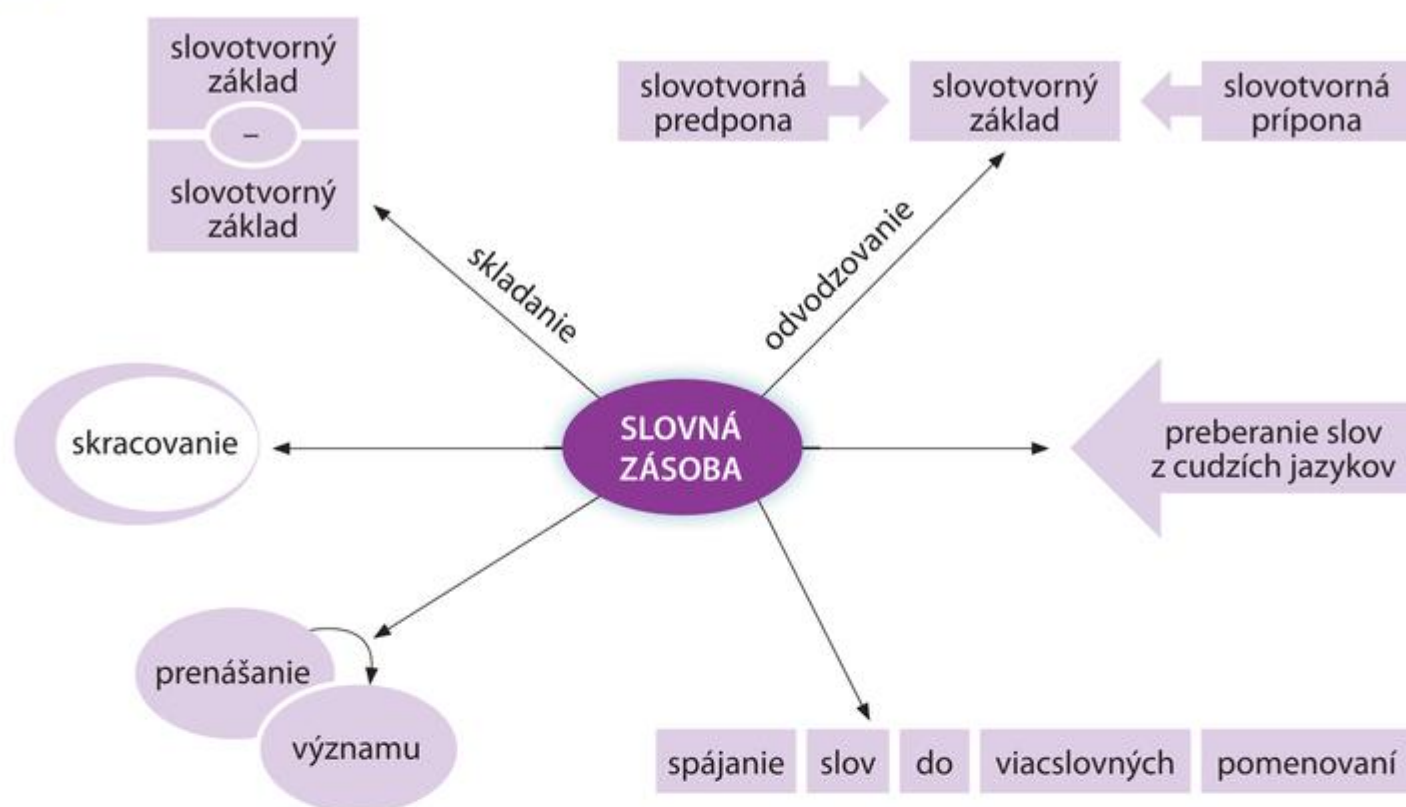
Zlomyseľný dážď ti hádže do líc

a drkotavú zimu volá z ulíc.

- b)** Podčiarknite nepriame (obrazné) pomenovania a určte ich druh.

- c)** Vymyslite básničku o niektorom dni z týždňa. Použite prirovnanie, personifikáciu aj metaforu.

15. Precvičte si spôsoby rozširovania slovnej zásoby pomocou schémy a ku každému pojmu napíšte príklad.

Slovná zásoba sa mení, vyvíja. Nepotrebné slová z nej vypadávajú a nové slová a pomenovania pribúdajú. **Slovná zásoba sa obohacuje:**

- **tvorením slov:**
 - **odvodením:** *dar* → *darca*, *kľúč* → *kľúčový*, *jesť* → *dojesť*, *veselý* → *veselo*;
 - **skladaním:** *zemeguľa*, *samohláska*, *bledomodrý*;
- **spájaním slov do viacslovných pomenovaní.** Sú to:
 - **zdužené pomenovania:** *školský dvor*, *triedna kniha*, *skok do diaľky*;
 - **frazologizmy (porekadlá, príslovia, pranostiky, ustálené prirovnania):** *Kúpiť mačku vo vreci. Ako si ustieš, tak budeš spať. Medardova kvapka 40 dní kvapká. Rýchly ako blesk.*
- **prenášaním významu slov:**
 - **metafora:** *hrad svieti*, *slnko pláva*, *dlaň duše*, *oholiť o všetko*;
 - **metonymia:** *čítam Brata a Futovú*;
 - **personifikácia:** *lístie sa rozosmialo*;
 - **epiteton:** *modrá streda*.
- **skracovaním slov:** *cm*, *atď.*, *SR*, *EÚ*, *UNESCO*.
- **preberaním slov z cudzích jazykov:** *vanilka*, *šunka*, *palacinky*, *pyré*, *futbal*, *hardvér*.

Čo už viem

- ☐ Viem, že slovná zásoba sa mení a vyvíja a poznám spôsoby rozširovania slovnej zásoby:
- ovládam spôsoby tvorenia slov odvodením a skladaním;
 - spoznávam frazeologizmy a združené pomenovania, nové skratky a značky;
 - chápem slová s preneseným významom;
 - aktívne si osvojujem slová cudzieho pôvodu.

Chváľme dobro a želajme zdravie a radosť!

tvoríme a prednášame slávnostný prejav

1. a) Pozrite si situácie na fotografiách. Podľa počtu ľudí, ich oblečenia a usporiadania odhadnite, pri akej príležitosti sa stretli.
- b) Vyberte si jednu z príležitostí a predneste pohotovo krátky prívet.

2. a) Prečítajte prejav a pomenujte udalosť, pri ktorej je prednesený.

Milí žiaci, vážení pedagógovia a ctení rodičia!

Nepamätám si, kedy naposledy zaznel v škole prejav naplnený toľkou radosťou a vďakou! Azda sa takýmto radostným prejavom vítal školský rok pred vyše 70 rokmi, keď konečne stíchla vojna. Drahí prítomní, dospelí i deti, urobme čosi nevídané! Vyjadríme svoju radosť z toho, že sme opäť tu – silným potleskom! Zatlieskajme hneď teraz – sami sebe a nám všetkým! Darujte silný potlesk svojim spolužiakom a učiteľom a zároveň prijmite radostný potlesk od nich!

Neplánované prázdniny, ktoré nás na veľa mesiacov oddelili, prefarbili aj významné dátumy v kalendári. 2. september už nemusí vždy žiariť ako prvý slávnostný deň školského roka. Krásne písmo si môže zaslúžiť hociktorý deň, ktorý nám dovolí opäť vstúpiť na školský dvor a do tried. Zapišme si teda dnešný deň tou sviatočnou farbou, farbou radosti!

Pýtate sa prečo? Pozrite sa vôkol seba! Vidíte známe tváre, vidíte veľa ľudí! A my všetci môžeme stáť pri sebe, byť si blízkymi, byť si priateľmi. A konečne môžeme ísť za svojimi snami, túžbami a cieľmi, ktoré v živote chceme dosiahnuť. Naša drahá škola nás opäť bude cestou vzdelania k našim túžbam viesť. Možno sa vám bude zdať, že po dlhej prestávke je tá vzdelávacia cesta iná, akási vynovená. Áno, aj vy ste prispeli k tomu, že cesta k vzdelaniu môže byť nová. Potvrďuje sa myšlienka starovekého filozofa Herakleita: „Nič nie je stále okrem zmeny.“ Budte hrdí na to, že ste dokázali spolu so svojimi učiteľmi po tejto novej digitálnej vzdelávacej ceste prejsť veľký kus. Za to si zaslúžite obrovský potlesk!

V prvý školský deň sa zvyčajne zvyknú predstavovať plány, programy. Pred nami je len jeden hlavný program a to: nachádzať vo vyučovaní, v školských aktivitách, v krúžkoch a súťažiach radosť a zmysel! A každý sám v sebe nech nachádza dôveru, silu, zvedavosť a vytrvalosť!

Milí žiaci, vážení pedagógovia a ctení rodičia!

Slávnostný prejav sme otvorili potleskom, potleskom radosti. Ukončiť by sme ho mali ešte silnejším a vrúcnejším potleskom, potleskom vďaky a obdivu. Venujme ho všetkým ľuďom – zdravotníkom, lekárom, záchranárom, policajtom, vojakom, starostom i primátorom, ale aj dobrovoľníkom a študentom, ktorí pomáhali v uplynulom roku premôcť tohto neviditeľného nepriateľa. Vďaka ich práci môžeme byť opäť spolu, spolu spievať, športovať, spolu sa vzdelávať. Nech sa vám, milí žiaci a milé žiačky, vážení učitelia v škole darí a všetkým vám k tomu želám dobré zdravie!

b) Prečítajte prejav po odsekoch a vlastnými slovami vysvetlite ich obsah.

c) Ako na vás prejav pôsobil? Dotkol sa vašich emócií? Čím? Hovorte pomocou príkladov z textu.

d) Podľa odsekov napíšte heslovú osnovu prejavu.

Úvod _____

Jadro _____

Záver _____

e) Vyhľadajte v prejave citát (doslovne uvedený cudzí výrok), podčiarknite ho a vysvetlite ho.

f) Ktoré nepriame pomenovania ozvlášťujú prejav? Podčiarknite ich a určte ich druh.

g) Bolo v prejave niečo, čo vás prekvapilo alebo obzvlášť zaujalo?

h) Aký význam majú slávnostné prejavy? Ako majú na ľudí pôsobiť?

3. Posúďte, čo majú spoločné a čím sa líšia *prívet* a *slávnostný prejav*.

prívet	spoločné		slávnostný prejav
	odlišné		

Slávnostný prejav je **reč** pripravená na nejakú slávnostnú príležitosť, napríklad:

- na novoročné oslavy;
- na výročie podniku, mesta;
- na oslavy významných historických udalostí;
- na mestské a školské slávnosti;
- na odovzdávanie ocenení;
- na rodinné oslavy.

Slávnostný prejav je **vopred pripravený**, má **svoju kompozíciu** a **vhodné jazykové prostriedky**. **Prednáša sa slávnostne, vznešene.**

4. Prečítajte pomalším tempom, so zreteľnou výslovnosťou dva úryvky z prejavov a porovnajte ich. Pomôžte si tabuľkou.

OBEČNÝ ÚRAD
KRAJNÉ

Vážení spoluobčania,
som veľmi rád, že sa vám môžem v týchto prvých chvíľach nového roka prihovoriť.
Čas beží neúprosne a my opäť stojíme na prahu nového roka s nádejou, že bude lepší
a krajší ako rok predchádzajúci, ktorý sa práve skončil.

Prihovor starostu obce Krajné Ing. Vladislava Šustera (úryvok)

A

OBEČNÝ ÚRAD Kamenec pod Vtáčnikom

Vážení hostia!

Je krásne stretnúť sa človek s človekom a zaspomínať si. Desaťročie je celkom dlhá časť
v živote človeka. Desaťročia v živote obce sú len krátkou chvíľou jej existencie. Tá naša má
za sebou desaťročí viac než 60. Presne je to 650 rokov od prvej písomnej zmienky.

Pri tejto príležitosti si vás dovoľím privítať, milí rodáci, hostia, priatelia, v obci Kamenec
pod Vtáčnikom. Teda, buďte nám vítaní.

Prihovor starostu Jána Nechalú na oslavách 650. výročia obce Kamenec pod Vtáčnikom (úryvok)

B

	A.	B.
udalosť		
oslovenie		
slávnostný ráz		
nepriame pomenovania		

5. a) Predneste záverečné slová v slávnostných prejavoch. Ako na vás prednes zapôsobil? Čím dosiahol rečník slávnostný ráz reči?
b) Čo vyjadrujú posledné vety v závere prejavu? Podčiarknite slová, slovné spojenia.

C

... A práve preto, že je to pekným zvykom, ktorý sa dedí z pokolenia na pokolenie,
dovoľujem si aj ja ako obyvateľ, ale hlavne ako starosta našej obce zaželať pri príležitosti
Nového roka 2004 všetkým spoluobyvateľom, chatárom a chalupárom, ako aj hosťom
našej obce dobrú pohodu, spokojnosť, radosť, pevné zdravie, veľa pracovných a osob-
ných úspechov nielen v nasledujúcom kalendárnom roku.

Prihovor starostu obce Krajné Ing. Vladislava Šustera (úryvok)

D

... Domovom každého človeka je jeho vlast', ale jeho kolískou je rodný kraj. Miesto, kde
prežil svoje detstvo v kruhu svojich najbližších, kde sa rodili jeho plány a sny do budúcnos-
ti. Pre mnohých z vás je tou kolískou naša obec, ležiaca pod úpäťm Vtáčnika. Všetkým vám
prajem príjemný pobyt v nej, v osobnom živote veľa zdravia a pracovných úspechov.

Prihovor starostu Jána Nechalú na oslavách 650. výročia obce Kamenec pod Vtáčnikom (úryvok)

E

Vážení prítomní!

Dovoľte mi na záver vysloviť myšlienku, ktorá nesúvisí s vekom, ale s elánom, motorom fyzického i psychického
zdravia ľudí každého veku. Stretávajme sa, rozprávajme sa, tolerujme si navzájom chyby i nedostatky, pochváľ-
me klady, lebo nikdy nevieme, či nám osud dopraje stretnúť sa aj nabudúce v takomto hojnom počte.

Prihovor primátora mesta Trenčín Ing. Branislava Celleru seniorom pri príležitosti Mesiaca úcty k starším v KaMC OS SR (úryvok)

6. Popremýšľajte, čo mohlo byť obsahom jadra slávnostného prejavu z úloh 4. a 5. Pracujte v skupinách. Vyberte si jednu z ukážok a napíšte k jej jadrú 4 až 5 myšlienok.

Slávnostný prejav má zapôsobiť na poslucháčov, má ich zaujať. Docielime to:

- použitím **rečníckych otázok a zvolacích viet, obrazných pomenovaní a citátov** – najmä v úvode a závere prejavu;
- pútavou intonáciou, zdôrazňovaním dôležitých slov, vhodne volenými prestávkami a pomalším tempom reči;
- správnou artikuláciou a spisovnou výslovnosťou;
- celkovým výzorom a oblečením, dôstojným postojom, náležitou mimikou a jemnou gestikuláciou.

7. Spoločne si precvičte prípravu na tvorbu slávnostného prejavu.

Téma: **Otvorenie športoviska v obci**

Šepkáreň

• Komu bude slávnostný prejav určený? _____	» žiaci, rodičia, poslanci, hostia, športovci...
_____	
• Aký bude cieľ slávnostného prejavu? _____	» informovať o (dôvodoch) vzniku športoviska; poďakovať realizátorom; vyzvať na športovanie...
_____	
• Ako v úvode zaujať poslucháčov? _____	» začať pochvalou (úspechy športovcov, vhodné prostredie, aktivita žiakov...), zaujímavou otázkou
_____	
• Ktoré tri najdôležitejšie myšlienky bude obsahovať jadro? _____	» spomenúť nejaký problém a zaujímavú udalosť súvisiacu so športoviskom
_____	
• Ktoré vhodné príslovie alebo citát použiť? _____	» V zdravom tele zdravý duch...
_____	
• Ktoré myšlienky bude obsahovať záver? _____	» poďakovanie realizátorom; výzva deťom i dospelým na športovanie; vyzdvihnúť význam športovania pre zdravie
_____	

8. a) Vyberte si z viacerých možností tému slávnostného prejavu.

- A. Ukončenie pandémie
- B. Rozlúčka žiaka (odchádzajúceho s rodičmi do zahraničia) so spolužiakmi
- C. Oslava jubilea starého rodiča
- D. Otvorenie nových športovísk
- E. Školská vianočná akadémia

b) Napíšte heslovú osnovu podľa vybraného námetu v úlohe a).

(Slávnostný prejav)

Oslovenie _____

Úvod _____

Jadro _____

Záver _____

9. Pripravte si k vybranej téme vhodné prirovnanie, personifikáciu alebo metaforu.

Námety:

A. Ukončenie pandémie (*vyhnať zo srdca strach, navzájom sa podopierať, ťahať za jeden povraz, objat nádej, privítať svetlo...*)

Vlastné: _____

B. Rozlúčka žiaka (odchádzajúceho s rodičmi do zahraničia) so spolužiakmi (*kamaráti ako remeň, priateľstvá čisté ako prameň vody, štekli aj hryzú obavy z neznámeho...*)

Vlastné: _____

C. Oslava jubilea starého rodiča (*láskavé objatie, srdce na dlani, mäkké pohladenia...*)

Vlastné: _____

D. Otvorenie nových športovísk (*chuť priateľstva, radosť nôh...*)

Vlastné: _____

E. Školská vianočná akadémia (*vôňa vianočnej lásky, otvorené a prajné srdcia...*)

Vlastné: _____

10. a) Napíšte slávnostný prejav podľa svojej osnovy na nečisto.

b) Prekontrolujte svoj koncept a napíšte čistopis.

c) Precvičte si doma prednes svojho slávnostného prejavu.

11. a) Prečítajte si potichu slávnostný prejav. Posúďte ho pomocou vedomostí, ktoré sa vzťahujú na slávnostný prejav.

Milý Noro, milí spolužiaci!

Dnes mám v ústach dvojakú chuť, na jazyku dvojaké slová. Neviem sa rozhodnúť, ktorými slovami začať. Tými, ktoré sa s tebou rozlúčia, pretože od nás odchádzaš do cudziny, alebo tými, ktoré ti skrášlia dnešný narodeninový deň?

Začnem slovami, v ktorých bude radosť, blahoželanie, pretože sa hovoria ľahšie.

Milý Noro, dnes oslavuješ pätnáste narodeniny, predbehol si nás, lebo ti zle vychádzajú roky.

Pätnásť rokov je prvým vážnym medzníkom v živote. Vystupuješ nimi z kruhu detstva a vstupuješ na cestu k blízkej dospelosti. Iste máš už svoje plány, ako so svojimi pätnástimi rokmi naložiť. Bude to tvoja vysnená brigádnická práca cez prázdniny? Alebo zamieriš do prvej autoškoly, aby si získal vodičský preukaz na motorku? Určite ti budeme pri plnení si snov držať palce. A k tomuto dňu, ktorý ti to umožní, ti prajem za seba, ale aj za celú triedu všetko najlepšie! Buď zdravý, šťastný, spokojný a veselý ako vždy!

Keď som si chystal tento nie dlhý prejav, zdalo sa mi, že ho budem hovoriť ťažko. Pomohol mi však jeden citát: *Rozlúčka ešte nie je strata*. To mi umožnilo vložiť aj do rozlúčky s tebou radosť a optimizmus. Keď odcestuješ s rodičmi do zámoria, budeš si tam tvoriť nový domov, budeš hľadať priateľov. Nezabudni však, že veľa priateľov ti zostane tu a budú s tebou v kontakte. Si vynikajúci kamarát, múdra hlavička, úprimný chalan a veselá kopa. Budeš nám chýbať, to je isté! Ale nestratíme sa navzájom, to ti slubujem!

Milý Noro, v mene spolužiakov aj tých, ktorí dnes chýbajú, ti chcem odovzdať tento dvojjediný darček – darček k narodeninám aj darček na rozlúčku. Obrázok, ktorý sme namaľovali a podpísali všetci spoločne. Nech sa ti darí, buď šťastný a skoro sa nám ozvi!

b) Precvičujte si rečnícke zručnosti. Čítajte text *Milý Noro, milí spolužiaci* podľa pokynov. Nezabudnite – pritom na konci vety klesnúť hlasom.

Vždy dve vety:

• nahlas;	• potichu;	• pomaly;
• rýchle;	• hlbokým hlasom;	• vysokým hlasom;
• jednotvárne, fádne;	• živo, s emóciou.	

Wolfgang Billinski: *Velká kniha rétoriky*

c) Zhodnoťte svoje pocity z prednesu. Predpokladali ste, že dokážete tak meniť svoj hlas a prednes?

Pri **prednese slávnostného prejavu** dbáme na:

• vzhľad a vystupovanie,	• nadviazanie očného kontaktu s publikom,
• vzpriamené a pevné držanie tela,	• správne dýchanie (do brucha, bránice a do hrudníka),
• primeranú silu hlasu,	• správnu artikuláciu a intonáciu viet.

Čo už viem

- ☐ Poznám účel *slávnostných prejavov*.
- ☐ Viem vytvoriť, napísať aj vhodne predniesť *slávnostný prejav* na určitú tému.

TEST 3

V zimnej záhrade je príjemné sklené svetlo. Otvorím dvere na terasu a pustím dnu vlhký vzduch presýtený vôňou hlíny a mokrej stromovej kôry. Vzápätí sa obrátim k svojim zverencom. Veľká palma siahajúca takmer k stropu, dva oleandre, japonský bonsaj s tmavočervenými listami, bambus, azalka posiatá bielymi kvetmi, pomarančovník, tri tropické rastliny, ktorých mená si neviem zapamätať, takže im jednoducho hovorím Malá, Stredná, Veľká, elegantná orchidea a paprade.

Sadnem si do hojdačky v arkieri, aby som ich všetky mal pred sebou, zoberiem do rúk graf zavlažovacieho programu a začnem. Sebaistým, optimistickým tónom, ako sa patrí:

Tak vás všetky vospolok pozdravujem! Mám radosť, že vás nachádzam v takej forme. Veľmi by ma zaujímalo, čo sa tu robí, keď tu nie som.

Nalejem si ešte pohár minerálky a hltavo ju vypijem. Vždy, keď hovorím kvetom do duše, vyschne mi v hrdle.

Idem späť do haly, otvorím sejf a dotknem sa dlaňou displeja. V počítači to zašumí a vypadnú tri stovky. Flowersitting je najlepšie platená práca, akú som kedy mal. Strčím peniaze do vrečka, zatvorím sejf a vrátim sa k dverám zimnej záhrady. Žiariče sálajú. Vlhkosť z listov sa rýchlo odparuje. Papradine už splasla štica, bonsaj sa ešte viac nahrbil, azalke odpadol červený kvet. Aj bambus v panike zvesil vlajočky listov. Otvorím dvere a vojdem dnu.

Tak vidíte, ako sa vám dobre darí! Vzápätí, ako som vypol žiariče a nastavil zavlažovač. To bola iba malá ukážka toho, čoho ste ušetrení! Na svete jestvujú tisíce a tisíce rastlín, ktoré by rady rástli, kvitli, rozmnožovali sa, ale nemôžu. Pretože im je príliš zima alebo priveľmi horúco. Alebo nemajú dosť vody. Alebo dosť svetla. Bol by som rád, keby ste si to zapamätali a v budúcnosti nerobili voloviny. Ale teraz už dosť rečí!

Čo by ste povedali na malý koncert?

Iva Procházková: Soví spev. Potopa

1. Ukážka patrí k

- A. príbehom zo súčasnosti.
- B. sci-fi príbehom.
- C. historickým príbehom.
- D. dobrodružným príbehom.

2. Z textu vyplýva, že zverenci z ukážky sú

- A. cicavce.
- B. hmyz.
- C. rastliny.
- D. sukulenty.

3. Ukážka je

- A. rozprávaním v 1. osobe.
- B. rozprávaním v 3. osobe.
- C. statickým opisom.
- D. dynamickým opisom.

4. Synonymom k slovu práca nie je

- A. zárobok.
- B. služba.
- C. robota.
- D. džob.

5. V ktorej možnosti sú slová antonymami?

- A. vlhký, mokrý
- B. sebaistý, povýšenecký
- C. pustím, povolím
- D. zapamätať, zabudnúť

6. V ktorej možnosti sú iba jednovýznamové slová?

- A. štica, voda, kôra
- B. pohár, minerálka, vzduch
- C. palma, oleander, rastlina
- D. list, program, hlina

7. V ktorej možnosti sú citovo zafarbené slová?

- A. hojdačka, minerálka, stovka
- B. bambus, azalka, žiarich
- C. papradina, kvetina, rastlina
- D. vlajočka, lístoček, volovina

8. Neologizmy sú

- A. terasa, program.
- B. displej, e-graf.
- C. pomarančovník, tón.
- D. hrdlo, pohár.

9. V ktorej možnosti sú všetky slová cudzieho pôvodu?

- A. hala, sejf, peniaze
- B. arkier, bonsaj, orchidea
- C. záhrada, displej, koncert
- D. flowersitting, graf, vlhkosť

10. Združené pomenovanie je

- A. vlhký vzduch.
- B. bielymi kvetmi.
- C. optimistický tón.
- D. v zimnej záhrade.

11. Združené pomenovanie nie je

- A. zavlažovací program.
- B. tropická rastlina.
- C. elegantná papraď.
- D. minerálna voda.

12. V ktorej možnosti sú len nepriame pomenovania?

- A. sklené svetlo, posiatá kvetmi
- B. stromová kôra, sebaistý tón
- C. platená práca, žiarich sála
- D. malý koncert, presýtený vôňou

13. V ktorej možnosti nie je nepriame pomenovanie?

- A. bonsaj sa ešte viac nahrbil
- B. papradine splasla štica
- C. bambus v panike zvesil lístočky
- D. tisíce rastlín nemajú dosť vody

14. V ktorej možnosti nie je frazeologizmus?

- A. To je pekný kvietok!
- B. Vospolok pozdravovať.
- C. Zlá zelina nevyhynie.
- D. Hovoriť niekomu do duše.

15. V ktorej možnosti nie je zložené slovo?

- A. teplomilný
- B. mrazuvzdorný
- C. zimomravý
- D. tmavočervený

16. Písmeno y sa píše v slovách

- A. orch_dea, d_splej;
- B. v pan_ke, m_nerálka;
- C. trop_cký, opt_mistický;
- D. c_klámen, h_acint.

17. Ktoré slovo podľa svojho pôvodu nepatrí do skupiny?

- A. palma
- B. oleander
- C. nevädza
- D. azalka

18. Slovo arkier označuje

- A. krytý výklenok na budove.
- B. umelý stupeň terénu.
- C. prístrešok nad terasou.
- D. ohradený výstupok budovy.

19. V ktorej možnosti nie je personifikácia?

- A. Pomaranč sa tíško usmieval.
- B. Palma bola vysoká ako žirafa.
- C. Azalka zažmurkala bielymi kvetmi.
- D. Oleandre si hrkútali ostošest.

20. V ktorej možnosti je metafora?

- A. V sejfe to trochu zahrmoce.
- B. Peniaze si strčím do vrečka.
- C. Dvere sa automaticky zatvorili.
- D. Tvár počítača sa rozžiarila domodra.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.

Všetko na svete chce svoje meno

podstatné mená • rozdelenie podstatných mien podľa druhov, rodov a vzorov

Suchý zips – George de Mestral

V lete 1948 George de Mestral išiel so psom na prechádzku do hôr. Po návrate domov zbadal bodliaky, ktoré sa mu zachytili na nohavice. Aby zistil, ako sa bodliaky tak rýchlo prichytia na oblečenie, použil mikroskop. Uvidel malé háčiky, ktorými sa bodliaky silno držali na drobných slučkách vytvárajúcich látku nohavíc. To ho prinútilo premýšľať o novom druhu dvojstrannej tkaniny, ktorá by slúžila ako jedinečný pripínač, pričom jedna strana by mala háčiky ako bodliak a druhá mäkké slučky ako tkanina nohavíc. Svoj vynález nazval suchý zips.

365 vynálezov a vynálezcov

1. a) Prečítajte text.
 b) Ktoré tvrdenie je nepravdivé?
 George de Mestral
 A. vynášiel zips na oblečenie náhodou.
 C. obrazne pomenoval svoj vynález.
 B. bol so psom na prechádzke.
 D. premýšľal o dvojstrannej tkanine.
 c) V ktorej možnosti sú iba ohybné slovné druhy?
 A. išiel, silno, mikroskop
 C. leto, hora, bodliak
 B. tkanina, aby, slučky
 D. ako, vynález, nazval
 d) V ktorej možnosti sa ohybné slová časujú?
 A. drobnejších, nový, oblečenie
 C. pripínač, jedinečný, ho
 B. prinútilo, mala, držali
 D. mu, druh, bodliaky
 e) Podstatné mená vo vete *Uvidel malé háčiky, ktorými sa bodliaky silno držali na drobných slučkách vytvárajúcich látku nohavíc.* sa skloňujú podľa vzorov:
 A. dub, žena, dlaň;
 C. chlap, dievča, kosť;
 B. stroj, žena, srdce;
 D. dub, žena, ulica.
 f) Vo vete *V lete 1948 George de Mestral išiel so psom na prechádzku do hôr.* sa nachádzajú abstraktné podstatné mená v počte
 A. štyri.
 B. tri.
 C. dva.
 D. jeden.

2. a) Zistite výskyt podstatných mien v texte úlohy 1 podľa rodu a zostavte stĺpcový alebo koláčový graf. Pracujte v dvojiciach.

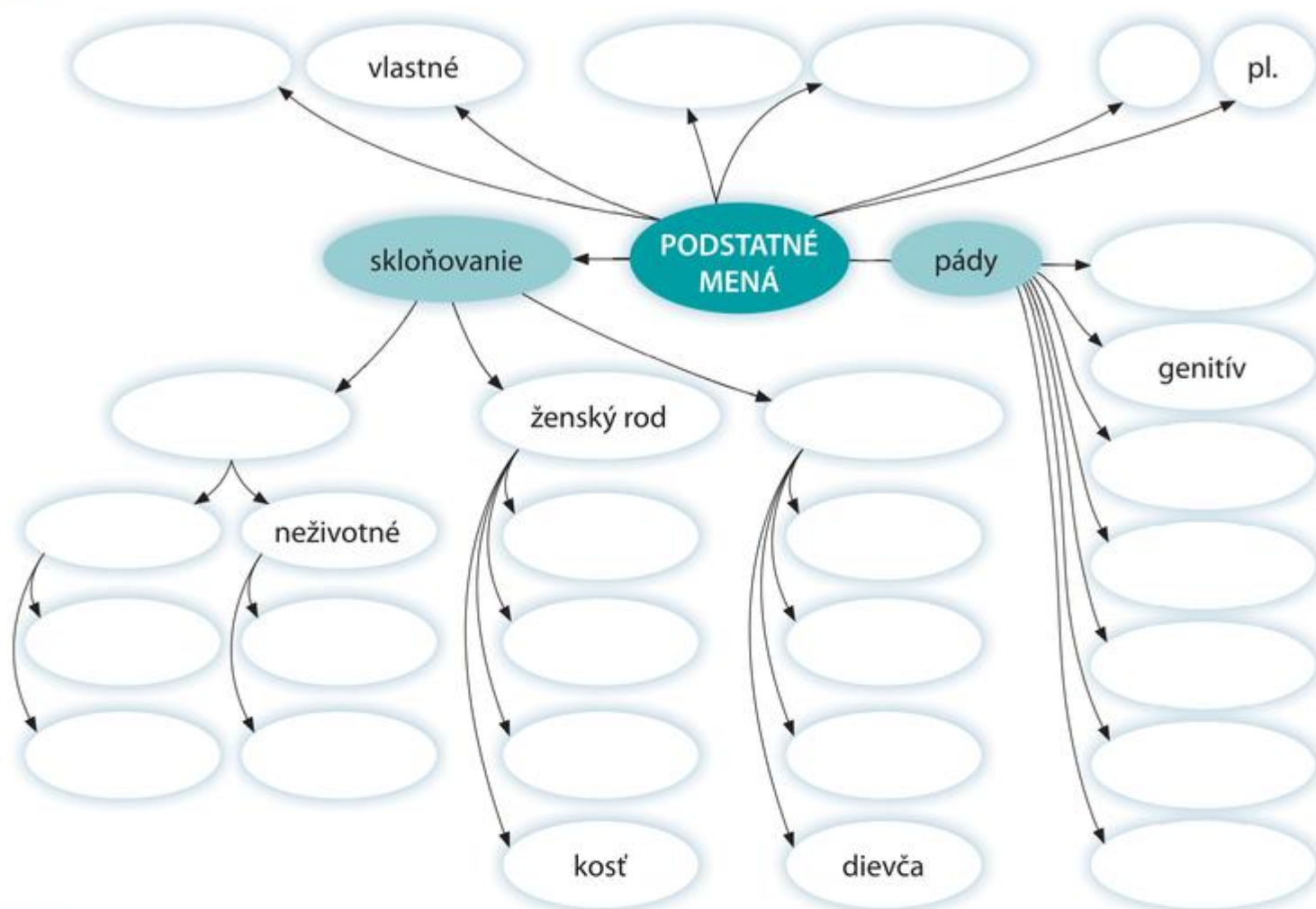
Výskyt podstatných mien
v texte úlohy 1 podľa rodu

■ mužský rod
■ ženský rod
■ stredný rod

- b) Skúste vysvetliť výskyt jednotlivých slovných druhov v texte.

3. Upevnite si vedomosti o podstatných menách a do pojmovej mapy doplňte chýbajúce údaje.

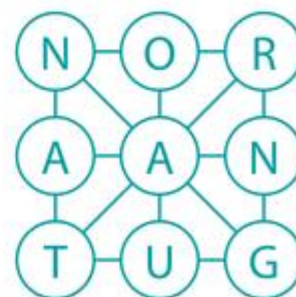
4. a) Pomenovania živočíchov roztriedte podľa rodu. Ak viete presne určiť aj vzor, napíšte ho.
osa, šteňa, laň, húsatko, orol, mača, opica, kliešť, holúbä, prepelica, medúza, žralok, mravec, pstruh, žabiatko

Mužský rod		Ženský rod		Stredný rod	
podstatné meno	vzor	podstatné meno	vzor	podstatné meno	vzor

- b) Ktoré pomenovania zvierat ste nevedeli presne zaradiť k vzorom?

5. Prvý žiak začne vetou: *Išiel som do zoo a stretol som slona*. Druhý žiak vetu zopakuje a pridá ďalšie zviera. Takto sa pokračuje, pokým je zvierať tak veľa, že to žiak nevie správne zopakovať. Potom sa začne od začiatku.

6. Nájdite slovo. Spojte čiarou písmená, každé môže byť použité iba raz a musia ísť za sebou.

Prečo žijú v rozličných svetadieloch rozličné druhy živočíchov

zvieracie podstatné mená mužského rodu

Ak porovnáme zvieratstvo Európy napríklad so zvieratstvom Afriky, vidíme tu veľké rozdiely. V Európe nežije ani slon, ani žirafa, ani zebra a chýba tu mnoho druhov, ktorých je v Afrike hojne. A v Afrike zasa by ste márne pátrali po našom srncovi, kamzíkovi alebo svišťovi. A keď porovnáme podivné zvieratstvo Austrálie s jej kengurami, vtákopyskami, ježurami so živočíchmi Európy, vidíme, že sú to rozdiely naozaj obrovské. Prečo je to tak, že každý svetadiel má svoje osobité zvláštnosti?

1. a) Prečítajte text.

b) Diskutujte o otázke položenej v texte.

2. a) V texte úlohy 1 podčiarknite zvieracie podstatné mená mužského rodu.

b) Napíšte zvieracie podstatné mená muž. rodu v D sg. a porovnajte ich so vzormi. Priradte podstatné meno k správne mu vzoru.

Zvieracie podstatné meno muž. rodu v D sg.	Vzor

chlap – chlapovi

hrdina – hrdinovi

dub – dubu

stroj – stroju

c) Vyvodte zo svojich zistení poučenie o skloňovaní zvieracích podstatných mien mužského rodu v singulári.

Zvieracie podstatné mená mužského rodu sa skloňujú v jednotnom čísle podľa životného vzoru *chlap*:

kamzík – kamzíkovi, svišť – svišťovi, _____ – _____,

_____ – _____.

3. a) K obrázkom napíšte vetu a zvieracie podstatné meno mužského rodu použite v D sg. alebo L sg. Pádovú príponu vyznačte farebne.
 b) K obrázku napíšte pomenovanie v N sg. a všimnite si, na ktorú spoluhlásku je zakončené.
 c) Na poslednú linajku k obrázku napíšte tvar N množného čísla: *tie...*

- d) Podľa ktorých vzorov by sa mohli skloňovať zvieracie podstatné mená mužského rodu v množnom čísle? Povedzte svojimi slovami poučenie.

Zvieracie podstatné mená mužského rodu sa skloňujú v množnom čísle podľa neživotných vzorov:

dub	stroj
zakončenie na tvrdú/obojakú spoluhlásku ↓ dub – tie duby	zakončenie na mäkkú spoluhlásku ↓ stroj – tie stroje
pavúk tie pavúky	zajac tie zajace
kohút tie kohúty	jež tie ježe
kapor tie kapry	jeleň tie jelene

4. Roztriedte zvieracie podstatné mená mužského rodu podľa zakončenia v základnom tvare k správne mu vzoru pre množné číslo.

so srncom, o kocúrovi, bez stehlíka, k d'atľovi, so svrčkom, o tuleňovi, so svišťami, na bažanta, k moriakovi, s mravcom, bez kapra, s motýľmi, na leopardovi, od sršňa

Vzor <i>dub</i>	Vzor <i>stroj</i>

5. a) Skloňujte podľa vzoru *dub* a doplňte prípony N pl.

indické slon____ vyhynuté živočích____ vysokohorské kamzík____
 vyhynuté plaz____ obrovské jašter____ dávnovéke dinosaur____

b) Napíšte vety, v ktorých použijete slovné spojenia v A plurálu.

V dokumentárnom filme sme videli (koho? čo?) indické slony. (nie indických slonov)

6. Doplňte pádové prípony a určte pád a číslo zvieracích podstatných mien mužského rodu.

Mlad____ jež____ cupkajú za svojou mamou. _____
 Morsk____ hlavonožc____ brázdia hlboké vody. _____
 Jazdeck____ kon____ frkajú od námahy. _____
 Sladkovodn____ sumc____ majú kožu bez šupín. _____
 Polárn____ zajac____ majú kožuch bielej farby. _____
 Veľk____ tulen____ odpočívajú na ploských kameňoch. _____
 Syst____ pasienkov____ dosahujú dĺžku 20 – 22 cm. _____

7. Zvieracie podstatné mená mužského rodu použite vo vetách tak, aby nasledovali od najmenšieho živočícha po najväčšieho. Využite vedomosti z biológie a z encyklopédií.

holub, komár, býk, mravec, orangutan, motýľ, mrož, sup

8. Zvieracie podstatné mená mužského rodu najprv zaradíte podľa zakončenia k správne mu vzoru, potom utvorte N pl. a napokon doplňte prídavné meno.
chrobák, mrož, medveď, kapor, mustang, motýľ, muflón, sob, cicavec, drozd, vrabec, pavúk, zajac

Základný tvar – tvrdá/obojaká spoluhl. – <i>dub</i>	Prídavné meno	N pl. (tie) <i>duby</i>	Základný tvar – mäkká spoluhl. – <i>stroj</i>	Prídavné meno	N pl. (tie) <i>stroje</i>
<i>had</i>	<i>dlhé</i>	<i>hady</i>	<i>jež</i>	<i>drobné</i>	<i>ježe</i>

9. V texte chýbajú prídavné mená. Vyberte ich z ponuky a doplňte ich v správnom tvare.
podobný, dospelý, rozdielny, menší, holý, slepý, jemný, králičí, malý, zajačí, drobný, teplý, plytký, tmavý, hladný, bystrý

Ušatí bratraci

Zajace a králiky sú si veľmi _____, keď sú _____. No pri narodení sú úplne _____. Králiky sa rodia _____ ako zajačiky. Majú úplne _____ telo a sú _____. Zajačiky prídu na svet oblečené do _____ kožúška a od prvého dňa aj vidia. _____ mama _____ králiky olizuje, dojčí, čistí brloh. _____ mama môže nechať _____ zajačiky samy aj dva-tri dni, veď majú _____ kožúšok. Zajačiky majú príbytok len v _____ jamke na kraji lesa. Vracia sa k nim v _____ noci, aby neprilákala _____ líšku alebo _____ oko vrany.

Marta Šurinová: Zvieratá a ich mláďatá

10. Zopakujte si zaujímavosti o živočíchoch. Do viet doplňte zvieracie podstatné mená mužského rodu.
losos, kamzík, samec, vlk, medveď, šimpanz
- Detstvo _____ trvá dva roky. Potom sú už dospelé a _____ odchádzajú z čriedy.
 - Na Slovensku žije okolo sto _____, v Česku zastrelili posledného _____ takmer pred sto rokmi. _____ teda treba chrániť, nie prenasledovať a hubiť.
 - _____ sú ryby, ktoré pravidelne opúšťajú more a plavia sa do sladkých vôd.
 - _____ sa dožívajú asi štyridsiatich rokov. Dosiaľ žije v afrických lesoch pomerne dosť _____, ale pričinením človeka ich z roka na rok ubúda.
 - _____ hneď je naša najväčšia šelma. Keď má _____ tri roky, načisto sa osamostatní.

11. 🧩 Ktoré slovo nepatrí medzi tieto slová?

los – sob – hus – mrož – pes – lev – rak

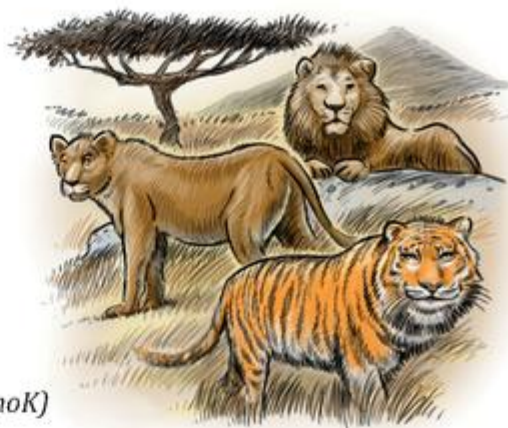
12. ⚖️ Pravda či omyl?

V Afrike žijú levy a tigre.

13. 🎯 Uhádnite hádanku.

Má to dlhý nos a tenký hlások; keď letí – kričí,
keď sedí – mlčí. Kto ho zabije, vlastnú krv preleje. (rámoK)

14. a) Podčiarknite zvieracie podstatné meno mužského rodu spolu s prídavným menom.

Vysvetlite, ako sa líšia podstatné menách v dvojiciach viet.

- Kedysi dávno divé psy zistili, že lepšie sa žije v blízkosti ľudských sídlisk, kde sa vždy čosi utrúsi pod zub.
- Dnes sú zdomácnení psi neodmysliteľnými spoločníkmi človeka.
- Sťahovavé vtáky pri svojich cestách prekonávajú často obdivuhodne dlhé cesty.
- Prelietaví vtáci sa tiež túlajú po našich a susedných krajinách.
- Divé vlky zmizli v niektorých krajinách ešte skôr ako medvede.
- Vo Vysokých Tatrách a susedných pohoriach obávaní vlci už trvale nesídli, iba sa sem zatúlavajú.

b) 🗨️ Povedzte svoje zistenie o skloňovaní troch zvieracích podstatných mien v množnom čísle.

Podstatné mená **psy**, **vlky**, **vtáky** môžeme skloňovať v množnom čísle podľa vzoru **dub** (tie psy, vlky, vtáky) aj podľa vzoru **chlap** (tí psi, vlci, vtáci).

Všimnite si, že iné zvieracie podstatné mená mužského rodu sa môžu skloňovať aj v pl. podľa vzoru **chlap**, ak ich použijeme v **prenesenom význame**, v **personifikácii**:

Peter Stoličný: **Šimpanzi** zo siedmej C (= žiaci), slovenskí **orli** (= junáci), títo naši **medvedi** (= urastení synovia).

15. Tri zvieracie podstatné mená mužského rodu zo *Zapamätajte si* použite v spojení s prídavnými menami v N alebo A množného čísla.

ovčiarSKI..., loveckÉ..., spevavÍ..., hmyzožravÉ..., chránenÉ..., uštvaní...

16. Predstavte si, že si váš priateľ chce založiť akvárium. Napíšte zoznam rybičiek, ktoré si má obstaráť. Zvieracie podstatné mená mužského rodu podčiarknite.

- 17.** Doplňte pádové prípony v podstatných menách. Podčiarknite zvieracie podstatné mená mužského rodu.

Jar vylákala na prvé let___ tatransk___ dravc___, orl___ i sov___. Lesníci___ spozorovali, že medved___ v posledných dňoch navštívili niekoľko zariaden___ pre srnk___, jelen___, diviak___, kde dolámali dvere. Hlad pred koncom zim___ trápi srnc___, medved___ i medvedice. Možno očakávať prvé jarné prejav___ tetrovo___ a hlucháňo___. No svišť___ ešte spia vysoko v žulovom skalnatom svete.

- 18.** Jeden žiak ide pred lavice, ukáže na niekoho a povie buď *vzduch*, *voda*, *zem*, alebo *oheň*. Vyvolaný žiak povie názov živočícha, ktorý obýva určenú oblasť prírody. Na slovo *oheň* žiak mlčí. Hra sa hrá rýchlym tempom.

- 19.** Spracujte v skupine projekt *Mám rád/rada živé tvory*. Rozdeľte si úlohy. Píšte na nečisto, po skontrolovaní napíšte čistopis. Prezentujte projekt v triede.

- Opíšte svoje obľúbené zvieratko (môže byť mužského, ženského aj stredného rodu). (Použite jedenkrát personifikované zvieracie podstatné meno muž. rodu v tvare pl.)
- Navrhňte otázky do pracovného listu k učivu o zvieracích podstatných menách mužského rodu.
- Napíšte krátky ďakovný prívet útulku zvierat za záchranu opustených zvierat.

- 20.** Diktáty.

A. Dávate aj vy na Instagram svoje videá, na ktorých sa predvádzajú mačky, psy alebo papagáje? Chovateľ vyčíta papagájovi, že rozsypal miskú s orieškami. Papagájovi sa z hrdla vyderie prosbebné: „A čo láska, miláčik?“ Na inom videu dva slony zbierajú odpadky pri dome a vkladajú ich do smetného koša. Neuveriteľný výkon podávajú cvičené psy na kladine, na povrazovom rebríku. Obľúbeným videom je hra a práca s malými šimpanzmi. Šimpanzy sa učia jesť pri stole, pomáhajú pri prestieraní aj pri umývaní riadu. Na inom videu vidieť čo možno najlenivšie kocúry. Kocúrovi sa môže snívať na polici, v koši na bielizeň či na stĺpiku. Zaujímavé je aj spolužitie cicavcov a vtákov na farme. Spolu nažívajú v mieri sliepky, kohúty, barany, kozy i moriaky. Najúžasnejšie sú však zábery zvierat, ako chránia svoje mláďatá. Keď idú zajace po potravu, zahrabú vchod do diery s mláďatami. Keď ju odhrabú, malé zajačiky sa vrhnú k mame napíť sa mlieka.

B. Po skončení poslednej doby ľadovej vznikli na našom území zmiešané listnaté lesy. Začali sa k nám vracat' srnce, svine divé, plchy, netopiere a z vtákov ďatle, žlny, holuby, vlhy a sláviky. Pristáhovali a aj dropy, tchory stepné, teplomilné plazy, hmyz a drobné živočíchky. Obojživelníky, cicavce, spevavce či bezstavovce si tu tiež našli svoje príbytky. Lenže zloženie živočíšnych druhov u nás môže byť dnes iné. Život na planéte sa pomaly, ale neustále mení. Zmeny súvisia s kolísaním podnebia, ale aj s činnosťou človeka. Činnosť človeka v minulosti negatívne ovplyvnila počet a výskyt živočíšnych druhov.

C. Kamzíky vrchovské tatranské žijú v drsných vysokohorských polohách Tatier. Na mláďatá však občas útočia rasy a orly skalné. Medvede hnedé sú veľké a silné zvieratá, ale pritom rýchle a obratné. Svišťovi sa vyvinul vynikajúci zrak, čuch a sluch. Svište si hľbia až dva metre hlbokú noru. Orly skalné patria medzi vrcholové predátory. Dožívajú do 100 rokov. V odlahľých zákutiach hôr žijú rasy ostrovidy. Lovia zajace, lasice či kamzičatá. Zubry lesné sú najväčšie u nás voľne žijúce živočíchky. Zubrovi zaberie kŕmenie sa rastlinnou potravou väčšinu dňa.

- 21.** Hovor bezchybne a čo najrýchlejšie jazykolam.

Pes spí, psy spia. Pes spí, psy spia.
Pes spí, psy spia.

Ľšiel pštros so pštrosicou a pštrosícatami
Pštrosou ulicou.

22. a) Vylúštite malý kvíz.

I. Srdce ktorého zvierata bije rýchlejšie ako srdce človeka?

- A. veľryby
- B. koňa
- C. kravy
- D. zajaca

II. Mláďa lamy sa volá

- A. psíček.
- B. zajačík.
- C. teliatko.
- D. šteňa.

III. Skupina husí sa volá

- A. stádo.
- B. črieda.
- C. tlupa.
- D. krdeľ.

IV. Ktoré z týchto zvierat vyjadrujú svoje pocity grimasami?

- A. kone
- B. psy prériové
- C. šimpanzy
- D. zajace

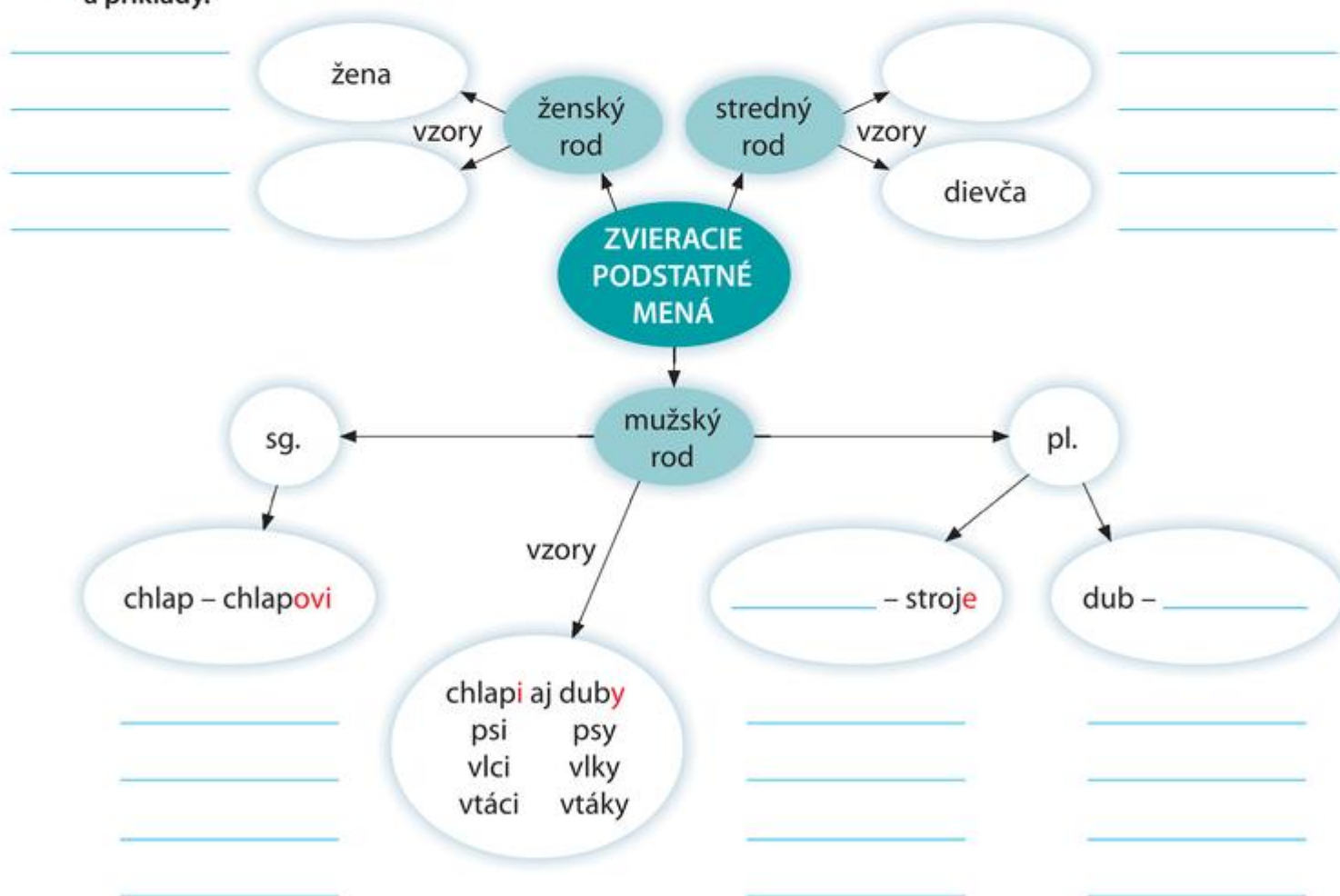
V. Ktoré z týchto zvierat sa neživí listím?

- A. žirafa
- B. antilopa kudu
- C. zebra
- D. slon

b) Skúste vymyslieť dve kvízové otázky, v ktorých budú zvieracie podstatné mená mužského rodu.

Fakty a rekordy

23. Upevnite si vedomosti o zvieracích podstatných menách a do pojmovej mapy doplňte chýbajúce údaje a príklady.

Čo už viem

- ☐ Viem správne skloňovať zvieracie podstatné mená mužského rodu v singulári a v pluráli a ovládam pravopis ich ohýbacích prípon.

Ked' jeden vzor nestačí

neživotné podstatné mená mužského rodu zakončené na -r, -l

1. a) Prečítajte text a podčiarknite slová cudzieho pôvodu.

V kalendári majú rodičia podčiarknuté dva dátumy. Je to druhá sobota v septembri a prvý víkend v októbri. V okrese meste a v susednej obci sa budú konať hudobné festivaly. Prvý – folklórny – bude v areáli zámockej záhrady okresného mesta. Druhý – v susednej dedine – bude mať v repertoári mládežnícke hudobné skupiny. Moji rodičia si už v predstihu pripravujú materiály o účinkujúcich, aby v priebehu festivalu mohli s účinkujúcimi urobiť interview a uverejniť ho v miestnej tlači alebo na facebooku.

b) Z podčiarknutých slov vypíšte neživotné podstatné mená mužského rodu, ktoré sú zakončené v N sg. na -r alebo -l. Podľa ktoré vzoru by sa mali podľa zakončenia skloňovať?

c) Dopíšte prípony v L sg. a N pl. a povedzte, čo ste o príponách zistili.

N sg.	L sg.	N pl.

2. a) Porozmýšľajte, v ktorom čísle sa najčastejšie používajú nasledujúce podstatné mená.

december, éter, fenikel, február, gáfor, január, kaviár, kôpor, november, september

*éter – prchavá kvapalina; gáfor – prchavá aromatická látka; kaviár – ikry jesetera konzervované ako lahôdka

b) Z úlohy a) si vyberte tri abstraktné a tri konkrétne podstatné mená a použite ich vo vetách v tvare L sg.

3. K podstatným menám doplňte chýbajúce vzory.

na dube – duby

↓
na dvore – dvory
na stole – stoly

↓
na klavíri – klavíry
v hoteli – hotely

↓
na bicykli – bicykle
v pohári – poháre

Neživotné podstatné mená mužského rodu cudzieho pôvodu zakončené na **-r, -l** sa skloňujú podľa vzorov:

A.			B.		
stroj v L sg.	a	dub v N pl.	stroj v L sg.	aj	stroj v N pl.
na klavíri		dva klavíry	na bicykli		bicykle
v hoteli		dva hotely	v pohári		poháre

Po **-r** je v N pl. najčastejšie **-e**: metre, litre; po **-l** je najčastejšie **-y**: hotely, ventily.

4. a) Najprv si prečítajte potichu viackrát neznáme slová. Kto ich plynule, nahlas a bez chýb prečíta? Potom rozlúštite ich význam.

GINÁLORI

RELZE

KRÁRTE

KÁLZIMU

- b) Pripravte si po dve viacslabičné cudzie slová zakončené na **-r** alebo **-l** a prehodte písmená. Dajte ich vylúštiť susedovi v lavici.

5. Podstatné mená z ponuky zakončené na **-r, -l** správne zaradte do tabuľky a podľa vzorov doplňte ohýbacie prípony.

bulvár, tanier, softvér, manuál, filter, seriál, golier, herbár, ideál, triler, inventár, lokál, skafander, kufoer, muzikál, originál

Vzor stroj			Vzor stroj + dub		
Podst. meno v N sg.	L sg.	N pl.	Podst. meno v N sg.	L sg.	N pl.
adresár	v adresári	(tie) adresáre	portál	na portáli	(tie) portály

Všimnite si, že zopár neživotných podstatných mien muž. rodu zakončených na **-r, -l** môže mať v ohýbaciach príponách **dvojtvary**:

N sg.	L sg.	N pl.
kanál	v kanáli	kanály/kanále
revír	v revíri/v revíre	revíry
mejľ	v mejľi/v mejľe*	mejľy

*Podľa Slovníka súčasného slovenského jazyka

6. Roztriedte podstatné mená zakončené na *-l, -r* podľa ohýbacej prípony v N pl. K podstatnému menu napíšte prídavné meno. V prípade potreby použite *PSP* alebo *KSSJ*.

buldozér, diár, interiér, mixér, meter, sokel, orchester, štartér, talár, fotel, kváder, model

N pl. -e: _____

Npl. -y: _____

7. V ktorom slovnom spojení je najvýstižnejší opačný význam k spojeniu *stavať (niekoho) na piedestál*?

A. pripravovať oslavu

B. vystavovať posmechu

C. vystavovať na obdiv

D. podržať v ťažkostiach

E. vystaviť na pranier

8. Doplňte v podstatných menách chýbajúce ohýbacie prípony. K tvaru podstatného mena napíšte číslo a pád. V prípade potreby použite *PSP* a lebo *KSSJ*.

Vo formulár _____ musíte vyplniť presne všetky údaje. V rozhlasovom komentár _____ odznelo hodnotenie besedy. K niektorým počítačovým programom sú vypracované výborné manuál _____. Hladina vody dosiahla výšku dva metr _____. Všetky regál _____ musia mať vyznačenú nosnosť _____. V týchto nových šatách sa cítim ako v pancier _____. Záleží mu na každom halier _____. Poštové server _____ ponúkajú stále lepšie služby. Na zimnú dovolenku sa chystáme v január _____ alebo február _____. Počas pekných dní motorizovaní turisti zaplnili motel _____. Na stavbu použili pórobetónové panel _____. Nedržíte nohu na pedál _____. V tunel _____ sa stala dopravná nehoda. Na prsteni a prívesku matne žiarili opál _____. V pisoár _____ sa usadil vodný kameň. Má krásne ideál _____. V amfiteátr _____ sa tiesnilo veľa divákov. Vodné kanál _____ sa postupne zanášajú bahnom. Azda je málo cukru v lekvár _____? Tatranské hotel _____ sú už obsadené. Máš nové sandál _____? V litr _____ vody rozmiešajte celý obsah vrecúška. Máš to napísané na papier _____?

9. Napíšte vzory a ku každej skupine doplňte po tri vlastné príklady.

Vzor: _____	Vzor: _____ + _____	Vzor: _____
v štýle – štýly	po signáli – signály	vo svetri – svetre
v intervale – intervaly	na ceremoniáli – ceremoniály	v litri – litre

Čo už viem

- ☐ Poznám zvláštnosti skloňovania neživotných podstatných mien cudzieho pôvodu mužského rodu zakončených na *-r* a *-l* a ovládam ich pravopis.

Ked' sa vzory slovám nepáčia

nesklonné podstatné mená

1. a) Prečítajte text a podčiarknite podstatné mená cudzieho pôvodu, ktoré sa v texte viac ráz opakujú.

Finále majstrovstiev sveta v krasokorčuľovaní sa skončilo víťazstvom mladého tanečného páru. _____

Hneď po skončení finále zamieril redaktor novín známej televízie za predsedom jury s otázkami: „Ako hodnotíte úroveň tohtoročného finále?“ _____

„Úroveň športovcov vo finále ďaleko prevýšila naše očakávania, preto bolo v jury ťažké rozhodovanie,“ odpovedal predseda jury. _____

Otázky interview sa sypali ďalej a medzitým kameraman snímал víťazov finále, ako prijímajú gratulácie a tiež poskytujú interview zvedavým novinárom. _____

„Mali ste v športe vzor? Kto a prečo bol vašim vzorom?“ otázkam novinárov nebolo konca.

- b) Pády podčiarknutých podstatných mien napíšte na linajky za vetou.

c) Porovnajte tvary podstatných mien v rôznych pádoch a napíšte, čo ste zistili. _____

d) Ako mohli odpovedať víťazi na posledné otázky redaktora?

e) Máte svoj vzor pre svoje správanie, záľubu či šport? Kto a prečo je vašim vzorom?

Niektoré podstatné mená cudzieho pôvodu **sa nesklonujú** (sú neohybné), napr. *finále, interview, jury*... Zvyčajne sú to také cudzie podstatné mená, ktoré majú odlišné zakončenie, ako majú slovenské slová: *alibi, froté, kakadu, miss, buly*, _____,

Pri nesklonných podstatných menách rozlišujeme:

- **mužský rod:** *vysoký monsieur* [mesjé], *malý Tommy*, *kultúrny atašé*;
- **ženský rod:** *krásna madam*, *široká avenue* [evinjú], *ľúbostná story*;
- **stredný rod:** *ťažké sudoku*, *sójové tofu*, *víťazné skóre*.

2. a) Vyberte k cudziemu slovu správny význam.

resumé [rezümé]

- A. nízka suma
- B. obsah, zhrnutie
- C. opakovanie myšlienok

dementi

- A. druh syra
- B. hanlivé označenie násilníkov
- C. úradné popretie istej správy

madam

- A. zdvorilé oslovenie (vydatej) ženy, pani
- B. pozvánka na ples
- C. neistota, chaos

renomé

- A. ženské meno
- B. dobré meno
- C. hlbšie more

- b) Do viet doplňte správne neohybné podstatné meno z úlohy a).

Viete, ako správne napísať výstižné _____?

Mestský úrad vydal rázne _____ k včerajšej správe v miestnych novinách.

Boli ste k nám veľmi láskavá, _____, preto sa vám chceme úprimne poďakovať!

Človek si každým svojím skutkom buduje svoje _____.

- c) Určte rod doplnených podstatných mien. Podčiarknite vo vete slovo, ktoré vám pri určovaní rodu pomohlo.

3. Vyberte si z každého balóna jedno nesklonné podstatné meno, pridajte k nemu prídavné meno a utvorte vetu.

Nádherná Mississippi pramení v jazere Itasca, západne od Horného jazera.

4. Vysvetlite si spoločne význam slov v ponuke. Doplňte vhodné podstatné mená do viet.
separé, karaoke, miss, réservé, turné, kanoe, interview, pop-music, Miriam, Karin

Štyri stoly v reštaurácii boli označené ceduľkou _____.

Skupina hostí chcela sedieť _____.

Z reproduktorov znela stereo _____.

a _____ išli skúsiť svoj spev

v _____. Na riekou spustili

dve prvé _____.

Hudobná skupina sa chystá na _____

po Európe. Komerčná televízia a spriazne-

ný časopis vyhlásili ďalší ročník súťaže

_____ universe. Známy blogger

nerád poskytuje _____ pre TV.

5. Predstavte si, že vlastníte reštauráciu. Zostavte ponuku jedál na päť dní týždňa. Napíšte pútavú ponuku s uplatnením neohybných podstatných mien.

menu, želé, pyrre, filé, karé, soté, kivi, čili, čevapčiči

Jedáleň

Meníčko

PO _____

UT _____

ST _____

ŠT _____

PI _____

6. Zakrúžkujte slovo, ktoré nepatrí do radu slov.
alibi – bulý – finále – interview – kupé

7. Precvičte si slovnú zásobu a pomenujte jedným slovom.

- úradná záverečná správa o výsledkoch rokovania, o priebehu nejakej udalosti určená verejnosti – _____
- niečo zakázané a nedotknuteľné – _____
- dôkaz o neprítomnosti obvineného na mieste trestného činu v danom čase – _____
- ničivá prívalová morská vlna vznikajúca pri podmorskem zemetrasení – _____
- činnosť vykonávaná so záujmom, s pôžitkom a potešením – _____
- cukrovinky z cukru, sirupu a rôsolovacej látky – _____
- oddelenie v osobnom železničnom vozni – _____
- osobný automobil, ktorý má väčší priestor na batožinu ako bežné auto – _____

8. Podstatné mená rozvite prídavným menom a použite ich vo vetách.

kivi, karate, buli, semifinále, šou, kakadu, emu, iglu

Zrelé kivi má síce zelenú farbu, ale úžasnú chuť.

9. Spojte správne vysvetlenie významu s nesklonným podstatným menom.

10. Posúďte, ktoré podstatné mená cudzieho pôvodu sú nesklonné a podčiarknite ich.

cent, groš, penny, euro, forint, libra, interview, rap, šou, klip, star, tolkšou

11. Doplňte do *hada* nesklonné podstatné mená podľa abecedy.

**PODSTATNÉ
MENÁ CUDZIEHO
PÔVODU**
sklonné
nesklonné

chlap – chlapi
tréner – tréneri
ekonóm – ekonómovia
génus – géniovia

hrdina – hrdinovia
kolega – kolegovia
šachista – šachisti

dub – na dube – duby
festival – na festivale – festivaly
semafor – na semafore – semafony
motor – v motore – motory

stroj – na stroji – stroje
kalendár – v kalendári – kalendáre
kufor – v kufri – kufre
kábel – v kábli – káble

stroj + dub na stroji + duby
hotel – hoteli + hotely
server – na serveri + servery
hamburger – v hamburgeri + hamburgery

žena – ženy
miliarda – miliardy
Kórea – z Kórey
idea – bez idey

ALE! – v Kórei
– o ideí

ulica – ulice
redakcia – redakcie
bója – bóje

dlaň – dlane
garáž – garáže
manéž – manéže

mesto – mestá
rádio – rádiá
pexeso – pexesá
centrum – centrá
múzeum – múzeá

alibi
bulý
čili
dražé
Dagmar
emu
finále
gala
hobby
iglu
jury
kliše
menu
neskáfé
pyré
renomé
suši

Čo už viem

☐ Viem správne používať nesklonné podstatné mená cudzieho pôvodu a poznávam ich význam.

Byť si sama sebe paňou!

podstatné meno *pani*

1. a) Prečítajte text a určte slohový útvar.
Vysvetlite, prečo sa text člení na viacero odsekov.

So zvieracími miláčikmi sú dosť veľké starosti. Samotný výber a odobratie mláďaťa od pôvodnej panej, obstaranie vhodnej stravy a absolvovanie povinných návštev u zverolekárky, to všetko chce trpezlivosť a rozvahu.

Keď sme s mamou zaparkovali pred domom panej, čo chová a ponúka psíky, boli sme nervózni. Zazvonili sme, pred dom vyšla silnejšia pani a vzápätí za paňou sa tlačil statný a bojovo naladený vlčiak. Trochu sme zaspätkovali a to bol signál pre strážcu domu, že môže zostať stáť pri svojej panej a nemusí sa rozbehnúť za nami.

Zbadali sme, že k nohám panej sa túlia dve huňaté čierne guľky, ktoré mama vlčička okamžite hnala dnu. Z vnútra domu sa ozval rázny hlas: „Kto to zvonil?“ „Ále, prišli k nám tí kupci po šteňa,“ odvetila pani domu a vykročila k bránke, aby nás pozvala ďalej.

Panej trocha zvlhli oči, keď povedala: „Vyberte si to pevnejšie psíča.“ Keď sme vošli do predsiene, ruku nám podávala navlas taká istá pani, ako nás viedla dnu. Panie boli dvojčatá. Presne ako šteniatka, z ktorých sme si mali vybrať. Psíčatá sa nás trochu báli a tísli sa k paniam, akoby tušili, že ich rozdelíme.

„Nedá sa nič robiť, musia ísť od seba, už sú veľké,“ povedala rázna pani a so šibalským úsmevom dodala: „Hoci sme to my, sestry dvojčatá, nedokázali.“ Oči oboch paní sa pritom trocha zaleskli.

Napokon vybrané šteniatko prekonalo obavy a dalo sa vziať do náručia. Paniám sme sa poďakovali a vybrali sme sa na cestu domov.

- b) Vyhládajte a podčiarknite tvary podstatného mena *pani*. Do rámika za vetou napíšte jeho pád a číslo.

Keď podstatné meno *pani* stojí samostatne, skloňuje sa. Má však osobitné skloňovanie:
Poznáš tú *paniu*? Zoznám ma s touto *paňou*! *Panie* a *páni*!

2. Doplňte do tabuľky chýbajúce tvary podstatného mena *pani*. (Pomôžte si textom v úlohe 1.)

	Sg.	Pl.
N		<i>panie</i>
G		
D	<i>panej</i>	
A		
L	<i>o panej</i>	
I		<i>s paniami</i>

3. a) Prečítajte si text a všimnite si vo vyznačených slovných spojeniach podstatné meno *pani*.

Šteniatko si zanedlho u nás zvyklo, vyrástlo a už aj sa ujalo svojich povinností: prvou povinnosťou bolo štekať bez utišenia na **pani poštárku** _____. **Pani poštárka** _____ veľmi dobre pozná a chápe túto štvornohú chásku za plotmi, preto ju to neprekvapuje ani nerozčuľuje. Druhou povinnosťou je preukrutánsky brechať na **pani susedy** _____, ale vzápätí, ako **pani susedy** _____ otvoria bránku, stíchnuť, vrtieť chvostom a bežať za **pani susedami** _____ a k svojej miske. Lebo **pani susedy** _____ totiž, v rozpore s dobrou výchovou psov, prinesú zvyšky jedla, čo je v chápaní psíka neškodný úplatok. Ďalšou povinnosťou, ale nesmierne nenávidenou, je návšteva **pani zverolekárky** _____. Treba vybrať injekcie, dať sa odvážiť, znieť teplomer a to všetko s nesmiernym rešpektom voči **pani doktorke** _____. Nedovolilo by si šteňa, hoci odrastené, zavrčať v ordinácii. Ktovie, čo by **pani veterinárke** _____ ešte napadlo mu naordinovať. Vyzeralo to tak, že vcelku bude psík poslušný, no chystané cestovanie autobusom túto predstavu vyvrátilo. Pri nastupovaní do autobusu žiadala **pani vodička** _____, aby mal psík náhubok. Psík odmietal, šklbal sa a **pani vodičku** _____ to len utvrdilo v tom, že ešte nedospel na cestujúceho. Z nášho výletu so psíkom zišlo a ostatní cestujúci boli **pani vodičke** _____ vďační za pokoj a bezpečie v autobuse.

b) Určte pád a číslo podstatných mien v slovných spojeniach.

Zakrúžkujte podstatné meno, ktoré sa podľa pádov nemení/neskloňuje.

c) Skúste vyvodiť poučenie o tom, kedy sa podstatné meno *pani* neskloňuje.

 Keď sa podstatné meno **pani** spája s menom, titulom, pomenovaním profesie a pod., neskloňuje sa: k **pani doktorke**, s **pani riaditeľkou**, **pani poslankyne**, **pani učiteľky**.

4. Doplňte do viet chýbajúce podstatné meno.

Na 1. stupni ZŠ nás učili samé _____ učiteľky. Všetky _____ učiteľky mali tmavé vlasy, iba _____ učiteľka Dobiášová bola blondína. Veľmi rada spomínam na _____ učiteľku z prvej triedy. S našou štvrtáčkou _____ učiteľkou sme chodili na dobré výlety. K _____ učiteľke Silvii zas deti rady chodili do krúžku Vareška. Na 2. stupni k _____ učiteľkám pribudli aj páni učelia. Na slovenčine sme sa veľmi radi rozprávali s _____ učiteľkou Gažovičovou. Bez _____ učiteľky Heregovej, ktorá občas chýbala, bolo v škole akosi otupno. _____ učiteľky, ktoré majú zmysel pre humor, ale sú aj spravodlivé, sú u nás najobľúbenejšie.

5. Podstatné meno *pani* má viacero významov. Najprv ho do vety doplňte v správnom tvare. Potom mu nájdite príslušný význam.

O krvilačnej čachtickej _____
vznikli literárne, filmové, ba aj hudobné
diela. Krásnu, ale krutú paniu z Čachtíc
stvárnila britská herečka Anna Frielová.

vydatá alebo staršia žena •

majiteľka •

nezávislá žena •

starší titul •

žena šľachtického pôvodu •

_____ nášho staručkého
auta už nie je mama, darovala ho
domácej _____. Domácu
_____ to nesmierne
potešilo.

Do električky nastúpili dve staršie
_____.

„Nech sa páči, pani, sadnite si!“ oslovil
jednu z _____ mladý muž a uvoľ-
ňoval jej miesto. Z vedľajšieho sedadla sa
zodvihla slečna a ponúkla miesto druhej
_____.

Sestra sa po svadbe od rodičov odsťahovala, chcela
byť _____ vo svojom novom byte.

Paulína nám akosi v poslednom čase na ihrisku
zlenivela. Keď má pobehnúť za loptou, tvári
sa ako milostivá _____. Akoby lopta
mala sama pribehnúť k nej, veľkomožnej
_____.

6. Precvičte si vykanie a podčiarknite vo vetách sloveso v správnom tvare.

Pani predavačka, **mohli by ste/mohla by ste** mi, prosím, odvážiť banány?

Pani učiteľka, **prišla by ste/prišli by ste** k nám do triedy?

Pani starostka, prečo **ste sa rozhodli/ste sa rozhodla** kandidovať za starostku?

7. Napište krátky pozdrav pani prezidentke a pridajte tri otázky, ktoré by ste jej radi položili v interview.

Čo už viem

- ☐ Viem rozlíšiť, kedy sa podstatné meno *pani* skloňuje a kedy je nesklonné.

Ak niekam chceme, musíme sa prihlásiť

prihláška

1. V dvojiciach si urobte zoznam situácií v škole, pri ktorých ste sa potrebovali prihlásiť na nejakú akciu, pozíciu a pod. Do jedného stĺpca píšete ústne prihlášky, do druhého písomné prihlášky. So svojím zoznamom oboznámte ostatných.

Ústna prihláška	Písomná prihláška

2. a) Preskúmajte tlačivá prihlášok a posúďte, v čom sú podobné a v čom sa líšia.
b) Farebne označte údaje, ktoré musia byť na prihláške vyplnené.
c) Čo ešte obsahujú texty prihlášok?

Prihláška na štúdium v základnej umeleckej škole

Názov školy:

Odbor:

Meno a priezvisko žiacka/žiaci:

Dátum narodenia: Rodné číslo: Miesto narodenia:

Národnosť: Štátne občianstvo:

Adresa bydliska:

Názov školy a adresa školy:

Trieda:

Meno a priezvisko otca:

Kontakt na účely komunikácie:

Meno a priezvisko matky:

Kontakt na účely komunikácie:

Vyhlasujem, že som vzal na vedomie základné informácie o štúdiu v základnej umeleckej škole, a budem plniť základné povinnosti určené školským poriadkom.

V dňa podpis rodiča (zák. zástupcu)

tu odstrihnúť pre rodiča (zák. zástupcu)

Základné informácie o štúdiu v základnej umeleckej škole:

- Výchovno-vzdelávací proces v základných umeleckých školách sa organizuje podľa vyhlášky MŠ SR č. 324/2008 Z. z. o základnej umeleckej škole v znení vyhlášky č. 245/2011 Z. z.
 - Podľa § 49 ods. 4 zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „školský zákon“) výšku príspevku v základných umeleckých školách (ďalej len „ZUŠ“) zriaďovaných obcou alebo samosprávnym krajom určí vládne rozhodnutím zriaďovateľ.
 - Zriaďovateľ ZUŠ môže rozhodnúť o znížení alebo o odpuštění príspevku, ak plnoletý žiak alebo zákonný zástupca neprirodzeného žiaka o to písomne požiada a predloží dôkazy o tom, že je poberateľom dávky v hmotnej núdzi a príspevkov k dávke v hmotnej núdzi.
 - Prvá časť prvého stupňa základného štúdia, druhá časť prvého stupňa základného štúdia, druhý stupeň základného štúdia a štúdium pre dospelých sa ukončujú záverečnou skúškou.
 - O predčasnom ukončení štúdia môže rozhodnúť riaditeľ ZUŠ:
 - ak žiak sústavne alebo závažným spôsobom porušuje školský poriadok,
 - ak plnoletý žiak alebo zákonný zástupca žiaka neuhradí príspevok na časť štúdia uhradenú nákladov podľa § 49 ods. 4 školského zákona,
 - na základe žiadosti zákonného zástupcu žiaka alebo plnoletého žiaka.
 - Odvom s súhlasom na spracovanie osobných údajov a o celom zverejňovaní:
 - informačných materiálov zo školských podujatí,
 - príslušnosť na súťaž, zúčastňovanie sa verejného vyhodnocovania rôznorodých súťaží, t. j. zverejňovania výsledkov súťaží organizovaných školou a inými subjektmi (organizáciami) na facebooku školy, webovom sídle školy, u zriaďovateľa, MŠVÚ SR a iných verejných inštitúcií a to v rozsahu meno, priezvisko, umiestnenie, ročník, názov školy, adresa, individuálne a spoločné fotografie a video z týchto podujatí. Spracovanie osobných údajov sa riadi nariadením Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/679 z 27. apríla 2016 o ochrane fyzických osôb pri spracovávaní osobných údajov a o voľnom pohybe takýchto údajov, ktorým sa zrušuje smernica 95/46/ES (všeobecné nariadenie o ochrane údajov) (Ú. V. EÚ L 119, 4. 5. 2016) a zákonom č. 18/2018 Z. z. o ochrane osobných údajov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Som si vedomý svojich práv, ktoré v § 19 až § 30 zákona č. 18/2018 Z. z. upravujú povinnosti prevádzkovateľa pri uplatňovaní práv dotknutých osôb.

Školská jedáleň pri ZŠ

PRIHLÁŠKA NA STRAVOVANIE

Meno a priezvisko: Trieda:

Bydlisko dieťaťa/žiaka:

Meno a priezvisko matky/otca (zákonného zástupcu):

č. tel.:

email:

Závazne prihlasujem svoje dieťa/žiaka na stravovanie v školskej jedálni na školský rok 2021/2022 odo dňa:

Spôsob úhrady:

Platba za stravné sa uhrádza mesačne vopred a to:

bankovým prevodom na u. č. SK10 4900 0000 0007 7773 1234 (uvádzať aj meno žiaka)

poštovou poukážkou

platba v hotovosti sa nevykonáva (správne zakrúžkujte)

Odhlasiť alebo prihlásiť na stravovanie je možné deň vopred, resp. ráno do 8.00 hod., ak dieťa ráno ochoríe.

Za neodobratú a včas neodhlásenú stravu sa finančná ani vecná náhrada neposkytuje. Poplatok za stravu musí byť uhradený stále do 5. v mesiaci. Obed bude poskytnutý len žiakom, ktorí majú uhradené stravné.

Každý, kto sa bude stravovať v ŠJ, je povinný odovzdať vyplnenú a podpísanú prihlášku na obed.

podpis zákonného zástupcu dieťaťa*

*Svojím podpisom potvrdzujem, že súhlasím so spracovaním osobných údajov pre účely ŠJ. Tento súhlas je daný na obdobie poskytovania stravovania môjho dieťaťa a po uplynutí tejto doby budú osobné údaje zlikvidované a nebudú sa ďalej používať.

Denný poplatok za odobraté jedlo na nákup potravín:

Žiaci ZŠ:

Dospelí stravníci: Obed 1,19 €

1. Desiaty: 0,46 € (od 10. 9. 2020)

2. Obed: 1 – 4 1,01 €

3. Obed: 5 – 9 1,09 €

(Pozn. Vyznačte svoj záujem o druh podávanej stravy)

Prihláška vyjadruje záujem o účasť alebo záväzok zúčastniť sa na nejakom podujatí, napríklad na súťaži, v záujmovom krúžku, na kurze alebo štúdiu. Prihláška je spravidla hotový formulár, v ktorom doplníme požadované informácie.

3. a) Prečítajte si informácie, ktoré motivujú záujem ľudí o vzdelávacie podujatie. Podčiarknite v nich informácie, ktoré vás zaujali.

Denné počítačové tábory pre deti

O kurze

Túžiš byť raz profesionálnym youtuberom? Chceš sa naučiť natáčať a strihať vlastné videá? Neváhaj a prihlás sa na náš najobľúbenejší tábor Mladý youtuber. V dennom tábore prenikneš do sveta Youtubera. Budeš si vytvárať grafiku v programe Adobe Photoshop, vytvárať videá, ktoré sa naučíš aj upravovať v programe Adobe Premiere. Založíš si aj vlastný YouTube kanál a „zavesíš“ naň svoje vlastné zostrihané a upravené video, ktoré si natočíš na jednej z našich prechádzok.

macrosoft.sk

- b) Vymyslite a napíšte pútavú ponuku na zaujímavý webinár pre tínedžerov.

4. a) V dvojiciach zostavte formulár prihlášky pre záujemcov o jedno z podujatí.

účasť v konkurze na miesto speváka/
speváčky v školskej hudobnej skupine

kurz podnikania v agroturistike

účasť v týždennom/dvojtyždennom
jazdeckom tábore

účasť na okresnej športovej súťaži

účasť na kurze *Mladý youtuber*

účasť v trojmesačnom/polročnom
intenzívnom kurze anglického jazyka

- b) Pri zostavovaní formulára dodržte a spresnite body osnovy.

- Názov usporiadateľskej organizácie
- Názov podujatia
- Formulka: *Prihlasujem sa na... dňa/v termíne/poradie turnusu*
- Meno a priezvisko
- Adresa: PSČ, bydlisko
- Vek/ročník/kategória
- Stupeň znalosti/stupeň zručností/kategória/disciplína/
- Miesto a dátum
- Podpis záujemcu

...

...

... na ...

... v ...

...

...

...

...

...

...

5. Pripravte oznam do školského rozhlasu o školskom počítačovom krúžku. Uvedte, pre koho je krúžok určený, jeho hlavnú náplň, spôsob získania prihlášok a termín ich podania. Oznam predneste spamäti.

Čo už viem

- ☐ Viem, na čo slúži *prihláška*.
- ☐ Dokážem správne vyplniť *prihlášku* v papierovej podobe i v online priestore.

TEST 4

Redaktorky z nášho školského časopisu chceli urobiť interview s riaditeľkou zoologickej záhrady v blízkom meste. Vyhľadali potrebné údaje v adresári a v mejle požiadali pani riaditeľku o rozhovor:

„Dobrý deň, pani riaditeľka, ďakujeme Vám za ochotu venovať nám svoj čas na rozhovor. Vieme, že dni vo Vašom diári sú naplnené úlohami a povinnosťami. Ved' riadiť takú obrovskú zoologickú záhradu stojí veľa námahy. Povedzte nám, prosím, aký význam majú v súčasnosti zoologické záhrady?“

„Zoologické záhrady patria na celom svete k vyhľadávaným zariadeniam. Ich areály navštívi ročne 600 miliónov ľudí. Ľudia navštevujú zoo záhrady s cieľom oddychu, relaxu a poznávania. Vysoká návštevnosť zoo záhrad poskytuje veľký potenciál na odovzdanie dôležitého odkazu a posolstva. Hlavnou úlohou dnešných zoo je výchova k vzťahu k zvieratám a poučenie o mnohorakosti živočíšneho sveta.“

„Čo môžu návštevníci uvidieť vo Vašej zoo?“

„Zoologická záhrada je rozdelená na sektory pre cicavce, vtáky, plazy, obojživelníky a ryby. Z desiatok druhov môžem spomenúť slony africké, somáre domáce, škorce purpurové. Rysy karpatské, pávy korunkaté, papagáje senegalské, orangutany bornejské či včeláre lesné.“

„Čo si majú návštevníci na živočíchoch najmä všimnúť?“

„Samotné pozorovanie správania jednotlivých druhov prináša radosť a zábavu. Zároveň by však malo vzbudzovať pocit pokory a zodpovednosti, pretože mnohé z ohrozených druhov môžu prežiť jedine vďaka zoologickej záhrade.“

„Podarilo sa už zachrániť nejaký druh živočícha pred vyhynutím?“

„Áno, ako príklad môže slúžiť záchrana koňa przewalského a jeleňa milu. V súčasnosti sa k úlohám zoo pridávajú aj projekty na záchranu ohrozených druhov v ich domovine.“

„Aká budúcnosť čaká zoologické záhrady?“

„Postavenie a podpora zoo veľmi závisí od vyspelosti ľudí v krajine. Čím ďalej v Európe na východ a na juh, tým je postoj ľudí k podpore zoo horší. Na záver chcem pripomenúť, že prvá skutočná zoologická záhrada vznikla pred 2 000 rokmi v Číne. Dostala meno Záhrada múdrosti. Správajme sa k zvieratám v duchu tohto hesla.“

„Ďakujem Vám, pani riaditeľka, za rozhovor.“

Spracované voľne podľa zoobojnice.sk/o-nas/nase-poslanie/

1. Text pochádza

- A. z denníka na webe.
- B. zo školského časopisu.
- C. z politického týždenníka.
- D. zo športového mesačníka.

2. Témou textu sú informácie o

- A. význame a budúcich úlohách zoo.
- B. návštevníkoch zoo a o ich vyspelosti.
- C. histórii zoo starých 2000 rokov.
- D. obyvateľoch jednotlivých sektorov zoo.

3. Čo je hlavnou myšlienkou rozhovoru?

- A. Zoo sú na celom svete vyhľadávanými zariadeniami na oddych aj poznávanie.
- B. Ľudia by si mali viac všimnúť správanie zvierat, lebo to poskytuje zábavu i poučenie.
- C. Upriamiť pozornosť na malú vyspelosť ľudí v niektorých krajinách.
- D. Zoologické záhrady by mali rozvíjať vzťah ľudí k zvieratám a vychovávať ich k ochrane zvierat.

4. Otázky redaktoriek podnietili obsiahlejšiu odpoveď, pretože to boli otázky

- A. zaujímavé. B. zatvorené.
C. otvorené. D. výstižné.

5. V ktorej možnosti sa skloňujú všetky podstatné mená v sg. podľa vzoru *chlap*?

- A. správca, ochranca, knihovník
B. sprievodca, režisér, účtovník
C. učiteľ, výpravca, šachista
D. návštevník, živočích, škorec

6. V ktorej možnosti nie je správny tvar zvieračieho podstatného mena?

- A. včeláre lesné
B. papagáji senegalskí
C. pávy korunkaté
D. škorce purpurové

7. V ktorej možnosti je správne určený vzor podstatného mena v slovnom spojení?

- A. divé zvery – dub
B. poľná zverina – ulica
C. lesná zver – dľaň
D. plaché zviera – mesto

8. Ktoré zvieračie podstatné meno mužského rodu môže mať v pluráli obidve podoby?

- A. karpatskí rysi – opatrné rysy
B. ovčiarski psi – strážne psy
C. rozliční plazi – vzácne plazy
D. parohatí jeleni – krásne jelene

9. V ktorej možnosti má podstatné meno správnu pádovú príponu?

- A. s pokorov B. na slonov
C. do vzťahou D. s radosťou

10. V ktorej možnosti nie je správne určený vzor?

- A. k šimpanzovi – chlap, so šimpanzmi – chlap
B. o papagájovi – chlap, dva papagáje – stroj
C. bez páva – chlap, s pávmi – dub
D. na orlovi – chlap, vidím orly – dub

11. V ktorej možnosti sú iba abstraktné podstatné mená?

- A. ryby, udica, rybník
B. ostražitosť, ohrada, strážca
C. oddych, relax, návštevnosť
D. pavilón, banány, potrava

12. V ktorej možnosti nie sú pomnožné podstatné mená?

- A. veraje, Nováky, sánky
B. ústa, meniny, peniaze
C. ponožky, prednášky, kľúče
D. husle, plúca, Košice

13. V ktorej možnosti bude v oboch slovách v L sg. -í?

- A. v televízor___, na traktor___
B. na festival___, v pulóvr___
C. v interiér___, vo ventilátor___
D. v orchestr___, na papier___

14. V ktorej možnosti nie sú správne pádové prípony podstatného mena?

- A. na malom radiátore, malé radiátory
B. na vysokom semafore, vysoké semafore
C. vo filmovom scenári, filmové scenáre
D. na vzácnom mineráli, vzácne minerály

15. Ktoré slovo je synonymom k slovu *denník*?

- A. adresár B. anály
C. diár D. kalendár

16. Ktoré slovo nesúvisí so zoologickými záhradami?

- A. emu B. menu
C. kakadu D. nandu

17. Čo majú spoločné podstatné mená *želé – tofu – pyrė – kakadu*?

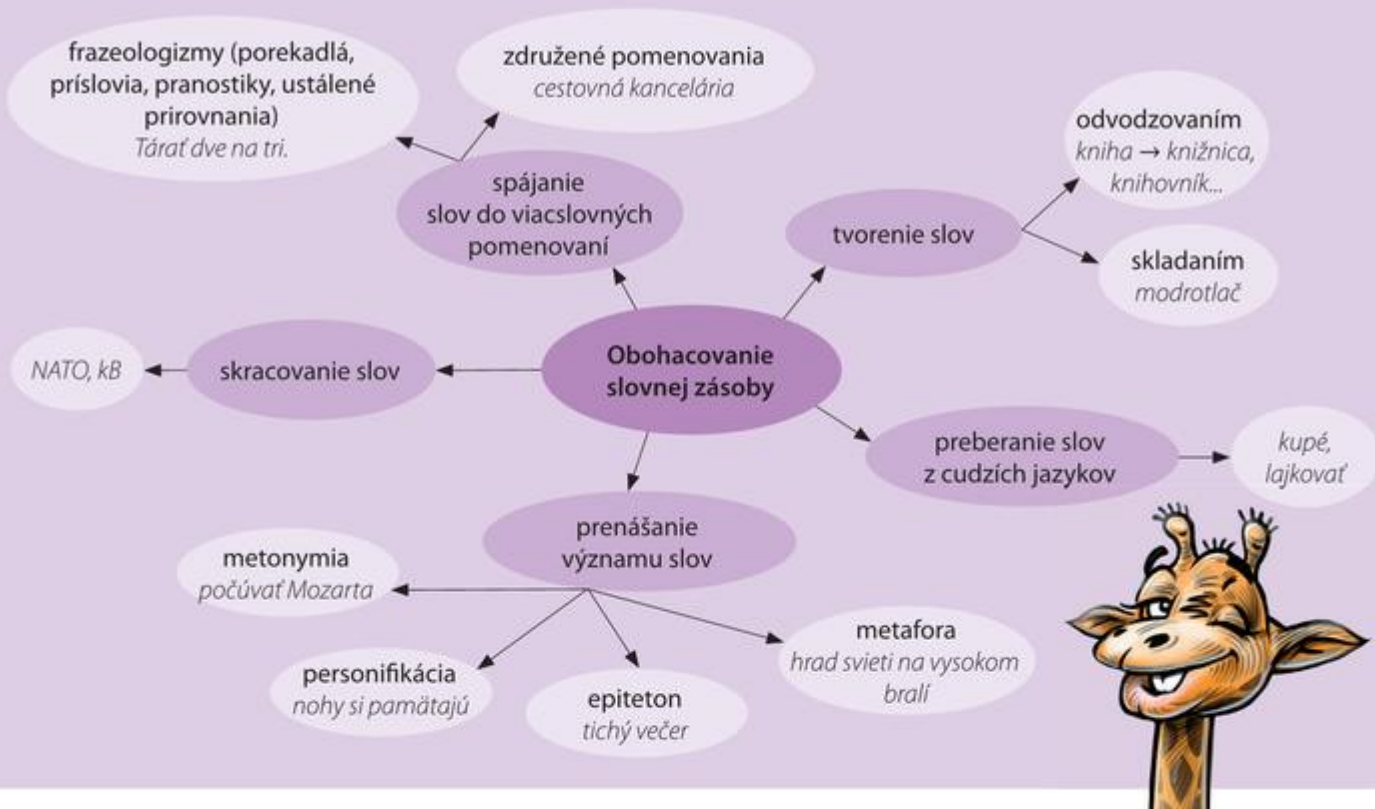
- A. pomenúvajú výrobky, sú stredného rodu
B. pomenúvajú ovocie, nemajú rod
C. sú cudzieho pôvodu, sú nesklonné
D. sú domáceho pôvodu, sú v rôznych pádoch

18. Vyberte spojenie s nesprávnym tvarom podstatného mena *pani*.

- A. Pusťte, prosím, túto paniu dopredu.
B. Bez krásnych paní zostal dom smutný.
C. Hostia sa ukladali domácim paniam.
D. Hradné pani sa prechádzali v parku.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.		

Významová rovina jazyka

Skloňovanie zvieracích podstatných mien mužského rodu

Sg.	Pl.	
podľa životného vzoru	podľa neživotných vzorov	
chlap	dub (zаконčenie na tvrdú/obojakú spoluhlásku)	stroj (zаконčenie na mäkkú spoluhlásku)
hroch → (o) hrochovi	tie hrochy	—
losos → (s) lososom	tie lososy	—
medveď → medveďovi	—	tie medvede
cicavec → cicavcovi	—	tie cicavce

Skloňovanie podstatného mena *pani*

	Sg.	Pl.
N	pani	panie
G	panej	paní
D	panej	paniam
A	paniu	panie
L	(o) panej	(o) paniach
I	pañou	paniami

Pozor!

od pani predavačky, s pani učiteľkou, stretol som pani susedu

OBSAH

NOVÝ Slovenský jazyk pre 8. ročník ZŠ a 3. ročník GOŠ – 1. časť

OPAKOVANIE UČIVA 7. ROČNÍKA

Čo už viem	2
Šťastie • zvukové vlastnosti reči • rolové čítanie, komunikačná situácia, verbálna a neverbálna komunikácia • priama reč a uvádzacia veta • pointa	4
Ako sa múdry kompót obetoval • členenie slovnej zásoby • skracovanie slov • komunikačné situácie, efektívna komunikácia, asertívna komunikácia	8
Brata musíš poslúchať! • ohybné a neohybné slovné druhy • charakteristika • opis • tabuľka • graf	15
Ako opísať obrázok – hlavolam? • základné vetné členy • prisudzovací sklad • rozvíjacie vetné členy • viacnásobný vetný člen • jednočlenné a dvojčlenné vety	24
TEST 1	28

ZVUKOVÁ ROVINA JAZYKA A PRAVOPIS

Ako nadviazať reč, ako ju doplniť či spresniť? • oslovenie • vsuvka • prístavok	30
Ako sa nestratiť v mori informácií? • výťah	34
TEST 2	38

VÝZNAMOVÁ ROVINA JAZYKA

Svet obliekame do všedných i do nevšedných slov • priame a nepriame pomenovania	40
Svet obliekame do jednodielnych i viacdielnych pomenovaní • jednoslovné pomenovania a viacslovné pomenovania • združené pomenovania	44
Poznávame krásy Slovenska • výťah	48
V obrazárni jazyka • frazeologizmy	52
Prečo rieka slov nikdy nevyschne? • obohacovanie slovnej zásoby	58
Chváľme dobro a želajme zdravie a radosť! • tvoríme a prednášame slávnostný prejav	64
TEST 3	70

TVAROSLOVIE

Všetko na svete chce svoje meno • podstatné mená • rozdelenie podstatných mien podľa druhov, rodov a vzorov	72
Prečo žijú v rozličných svetadieloch rozličné druhy živočíchov • zvieracie podstatné mená mužského rodu	74
Keď jeden vzor nestačí • neživotné podstatné mená mužského rodu zakončené na -r, -l	81
Keď sa vzory slovám nepáčia • nesklonné podstatné mená	84
Byť si sama sebe paňou • podstatné meno pani	88
Ak niekam chceme, musíme sa prihlásiť • prihláška	91
TEST 4	94

Pravopisu nikdy
nie je dosť...

